

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Roční období – metodické náměty
pro předškolní vzdělávání**

Diplomová práce

Autor: Bc. Jana Táborská
Studijní program: N7531 - Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: RNDr. Michaela Křížová, Ph.D.
Oponent práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Jana Táborská

Studium: P15P0885

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Název diplomové práce: **Roční období - metodické náměty pro předškolní vzdělávání**

Název diplomové práce A): Seasons of the year - methodical themes for pre-school education

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce bude v teoretické části popsat aktivity v mateřské škole, které mají tematiku jednotlivých ročních období v návaznosti na RVP a tyto činnosti systematizovat. V praktické části budou vytvořeny materiály pro praktickou činnost dětí v MŠ - pracovní listy, náměty na pozorování, hry a experimentování rozpracované do jednotlivých ročních období. Vytvořené materiály budou ověřeny v praxi.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: RNDr. Michaela Křížová, Ph.D.

Oponent: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 24.1.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11. dubna 2018

Jana Táborská

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí diplomové práce RNDr. Michaelae Křížové, Ph.D. za odborné vedení, cenná doporučení, trpělivost a vstřícnost, kterou mi při zpracování této diplomové práce věnovala. Dále bych na tomto místě chtěla poděkovat rodinným příslušníkům, kteří mi po celou dobu studia byli oporou.

Anotace

TÁBORSKÁ, Jana. *Roční období – metodické náměty pro předškolní vzdělávání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 143 s. Diplomová práce.

Diplomová práce *Roční období - metodické náměty pro předškolní vzdělávání* je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část shrnuje poznatky z odborných zdrojů o předškolním vzdělávání a věnuje se aktérům vzdělávacího procesu – dítěti předškolního věku, učiteli mateřské školy, rodině. Popisuje činnosti dítěte předškolního věku, ukazuje provázanost a souvislost s metodickými náměty. Zahrnuje informace o Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Praktická část obsahuje soubor metodických námětů, které jsou řazeny dle ročních období. Každé roční období obsahuje úvodní motivační text. Diplomová práce poukazuje na důležitost propracování metodických námětů pro předškolní vzdělávání a profesní připravenost učitele mateřské školy.

Klíčová slova: Metodické náměty, Předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Učitelka mateřské školy, Roční období

Annotation

TÁBORSKÁ, Jana. *Seasons of the year - methodical themes for pre-school education*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 143 pp. Diploma Degree Thesis.

The diploma thesis *Seasons of the year - methodical themes for pre-school education* consists of theoretical and a practical part. The theoretical part summarizes information from professional sources about preschool education and participants involved in educational process – pre-school children, teacher in kindergarten, family. The thesis describes activities of pre-school children and connection to methodical themes. The thesis includes information about Framework Educational Programme for Pre-school Education. The practical part contains set of methodical themes that are sorted according to seasons of the year. Section for every season of the year includes motivational text. The diploma thesis stresses importance of highly-developed methodical themes for pre-school education and professional preparedness of the kindergarten teacher.

Keywords: Methodical themes, Pre-school education, Framework Educational Programme for Pre-school Education, Teacher in kindergarten, Seasons of the year

Obsah

Úvod	10
1 Předškolní vzdělávání	11
1.1 Dítě předškolního věku	11
1.2 Učitel mateřské školy	12
1.2.1 Kompetence učitele mateřské školy	12
1.3 Celoživotní vzdělávání	14
1.4 Rodina	15
2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	16
2.1 Struktura RVP PV	17
2.2 Vzdělávací obsah	17
2.3 Vzdělávací oblasti	18
2.3.1 Dítě a jeho tělo	18
2.3.2 Dítě a jeho psychika	19
2.3.3 Dítě a ten druhý	19
2.3.4 Dítě a společnost	19
2.3.5 Dítě a svět	19
2.4 Úkoly předškolního vzdělávání	19
2.5 Cíle předškolního vzdělávání	20
2.6 Podmínky vzdělávání	20
2.7 Specifika předškolního vzdělávání	20
2.8 Metody a formy práce	21
2.9 Povinnosti učitele mateřské školy	22
2.10 Environmentální výchova - souvislost mezi vzdělávacími oblastmi	24
2.10.1 Dítě a jeho tělo	24
2.10.2 Dítě a jeho psychika	25
2.10.3 Dítě a ten druhý	26
2.10.4 Dítě a společnost	26
2.10.5 Dítě a svět	27
3 Činnosti dítěte v předškolním vzdělávání	28
3.1 Hra	28
3.1.1 Dělení a druhy her	29
3.1.2 Hra a metodické náměty	30

3.1.3	Hračka.....	31
3.1.4	Hračka a metodické náměty	31
3.2	Učení.....	32
3.2.1	Druhy učení v předškolním vzdělávání	33
3.2.2	Učení a metodické náměty	34
3.2.3	Organizační formy výuky	34
3.2.4	Organizační formy výuky a metodické náměty.....	35
3.3	Pracovní a tvořivé činnosti	37
3.3.1	Pracovní a tvořivé činnosti a metodické náměty	38
3.3.2	Technické materiály v předškolním vzdělávání	38
3.3.3	Papír.....	39
4	Roční období – metodické náměty.....	41
5	Podzim.....	43
5.1	Proměny stromu během roku	46
5.2	Větrník – pokus.....	48
5.3	Pavučina přátelství s pavouky – velký výrobek.....	50
5.4	Zavařujeme	53
5.5	Houby.....	54
5.6	Podzimní svítilna	55
5.7	Ježci	57
5.8	Barevné listy	58
5.9	Keř s šípky	60
5.10	Podzimní strom přátelství	61
6	Zima	64
6.1	Slunce v proměnách čtyř ročních období	68
6.2	Obrázky ve sněhu – pokus	69
6.3	Budka pro ptáčky – velký výrobek	71
6.4	Brusle	73
6.5	Námraza na domečku.....	74
6.6	Sněhulák.....	76
6.7	Zamrzlý rybník s bruslaři.....	77
6.8	Oblékáme kamarády	79
6.9	Sněhulák.....	81
6.10	Stromy v zimě.....	82

7	Jaro	85
7.1	Domácí drůbež – životní cyklus	89
7.2	Barevná zahrádka – pokus	91
7.3	Včelky s úlem – velký výrobek	94
7.4	Ovečka	97
7.5	Tulipány	98
7.6	Sněženky	100
7.7	Rozkvetlý strom	102
7.8	Jarní klíč se sněženkou	104
7.9	Kytičky z obtisku	105
7.10	Bledule	107
8	Léto.....	109
8.1	Motýl – životní cyklus	115
8.2	Duha – pokus	117
8.3	Hrad – velký výrobek	118
8.4	Slunečnice	121
8.5	Rybičky	122
8.6	Jahody v zahradce	124
8.7	Žáby na leknínu	127
8.8	Obkreslování stínu	128
8.9	Loďka na vodě	129
8.10	Čáp u vody	131
9	Résumé realizace praktické části.....	134
	Závěr.....	136
	Zdroje	137
	Seznam příloh.....	143

Úvod

Podnětem k výběru tématu diplomové práce se stala dnešní doba a má dosavadní praxe s dětmi předškolního věku. Dnešní doba je uspěchaná. Rodiče nemají dostatek času na své děti. Používání moderních technologií, které není nejpodnětnější pro předškolní dítě, se do dětského života dostává více než by mělo. Zásadním krokem je pro většinu dětí mateřská škola, ve které se mohou seznámit s nespočtem věcí, se kterými neměly dosud možnost se setkat. Osobně za důležité považuji v dnešní době rozvíjet u dětí kladný vztah k přírodě. Předškolní děti jsou velmi zvědavé a rády poznávají nové věci, proto je nejvhodnější začít již v tomto útlém věku. Všechny tyto faktory vedly k rozhodnutí o sepsání této diplomové práce, která se částečně dotýká všech zmíněných bodů. Pro některé učitelky mateřských škol se může stát inspirativní a děti se díky ní pomocí pestrých námětů seznámí s přírodou a změnami v ní.

Cílem práce je vytvoření metodických námětů pro předškolní vzdělávání zaměřených na přírodu a změny v ní. Pomocí poutavých textů o ročních obdobích, rozmanitých motivací a zajímavých námětů, u dětí vzbudit zájem o pozorování krás živé a neživé přírody. Rozvíjet u dětí vědomosti týkající se přírody, slovní zásobu a vyjadřování. Samotnou realizací námětů zdokonalovat zejména jemnou motoriku a učení se spolupracovat. Vytvářet návyky ke zdravému životnímu stylu.

Diplomová práce se věnuje předškolnímu vzdělávání, podkapitoly obsahují informace o dítěti předškolního věku, učiteli mateřské školy, celoživotním vzdělávání a rodině. Druhá kapitola věnující se Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání ukazuje na jeho podstatu a propojení jednotlivých vzdělávacích oblastí zaměřených na environmentální výchovu. Třetí kapitola se zabývá činnostmi dítěte v předškolním vzdělávání, mezi které je zařazena hra, učení, pracovní a tvořivé činnosti. U všech těchto činností je v podkapitolách uvedena propojenost s metodickými náměty. Kapitola Roční období – metodické náměty popisuje informace o metodických námětech. Ty jsou děleny podle ročních období a přehledně seřazeny do následujících kapitol. Devátá kapitola shrnuje realizaci námětů. V závěru sumarizuji a hodnotím diplomovou práci.

1 Předškolní vzdělávání

Pedagogická teorie i praxe označuje záměrné působení na rozvoj dítěte termínem předškolní výchova. V České republice je předškolní vzdělávání určené dětem od dvou do šesti let. V roce 1997 vytvořila organizace UNESCO mezinárodní normu pro klasifikaci ve vzdělávání. Určila šestistupňovou škálu, kdy předškolní vzdělávání dostalo pozici s indexem 0. Předškolní vzdělávání v České republice odpovídá mezinárodní normě na úrovni ISCED 0. Prostřednictvím různých vzdělávacích programů v mateřských školách se děti raného věku uvádějí do prostředí školního typu. Česká republika v návaznosti na tuto normu používá označení předškolní vzdělávání pro vzdělávací zařízení, která jsou určena pro děti předškolního věku (Opravilová, 2016).

1.1 Dítě předškolního věku

Období předškolního věku bývá v širším pojetí označováno za dobu od narození po nástup do základní školy. Často bývá tento pojem vymežován pouze jako závěrečný rok v mateřské škole před nástupem do školy základní. Špaňhelová (2004) vymezuje období předškolního věku od tří let do šesti let (případně sedmi let). Tedy než dítě nastoupí do školy základní. V tomto období dochází k největšímu vývoji dítěte a toto období bývá nazýváno dětstvím.

Předškolní období dle Šulové (2010) je jedním z nejzajímavějších vývojových etap člověka. Jedná se o období, kdy dítě oplývá fyzickou i psychickou aktivitou a projevuje touhu poznat okolní svět. K získání vědomostí o svém okolí mu napomáhá nejpřirozenější činnost pro toto období, tu nazýváme hrou.

Třetí až šestý rok života přináší nové možnosti, ale také meze. Možnosti je potřeba využít a meze dodržovat (Helus, 2009). Respektujeme řadu zvláštností, kterými se dětský organismus vyznačuje. V tomto období dochází k převratům v obratnosti, přibývá provázanost hrubé a jemné motoriky, patrné jsou cílené pohybové dovednosti a harmonizace celkové pohyblivosti. Zdokonaluje se dětská kresba. Mimo jiné se změny projevují v oblasti myšlení, v sociálním životě a základech etiky. Rozvíjí se řeč, která se postupně začíná podobat řeči dospělých. Ke konci předškolního období se pohybuje slovní zásoba dítěte kolem tří tisíců slov, kterou umí seskupit do delších vět. Zároveň s řečí dochází k rozvoji fantazie, kterou dítě mnohdy nedokáže rozlišit od skutečného světa (Předškolní věk, 2014).

1.2 Učitel mateřské školy

Jedním z hlavních aktérů vzdělávacího procesu je předškolní pedagog. Jeho odborná kvalifikace mu umožňuje být zodpovědný za přípravu, organizaci a výsledky vzdělávacího procesu.

Vašutová (2001) uvádí, že kvalifikace má dvě hlediska – právní a profesní. Profesní aspekt zahrnuje profesní kompetence, které potřebuje učitel mateřské školy ke svému zaměstnání. Právní hledisko určuje zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, který udává pedagogickým pracovníkům, jakou kvalifikaci musí mít. Učitel mateřské školy může odbornou kvalifikaci získat středoškolským vzděláním s maturitní zkouškou v oboru zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání, vyšším odborným vzděláním v oboru zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání nebo vysokoškolským vzděláním v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeném na pedagogiku předškolního věku.

Kvalifikovaný učitel ale neznamená kvalitní učitel. Kvalifikace v profesi učitel mateřské školy není zdaleka vše, čím učitel musí být vybaven. Mezi další rysy kvalitního učitele řadíme osobnostní předpoklady pro tuto práci a také kladný vztah k dětem, který bývá často označován jako láska k dětem. Pedagogický takt, který umožňuje navázat kontakt, schopnost empatie, přívětivost či dobré vyjadřovací schopnosti. Suchánková (2014) uvádí, že ačkoliv je učitel řídicí složkou, stává se partnerem, pomocníkem, průvodcem, inspirátorem, ale přijímá i pozici toho, kdo se nechává inspirovat a vést. Děti chtějí žít život podle svých představ. Mít ho radostný, pozitivní, neomezovaný zbytečným naléháním, strachem a manipulací. Dospělí si přejí totéž, ale dětské představy o tom, co, kdy a jak dělat, bývají často odlišné od představ dospělých.

1.2.1 Kompetence učitele mateřské školy

Přesná definice kompetence učitele je uvedena v Pedagogickém slovníku. „*Soubor profesních dovedností a dispozic, kterými má být vybaven učitel, aby mohl efektivně vykonávat své povolání.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 103).

V současné době je řada modelů kvalitního pedagoga. Důležité je zmínit, že všechny příklady modelů vycházejí z profesionality učitelské profese. Mezi příklad modelů řadíme Švecovo (1999) vymezení profesních kompetencí učitele.

Prostřednictvím tří skupin kompetencí vymezuje oblasti rozvoje osobnosti učitele:

- kompetence k vyučování a výchově (psychopedagogická, komunikativní a diagnostická kompetence);
- kompetence osobnostní, podmiňující úspěšné pedagogické působení (zahrnující odpovědnost za rozhodnutí i za důsledky jeho realizace, tvořivost, flexibilitu, empatii);
- kompetence rozvíjející (adaptivní, informační, výzkumná, sebereflexivní a autoreglativní kompetence).

Vašutová (2002) uvádí profesní kompetence specifické pro učitele mateřské školy:

- **Kompetence oborově předmětová**
Učitel má osvojené znalosti nejen z předškolní pedagogiky ale i z příbuzných věd. Znalosti dokáže integrovat do výchovně-vzdělávací činnosti. Je schopný získávat informace v rámci svého oboru, které dokáže systematicky zpracovávat a dále je využívat.
- **Kompetence didaktická a psychodidaktická**
Učitel se vyzná ve strategii výchovy a vyučování na dané škole. Využívá metody, formy a prostředky, které přizpůsobuje požadavkům konkrétní školy a individuálním potřebám dětí. Znalost RVP mu umožňuje vytvářet školní vzdělávací program, třídní vzdělávací program či jiné projekty.
- **Kompetence pedagogická**
Učitel rozumí procesům a podmínkám výchovy, které umí teoreticky i prakticky aplikovat. Dokáže podporovat individuální potřeby dětí, zná práva dětí a respektuje je.
- **Kompetence diagnostická a intervenční**
Pedagog ovládá metody a techniky pedagogické diagnostiky. Identifikuje děti se specifickými poruchami i děti nadané. Vzdělávání dokáže uzpůsobit jejich možnostem a potřebám. Učitel dokáže rozpoznat sociálně patologické jevy dětí (šikana, týrání apod.), zná možnosti jejich prevence a nápravy. Umí zajistit kázeň a pořádek ve třídě, řeší školní výchovné situace.

- **Kompetence sociální, psychosociální a komunikační**

Učitel se podílí na vytváření příznivého klimatu ve třídě. Orientuje se v náročných sociálních situacích, které umí vyřešit. Bez potíží vede pedagogickou komunikaci a spolupracuje s rodiči a kolegy.

- **Kompetence manažerská a normativní**

Pedagog je vybaven vědomostmi o legislativě týkající se oblasti předškolního vzdělávání. Zvládá organizovat výchovně vzdělávací procesy a vede dokumentaci.

- **Kompetence profesně a osobnostně kultivující**

Pedagog dokáže vystupovat profesionálně, ovládá profesní etiku. Má všeobecný rozhled o dění ve společnosti. Je schopný reflexe a sebereflexe.

Šmelová (2004) uvádí, že mezi role učitelek znalci řadí roli inspirátora, facilitátora a konzultanta. Svobodová (2014) tyto role rozvíjí a vysvětluje. Učitel by měl umět vytvořit podnětné prostředí. Prostředí, ve kterém dochází k respektování zákonitostí her s vědomím cílů, které lze pomocí her dětí naplňovat. Volnost a spontánnost by měly převažovat při hře dětí v mateřské škole. Ideálem pedagogické dovednosti by bylo připravit motivovanou i didakticky cílenou činnost, která by byla vedena pedagogem. Zároveň by naplno respektovala zákonitosti her, tudíž ji děti mohou vnímat jako plnohodnotnou volnou hru.

1.3 Celoživotní vzdělávání

Šmelová (2004) píše o celoživotním vzdělávání, které je trendem současné vzdělávací politiky. Dále dodává, že předškolní vzdělávání se stává důležitým pilířem ke vzdělávání celoživotnímu. Má svůj podíl na rozvoji klíčových kompetencí, které jsou potřebné pro život jedince. Díky tomu dochází k vytváření správných předpokladů dalšího kvalitního rozvoje. V preprimární edukaci získává dítě elementární základy kompetencí, které jsou pro jeho další pokrok nezbytné. Jedinec získává a zdokonaluje své dovednosti a schopnosti, rozšiřuje své poznatky.

Celoživotní učení dělíme do dvou základních etap, které označujeme jako počáteční a další vzdělávání. Počáteční vzdělávání pojímá veškeré formální vzdělávání (primární, sekundární a terciální). V rámci vzdělávací soustavy a povinného předškolního roku zahrnujeme i předškolní vzdělávání. Další vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání. Celoživotní učení by mělo být nepřetržitým procesem. Ve skutečnosti jde o to, aby každý jedinec byl připraven a ochoten učit se (Veteška, Tureckiová, 2008).

Již v předškolním vzdělávání je vytváření pozitivního vztahu k učení velmi podstatné a důležité do budoucnosti.

1.4 Rodina

Podstatným činitelem ve výchově dětí je patřičná spolupráce mezi rodinou a školou. Rodina zaujímá významné místo v rozvoji jedince. Úkolem je vytvářet optimální podmínky pro citový, rozumový, tělesný a mravní rozvoj jedince. Rodiče mají za povinnost důsledně chránit zájmy a potřeby svého dítěte. Učitel mateřské školy a rodina se snaží jednotně působit na dítě a spolupodílet se na řešení různých problémů. Mateřská škola podporuje rodinnou výchovu, ale respektuje a chrání soukromí rodiny (Šmelová, 2004).

2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školský zákon (561/2004 Sb.) zahrnující základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání neopomíjí vzdělávání předškolní. Kurikulární dokumenty, podle nichž jsou žáci vzdělávání, jsou vytvořeny na dvou úrovních – státní a školní úroveň.

Dle pohledu autorů existují různé definice pro pojem kurikulum. Uvedena je definice od Opravilové (2016, s. 70), která nejlépe charakterizuje tento pojem týkající se předškolního vzdělávání. Kurikulum označuje jako: „*Pohyb určitým směrem po určité cestě, k určitému cíli.*“

Státní úroveň tvoří Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha) a Rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy stanovují rámec pro vzdělávání jednotlivých vzdělávacích etap. Mezi jednotlivé vzdělávací etapy patří předškolní, základní a střední vzdělávání (Šmelová, 2004). Školní vzdělávací programy vycházející z charakteristiky dané školy si vytváří jednotlivé školy samy (Syslová, Borkovcová, Průcha, 2014). Tyto dokumenty jsou závazné a pedagogové dle nich musí pracovat.

Šmelová (2004) píše o pojmu edukace, který je využíván jako synonymum termínu vzdělávání. Vychází z anglického slova education a jeho používání patří k současnému trendu. Mezi další používané pojmy patří předškolní výchova, předškolní vzdělávání či výchovně vzdělávací proces. Označení předškolní vzdělávání zahrnuje jak oblast výchovnou, tak oblast vzdělávací. Právě s tímto pojmem pracuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV).

Směrodatným dokumentem pro všechny předškolní pedagogy je RVP PV. Školský zákon ukotvuje jeho závaznost. Protože RVP PV stanovuje požadavky pro předškolní výchovu a vzdělávání je v následujících podkapitolách podrobněji popsán.

V roce 2001 se objevila první podoba RVP PV, která byla aktualizována v roce 2004. Svobodová (2010) uvádí, že od 1. 9. 2007 se stal závazným dokumentem pro všechny mateřské školy. Úpravy RVP PV byly provedeny v roce 2016 a v roce 2017. Poslední úprava RVP PV nabyla účinnosti 1. 1. 2018.

RVP PV vymezuje kvalitu předškolního vzdělávání. Stanovuje podmínky, které zajišťují srovnatelnou kvalitu předškolního vzdělávání a vytváří rozmanitou nabídku vzdělávání. Ačkoliv stanovuje pravidla a je určitým rámcem předškolního vzdělávání, ponechává

mateřským školám prostor pro tvorbu vlastních školních vzdělávacích programů (Šmelová, 2004).

2.1 Struktura RVP PV

RVP PV platný od 1. 1. 2018 je členěn do 14 kapitol. Na konci dokumentu je slovníček použitých výrazů vyskytujících se v RVP PV. Některé kapitoly jsou členěny na podkapitoly. První kapitola se věnuje systému kurikulárních dokumentů. Navazující druhá kapitola pojednává o organizaci předškolního vzdělávání. Obsáhlejší třetí kapitola se věnuje úkolům, specifikám a cílům předškolního vzdělávání. Čtvrtá kapitola stručně představuje obsah předškolního vzdělávání. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou podrobně rozepsány v následující páté kapitole. Rámcový vzdělávací program uvádí tyto vzdělávací oblasti: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. Šestá kapitola upřesňuje vzdělávací obsah školního vzdělávacího programu. Sedmá kapitola je věnována podmínkám předškolního vzdělávání. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí nadaných popisuje osmá a devátá kapitola. Po inovaci RVP PV se desátá kapitola věnuje vzdělávání dětí od dvou do tří let věku. Pedagogický dokument neopomíjí v jedenácté kapitole autoevaluaci školy a hodnocení výsledků vzdělávání. Dvanáctá kapitola se věnuje zásadám zpracování školního vzdělávacího programu. Předposlední třináctá kapitola upozorňuje na kritéria souladu rámcového a školního vzdělávacího programu. Poslední čtrnáctá kapitola uvádí povinnosti učitele mateřské školy.

2.2 Vzdělávací obsah

RVP PV vymezuje vzdělávací obsah takovým způsobem, aby pomáhal naplňovat vzdělávací záměry a cíle. Představuje vůdčí prostředek vzdělávání dítěte v mateřské škole. Vzdělávací obsah v RVP PV je formulován v podobě „učiva“ a „očekávaných výstupů“. S pojmem učivo se pracuje jako se vzdělávací nabídkou, která vystihuje žádoucí formu prezentace učiva pro děti. Vzdělávací nabídka je tvořena praktickými či intelektovými činnostmi v podobě příležitostí. Je stanovován pro celou věkovou skupinu, pro děti ve věku 2 až 6 (7) let (RVP PV, 2018, s. 13 - 14).

2.3 Vzdělávací oblasti

RVP PV (2018, s. 14) uvádí, že každá vzdělávací oblast je zpracována takovým způsobem, aby byla pro učitele pochopitelná a mohl s jejím obsahem dále pracovat.

Každá z oblastí pojímá vzájemně propojené kategorie, mezi které patří: dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídka a očekávané výstupy.

- **Dílčí cíle** pomáhají učitelům sledovat průběh předškolního vzdělávání.
- **Vzdělávací nabídka** prezentuje soubor praktických i intelektových aktivit, které jsou vhodné k dosahování cílů a naplňování výstupů. Učitel tuto nabídku respektuje a uzpůsobuje ji konkrétním možnostem a potřebám dětí ve své třídě.
- **Dílčí výstupy**, které jsou pro předškolní vzdělávání dosažitelné, mají podobu očekávaných výstupů. Dosažení očekávaných výstupů není pro dítě, které předškolní vzdělávání ukončuje povinné.

Vzdělávací obsah je uspořádán do několika vzdělávacích oblastí, které respektují přirozenou celistvost osobnosti dítěte. Obsahy vzdělávacích oblastí se vzájemně prolínají, prostupují a ovlivňují a tím poukazují na ustavičnou přítomnost všech oblastí. Z toho vyplývá, že učitel musí v praxi propojovat oblasti vzdělávání, neboť realizace pouze jednotlivých oblastí by byla pro děti nepřijatelná a téměř neúčinná (RVP PV, 2018, s. 14).

RVP PV dělí vzdělávací obsah do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální, které jsou nazvány: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět (RVP PV, 2018, s. 14).

2.3.1 Dítě a jeho tělo

V oblasti biologické se učitel zaměřuje na růst a neurosvalový vývoj dítěte, který stimuluje a podporuje. Dbá o fyzickou pohodu, zlepšuje tělesnou zdatnost, napomáhá k rozvoji manipulačních dovedností či rozvoji v sebeobslužných dovednostech. Neopomíjí zdravé životní návyky a postoje (RVP PV, 2018, s. 15).

2.3.2 Dítě a jeho psychika

Tato jediná kategorie je dělena na podoblasti:

- jazyk a řeč;
- poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie;
- sebepojetí, city a vůle.

Učitel se v oblasti psychologické zaměřuje na podporu duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dítěte. Podporuje rozvoj intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle. Přispívá k sebenahlížení, sebepojetí, sebevyjádření, dětské kreativitě. Stimuluje další rozvoj a učení (RVP PV, 2018, s. 17).

2.3.3 Dítě a ten druhý

Interpersonální oblast je zaměřena na utváření vztahů dítěte k jinému dítěti a dospělému. Cílem je posilovat, kultivovat a obohacovat vzájemnou komunikaci a podporovat pohodové vztahy (RVP PV, 2018, s. 23).

2.3.4 Dítě a společnost

Problému uvedení dítěte do společenství ostatních lidí a pravidel soužití se věnuje vzdělávací oblast sociálně-kulturní. Učitel se snaží dítě uvést do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění. Pomáhá dítěti přijmout nezbytné dovednosti, návyky, postoje a umožňuje mu se aktivně podílet na vytváření společenské pohody (RVP PV, 2018, s. 25).

2.3.5 Dítě a svět

Učitel se v kategorii dítě a svět zaměřuje na environmentální oblast. V oblasti je zahrnuta problematika vlivu člověka na životní prostředí. Pedagog u dítěte rozvíjí prvotní povědomí o okolním světě a jeho dění, přičemž cílem je vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj jedince k životnímu prostředí (RVP PV, 2018, s. 27).

2.4 Úkoly předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání má za úkol doplňovat a usnadňovat výchovu v rodině. Dostatek různorodých a přiměřených podnětů má zajistit dítěti aktivní rozvoj a učení. Předškolní vzdělávání má za úkol poskytnout promyšlenou, odborně podloženou edukaci. Mateřská škola má být zdrojem radosti, příjemných zážitků a zdrojem kvalitních základů do života i vzdělávání (RVP PV, 2018, s. 6 – 7).

2.5 Cíle předškolního vzdělávání

Pedagogický dokument pojednává o čtyřech cílových kategoriích. Rozlišuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů. Odlišuje úroveň obecnou od úrovně oblastní. Všechny čtyři kategorie jsou úzce propojené a spojené do systému, který musí být funkční. Vědomé a soustavné sledování a naplňování stanovených záměrů v každodenním dění spolehlivě vede k dosahování výstupů.

Jedná se o tyto kategorie:

- **rámcové cíle** mají za úkol vyjádřit univerzální záměry předškolního vzdělávání;
- **klíčové kompetence** předkládají výstupy na obecnější úrovni, které jsou dosažitelné v předškolním vzdělávání;
- **dílčí cíle** rozebírají konkrétní záměry vzdělávacích oblastí;
- na dílčí cíle úzce navazují **dílčí výstupy**, které zahrnují konkrétní poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty (RVP PV, 2018, s. 9).

2.6 Podmínky vzdělávání

Právní normy vymezují základní podmínky, které je třeba při vzdělávání dětí dodržovat. Na legislativu navazuje RVP PV, které se detailněji věnuje dalším podmínkám, jejichž cílem je poskytnout kvalitu vzdělávání. Mezi podmínky vzdělávání RVP PV řadí materiální, organizační, personální, psychohygienické a pedagogické podmínky (RVP PV, 2018, s. 31).

2.7 Specifika předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání se v nejvyšší možné míře přizpůsobuje vývojovým, fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí. Je třeba respektovat vývojová specifika dětí této věkové skupiny.

Vzdělávací prostředí by mělo být vstřícné, podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Zároveň by se v něm dítě mělo cítit bezpečně, jistě, radostně a spokojeně. Předškolní vzdělávání nabízí prostředí, ve kterém se dítě může bavit a zaměstnávat přirozeným dětským způsobem.

Předškolní vzdělávání striktně dbá individuálních potřeb a možností dětí včetně zahrnutí potřeb speciálních. Pomoc je poskytnuta v takové míře, jakou dítě potřebuje, a která mu

vyhovuje. Z tohoto důvodu provádí učitel pedagogickou diagnostiku, aby zajistil vzdělávání podle jednotlivých potřeb každého dítěte.

Pro optimální rozvoj osobnosti každého dítěte je nezbytné využívat metody a formy práce, které odpovídají požadavkům předškolního vzdělávání.

2.8 Metody a formy práce

RVP PV (2018, s. 8) uvádí metody a formy práce, které jsou uplatňovány v předškolním vzdělávání. Výběr vhodných metod a forem práce podněcuje optimální rozvoj osobnosti každého dítěte.

Předškolní vzdělávání považuje předávání a přijímání hotových poznatků za méně vhodné. Proto by měl předškolní pedagog využívat prožitkové, kooperativní, situační a spontánní sociální učení.

Využívání **prožitkového a kooperativního učení**, které je založeno na přímých zážitcích dítěte, vhodně podporuje dětskou zvědavost a potřebu objevovat. Hry a činnosti, které jsou založeny na tomto podkladě, podněcují radost dítěte z učení a vzbuzují zájem o nové zkušenosti a poznatky. Nezávazná dětská hra, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a své volby, je v předškolním vzdělávání forma učební aktivity.

Situační učení v předškolním vzdělávání využívá životních situací, které dítěti umožní lepší pochopení a vytvoření srozumitelných poznatků.

Spontánní sociální učení sehrává podstatnou roli v procesu učení. Je založené na principu přirozené nápodoby, proto je důležité poskytovat dítěti takové vzory chování a postoje, které jsou vhodné k přejímání.

Důležitou roli při vzdělávání sehrávají spontánní a řízené aktivity. Jejich poměr by měl odpovídat potřebám a možnostem předškolního dítěte a zároveň by měly být vzájemně provázané a vyvážené. Specifickou formou předškolního vzdělávání je didakticky zacílená činnost, která je učitelem přímo anebo nepřímo motivována. Je v ní zastoupeno spontánní i záměrné učení, které je cílené a plánované.

Didakticky zacílený styl předškolního vzdělávání je založen na principu vzdělávací nabídky. Kromě nabídky není opomíjena individuální volba a aktivní účast dítěte. Průvodcem dítěte je učitel. Ten v dítěti probouzí aktivní zájem o poznání, naslouchání

a objevování. Učitel dítě neúkoluje, ba naopak úkoluje sám sebe. Dbá na to, aby inicioval vhodné aktivity a připravoval takové prostředí, které dětem nabízí příležitosti k poznávání, přemýšlení, chápání a porozumění sobě samému i věcem kolem sebe.

Preprimární vzdělávání využívá integrovaného přístupu, který je uskutečňován na základě integrovaných bloků. Vzdělávací obsah je dětem nabízen v přirozených vazbách a souvislostech, které by měly vycházet ze života dítěte (RVP PV, 2018, s. 8).

2.9 Povinnosti učitele mateřské školy

RVP PV (2018, s. 45 – 46) udává, za co odpovídá předškolní pedagog, jaké odborné činnosti by měl vykonávat a jak vzdělávání vést. Neopomíjí vztahy učitele mateřské školy k rodičům.

Povinnosti učitele mateřské školy:

- při zpracovávání školního (třídního) vzdělávacího programu se musí řídit požadavky RVP PV;
- při sestavování plánu pedagogických činností dbá na cílevědomost a plánovitost;
- pravidelně sleduje průběh předškolního vzdělávání a hodnotí jeho podmínky a výsledky (RVP PV, 2018, s. 45).

Mezi příklad odborných činností, které vykonává učitel mateřské školy dle RVP PV patří:

- analýza věkových a individuálních potřeb dětí, v rozsahu těchto potřeb zajišťuje profesionální péči o děti, jejich výchovu i vzdělávání;
- realizace individuálních i skupinových vzdělávacích činností směřující cílevědomě k rozvoji dětí, rozšiřování jejich kompetencí (schopností, dovedností, poznatků, postojů);
- projektování výchovné a vzdělávací činnosti, hledání vhodných strategií a metod pro individualizované vzdělávání dětí;
- plánování a provádění individuální výchovně vzdělávací činnosti s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami;
- provádění evaluační činnosti – sledování a posuzování účinnosti vzdělávacího programu, kontrolování a hodnocení výsledků své práce, monitorování a hodnocení podmínek vzdělávání;

- provádění pedagogické diagnostiky, sledování a hodnocení individuálních pokroků dětí (RVP PV, 2018, s. 45).

Kromě odborných činností týkajících se dětí dále učitel mateřské školy vykonává tyto odborné činnosti:

- vede další zaměstnance mateřské školy, kteří se podílejí na péči, výchově a vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními;
- provádí poradenskou činnost pro rodiče, týkající se výchovy a vzdělávání jejich dětí v rozsahu odpovídajícím pedagogickým kompetencím učitele a možnostem mateřské školy;
- realizuje analýzu vlastní vzdělávací potřeby a naplňuje je sebevzdělávacími činnostmi;
- bere na vědomí názory, přání a potřeby partnerů ve vzdělávání (rodičů, spolupracovníků, základní školy, obce) a na získané podněty reaguje (RVP PV, 2018, s. 45).

RVP PV udává učiteli mateřské školy, jak má vést vzdělávání:

- děti v mateřské škole se mají cítit v pohodě po všech stránkách (fyzické, psychické i sociální);
- mají být rozvíjeny v souladu se svými schopnostmi a možnostmi;
- učitel mateřské školy by měl nabízet dostatek podnětů k učení, ze kterého budou mít radost, posiluje sebevědomí dětí a jejich důvěru ve vlastní schopnosti;
- děti mají mít možnost vytvářet a rozvíjet vzájemné vztahy a cítit se ve skupině bezpečně;
- učitel mateřské školy dostatečně podporuje a stimuluje rozvoj jejich řeči a jazyka;
- děti mají možnost se v mateřské škole seznámit se vším, co je pro jejich život a každodenní činnosti důležité;
- učitel vede aktivity tak, aby děti měly možnost pochopit, že mohou prostřednictvím svých činností ovlivňovat své okolí;
- učitel dětem poskytne speciální podporu a pomoc, pokud ji dlouhodobě či aktuálně potřebují (RVP PV, 2018, s. 45).

Učitel má své povinnosti ve vztahu s rodiči:

- usiluje o vytvoření partnerských vztahů mezi školou a rodiči;
- rodičům umožňuje přístup za svým dítětem do třídy a umožní mu i účastnit se jeho činností nejen při adaptačním procesu;
- rodič se může aktivně podílet na tvorbě programu mateřské školy i na jeho hodnocení;
- vede s rodiči průběžný dialog o dítěti, v němž zahrne jeho prospívání, rozvoj a učení (RVP PV, 2018, s. 46).

2.10 Environmentální výchova - souvislost mezi vzdělávacími oblastmi

Ačkoliv se na environmentální výchovu zaměřuje vzdělávací oblast Dítě a svět, z následujících řádků bude patrná provázanost mezi vzdělávacími oblastmi. Vzhledem k praktické části této práce, v níž medvídek Míša seznamuje děti s ročními obdobími a zaměřuje se na přírodu kolem nás, byla vybrána tato vzdělávací oblast.

Z každé vzdělávací oblasti jsou vybrány dílčí vzdělávací cíle, které s touto oblastí korespondují. Pod teoretickými vzdělávacími cíli, které jsou přímo vyjmuty z RVP PV 2018 je vysvětleno využití v praxi. Je patrné, že předškolní vzdělávání má komplexní charakter a vzdělávání neprobíhá odděleně.

2.10.1 Dítě a jeho tělo

Dílčí vzdělávací cíle (RVP PV, 2018, s. 15)

- „rozvoj a užívání všech smyslů“

- „osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí“

- „vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

K zapojení smyslů dochází při kontaktu s přírodou. Zrak je využíván při pozorování stromů, ovoce... Díky sluchovému receptoru slyšíme hlasy zvířat, šumění listů... Čich nám pomůže rozpoznat vůni ovoce, květin... Pomocí chuťového receptoru máme možnost rozpoznat chuť ovoce, zeleniny... V neposlední řadě hmat, který nám umožňuje taktilní kontakt, v rámci kterého poznáváme povrch (srst u zvířat). Procházky v přírodě a sportovní

aktivity napomáhají k získávání základů zdravého životního stylu. Pestrá a vyvážená strava pohybové aktivity doplňují. Je důležité, aby u dětí v předškolním věku byly vytvářeny zdravé životní návyky a postoje jako základy zdravého životního stylu

2.10.2 Dítě a jeho psychika

Dílčí vzdělávací cíle

podoblast: **Jazyk a řeč** (RVP PV, 2018, s. 17)

- „osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)“

- „rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

Před zahájením výchovně vzdělávací činnosti učitel mateřské školy děti motivuje. Motivační činnost může mít různé podoby. Například hudební – písnička Padá snížek, pohybová – pohybová hra Čáp ztratil čepičku, dramatická – pantomimické znázornění růstu květiny. Řečové schopnosti a jazykové dovednosti jsou u dětí rozvíjeny při popisu obrázků. Učitel popisuje obrázek a děti se snaží zopakovat zapamatované nebo při sebereflexi svého díla.

Podoblast: **Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace** (RVP PV, 2018, s. 19)

- „rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání“

- „rozvoj a kultivace představivosti a fantazie“

- „posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování)“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

Díky rozmanitosti přírody dochází u dětí k rozvoji představivosti, smyslového vnímání a posilování přirozených poznávacích citů. Mají radost při objevení květiny na zahradě, vyzvídají, mají doplňující otázky typické pro předškolní věk. Proč? Co to je? Dospělý je nejlepším společníkem, dokáže na otázky odpovědět. Zapojení receptorů (zrak, čich, hmat)

umožní dítěti získat komplexnější informaci. Dítě začíná chápat souvislosti, jeho pojmy se stávají přesnějšími a smysluplnějšími.

podoblast: **Sebepojetí, city, vůle** (RVP PV, 2018, s. 21)

- „rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

V rámci činnosti péče o zvířata, například při výrobě krmení pro ptáky a jejich pozorování, u dětí rozvíjíme a kultivujeme mravní i estetickou stránku osobnosti. U dětí zároveň podněcujeme rozvoj cítění k přírodě a prožitek z činnosti.

2.10.3 Dítě a ten druhý

dílčí vzdělávací cíle (RVP PV, 2018, s. 23)

- „rozvoj kooperativních dovedností“

- „osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem“

- „rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

Nejen při výtvarných činnostech, které mohou mít přírodní tematiku, se u dětí rozvíjí kooperativní dovednosti. Výroba společného výrobku (pavučina s pavouky) u dětí rozvíjí interakci a komunikaci. Díky tomu dochází k navazování vztahů dítěte k druhým lidem.

2.10.4 Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle (RVP PV, 2018, s. 25)

- „osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije“

- „rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem)“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

Výroba společného stromu přátelství může být pro děti klíčovou při rozvoji spolupráce a spolupodílení - dohodnutí barev, kdo bude co lepit, obtiskovat a kam... Vzniklý strom přátelství umožňuje jednoduchý náhled na společné třídní společenství. Pomocí společných aktivit dochází k osvojování si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.

2.10.5 Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle (RVP PV, 2018, s. 27 – 28)

- „seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu“
- „vytváření elementárního povědomí o širším přírodním prostředí, o jeho rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách“
- „rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám“
- „vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou“

Využití v praxi v návaznosti na environmentální výchovu

V rámci vzdělávací oblasti Dítě a svět se dítě seznamuje s místem, ve kterém žije a vytváří si k němu pozitivní vztah. Hry s rodiči na hřišti, procházky v parku nabízejí mnohé možnosti. Dítě si prohlubuje a obohacuje vztah s dospělým, dochází k vytvoření kladného vztahu pro pobyt mimo domov. Díky proměnám počasí a změnám při ročních obdobích si děti uvědomují teplotní rozdíly. S pomocí dospělých dokážou zvolit vhodné oblečení. V rámci pobytu venku si dítě vytváří povědomí o sounáležitosti s přírodou. Dítě si uvědomuje, že přírodní projevy ho mohou ovlivňovat (slunce může opálit pokožku, včela může zabodnout žihadlo do prstu...) a také, že sám může být nápomocný přírodě (krmení zvířat v zimě, záchrana opuštěných zvířat, zalévání květin...).

3 Činnosti dítěte v předškolním vzdělávání

Opravilová (2016) uvádí, že všechny lidské činnosti určují určité obecné kategorie. Kategorie vymezují cíl k němuž směřujeme. Prostředky jak cíle dosáhnout, obsah činnosti, podmínky a organizaci za nichž činnost probíhá. Platí to pro učitele mateřské školy, který plánuje svůj výchovně vzdělávací proces, ale i pro dítě, které si hraje. Pokud chce dítě při hře vyrobit čaj s dortem pro maminku, musí si uvědomit, kde bude čaj vařit, jaké hračky bude k činnosti potřebovat, jakým způsobem ho připraví. Zvolí si cíl, ke kterému bude při činnosti směřovat. Učitel musí znát nejen cíl, ale i prostředky, pomocí kterých cíle dosáhne. Musí si ujasnit, co bude náplní činnosti a za jakých podmínek bude činnost probíhat.

Mezi příklady činností dítěte v předškolním věku patří hra, učení, pracovní a tvořivé činnosti. Těmto činnostem se věnují podkapitoly a ukazují na souvislost s metodickými náměty.

3.1 Hra

Neodmyslitelnou součástí činnosti předškolního dítěte je hra. Zatímco hra batolat a mladších předškoláků bývá dospělými oceňována, hra starších předškoláků může být zpochybňována a vnímána jako ztráta času. Pokud jsou děti stále řízené a organizované, a nenechá se jim čas k seberealizaci, stává se to závažným problémem. Z pedagogického hlediska je důležité, že je hře přiznána odpovídající důležitost v RVP PV. Dokument se zabývá různými formami hry mezi které patří hra volná, spontánně vytvářená i hra řízená a dospělými nabízená (Kořátková, 2014).

Opravilová (2004) uvádí, že hra je jazykem dětství, slouží jako dorozumivací prostředek, který dítě používá k učení a duševnímu růstu. Kořátková (2005) sumarizuje znaky hry, mezi něž patří spontánnost, tvořivost, improvizovaná činnost, hluboké soustředění a v neposlední řadě radost ze hry. Opravilová (2004) píše, že pomocí hry dítě objevuje svět a různé souvislosti v něm. Hra je přímo založena na možnostech dítěte, tudíž je pro dítě zvládnutelná a přispívá k jeho psychické rovnováze, přináší vyrovnanost a klid. Hra podněcuje schopnosti dítěte něco vyřešit a vykonat, doplňuje jeho vědomosti, rozvíjí dovednosti a obohacuje i v oblasti sociální.

3.1.1 Dělení a druhy her

Zatím není schválena klasifikace her, která by platila obecně. Hry můžeme třídit z mnoha hledisek a existuje více dělení her. Díky různým pohledům na hru můžeme nahlížet na dělení námětů z více pohledů.

Koťátková (2014) uvádí, že podstatu a přínos hry je možné sledovat z různých úhlů pohledu:

Prvním hlediskem je pohled směrem k dítěti, kdy je důležité si uvědomit, že dítě pomocí hry prozkoumává všechno, s čím se postupně setkává. Má možnost využívat své myšlení, dovednosti, radost, chuť řešit a poznávat nové. Také má možnost dělat chyby a hledat jejich nápravu. Hra je prostorem pro relaxaci, navazování kontaktů a vztahů, pro nápady. Důležité je, že se dítě seberealizuje a činnosti koná dle svého tempa.

Druhé hledisko poukazuje na dospělé. Pomocí hry dítěte mají možnost sledovat a pozorovat, co dítě zajímá, jaké jsou jeho dovednosti. Dospělý by na základě toho měl volit vhodné a zajímavé hračky a stát se při hře dítěte facilitátorem. Dítěti by měl umožňovat hry v podnětném prostředí. Měl by umět připravit i hry cíleně zaměřené, kdy se dítě učí více do hloubky. Podstatné je uvědomění, že nabídka hry a její aktivní naplňování může být metodou učení.

Ke kvalitní hře mohou přispět jednotlivé složky, které uvádí Koťátková (2014). Tyto informace jsou důležité pro učitele v mateřské škole, který realizuje svoji výchovně vzdělávací činnost. Výběr z těchto bodů je uveden níže, přičemž jde o to, aby učitelka nenápadným způsobem dokázala vstoupit do dětské hry a přitom nenarušila dětem spontánnost a radost ze hry. Stejně tak tomu bylo při tvorbě a realizaci námětů, které jsou uvedeny v praktické části.

- Umožnit prostor, kombinování hraček, přijmout potřebu realizace s materiály (voda, písek, přírodniny, hmota).
- Respektovat dětské soustředění na hru, nesnižovat jako méněcennou.
- Ponechat dítěti volbu jak námětu, pomůcek, spoluhráčů či postupu při řešení nedorozumění.
- Dítě hrou provázet, ukázat vnímání procesu, pochopit emoční projevy.
- Sdělovat pozitiva, která během hry vyjmeme a následně je dítěti sdělujeme.

Učitelka musí mít pro dětskou hru pochopení. Musí zvládat organizaci hry, předvídat, mít dovednost hru zadávat a korigovat či improvizovat během hry. Hra, která je učitelkou vedená a je zaměřená na určitou oblast rozvoje dětí, má vzdělávací cíl, který musí být učitelce zcela jasný (Kotátková, 2014).

I Opravilová (2004) se věnuje dělení her. Uvádí, že níže uvedené třídění má zjednodušený charakter. Důvodem je individuální bohatost a šíře, kterou lze jen těžko postihnout. Hru dítěte rozčlenila následujícím způsobem podle:

- schopností, které rozvíjejí (hry smyslové, pohybové, intelektuální a speciální);
- typů činností (hry napodobovací, dramatizující, konstruktivní a fiktivní);
- místa (exteriérové a interiérové);
- počtu hráčů (individuální, párové a skupinové);
- věku (hra kojenců, batolat a předškoláků);
- pohlaví (dívčí a chlapecké).

Severová (1997) uvádí tato kritéria pro dělení hry:

- subjekt hry – záleží na tom, kdo si hraje, spadá sem dělení her individuálních a skupinových;
- objekt hry – závisí na objektu hry, mohou to být hračky, rostliny, zvířata, vlastní tělo, či druhý jedinec;
- způsob zacházení s objektem hry – jedná se o manipulaci s předmětem, může jít o hru praktickou, poznávací, označovací či symbolickou;
- motivace a životní význam hry – toto kritérium rozlišuje vývojové a sociální potřeby, hry rekreační.

3.1.2 Hra a metodické náměty

Komparace námětů pro předškolní vzdělávání a dělení hry předškolního dítěte ukazuje na podobnost. Pedagog při své práci vychází z hlediska místa, kde bude činnost probíhat. Zaměřuje se na věkovou kategorii, se kterou bude pracovat a na velikost skupiny dětí. Dle toho musí připravit prostředí a mít dostatek materiálu pro práci. Zvolí si typ činnosti a oblast, kterou má námět rozvíjet. Záleží na pedagogovi, z jakého konce námět uchopí. Možností je několik. Prvotním může být cíl práce, vzdělávací oblast, téma nebo samotný materiál. Vždy záleží na subjektu, pro který je námět sestavován. Zda ho bude tvořit jednatel nebo skupina a jakého věku. Objekt určuje, co bude v námětu použito.

Příkladem je obtiskování vlastní ruky, zde je využito vlastní tělo. Při lepení listů budou využity přírodniny. Způsob zacházení s objektem určuje manipulaci. Je třeba si uvědomit, zda pouze manipulujeme a něco vytváříme nebo se u činnosti aktivně dozvídáme nové informace. Prohlížíme si a vyptáváme se. Kritérium motivace a životního významu sem spadá pouze částečně. Kreslení nebo vytváření určitého výrobku může umožňovat uspokojení náhradních potřeb.

3.1.3 Hračka

Se hrou souvisí správná hračka. Správnou hračkou je myšlena taková hračka, která je vhodná. Co pojem vhodná obnáší, vysvětluje Opravilová (2004, s. 27).

„Správná hračka by měla:

- *podněcovat pohybový, smyslový, rozumový, citový a etický vývoj dítěte;*
- *rozvíjet společenské postoje a napomáhat utváření dobrých zvyků;*
- *podněcovat a usměrňovat fantazii a tvořivost;*
- *měla by být hygienicky a zdravotně nezávadná, bezpečná;*
- *vkusná a pro děti přitažlivá;*
- *trvanlivá a odolná, zejména je-li určena pro hru skupiny dětí.“*

3.1.4 Hračka a metodické náměty

Stejným způsobem jako jsou vybírány správné hračky, by měly být vybírány i materiály ke tvorbě námětů. Samozřejmostí je využívání materiálu, který je hygienicky a zdravotně nezávadný, pro děti bezpečný. Nelze například pracovat s kusy neopracovaného skla nebo ostrou jehlou. Využívaný materiál musí být pro děti vkusným a zároveň přitažlivým. Pomocí motivace je důležité děti vtáhnout takovým způsobem, aby chtěly určitý materiál poznat, osahat si ho a pracovat s ním. Trvanlivost a odolnost v tomto případě platí částečně. Je důležité si při výběru uvědomit, zda potřebujeme materiál pouze k činnosti nebo k samotnému výsledku. Například listy jahodníku, které použijeme při obtiskování, jsou vhodně vybrány. Kdybychom chtěli lepit celé jahody na čtvrtku, nejenže by po pár dnech nevypadaly esteticky vůbec dobře, ale rozhodně by nevytvářely u dětí kladný vztah k další tvorbě. Pokud bychom chtěli s dětmi pozorovat hnilobu jahod, bylo by to vhodné jiným způsobem. Materiál, který je k činnosti vybírán musí zároveň podněcovat, ale i usměrňovat fantazii a tvořivost. Není vhodné nadměrně pracovat s materiálem, který je příliš umělý a neesteticky zpracovaný, často se jedná o různé materiály z dovozu. V dnešní době jsou děti obklopeny moderní technologií, proto je vhodné využívat

co nejvíce přírodního materiálu. Využití přírodních materiálů k činnosti, například skořápky od ořechů (vánoční tematika), rozvíjí klasické tradice a napomáhá k utváření společenských postojů a zvyků. Před výběrem materiálu je třeba se zamýšlet, co bude cílem činnosti, ke které oblasti bude aktivita zaměřena. Dle toho volíme materiál, který bude podněcovat buď pohybový, smyslový, rozumový, citový nebo etický vývoj dítěte.

3.2 Učení

Průcha, Walterová, Mareš (2003) píše, že pro jeden z klíčových pojmů psychologie dosud neexistuje všeobecně přijímaná definice. Bainbridge (2007) se s nimi shoduje a uvádí, že je velmi obtížné uvést všezahrnující definici učení. Sděluje, že učení přináší do života jedince změny, se kterými by se měl jedinec naučit co nejlehčeji vyrovnávat.

Učení činností je pro dítě přirozené. Každý den přináší nové zkušenosti, které jsou spjaté s učením a znamenají větší samostatnost. Mateřská škola nabízí přirozený sled příležitostí k učení. Učení probíhá jako proces, kdy učitelka dítěti pomáhá v osvojování psychické a tělesné způsobilosti, vlastností i určité formy chování. Předškolní vzdělávání má za úkol, aby se nahodilé a živelné získávání zkušeností dokázalo přeměnit v smysluplný celek. Zkušenosti, které mají plynule a souvisle navazovat, mají postupně skládat poznatkový systém (Opravilová, 2016). Vhodně připravené prostředí umožňuje dítěti prostor, ve kterém může provádět různé aktivity. Díky samovolnému pohybu dítě zkouší, hledá, přemýšlí a dobrovolně se učí (Kolláriková, Pupala, 2001).

I RVP PV (2018) se věnuje učení v předškolním vzdělávání. Jedna z klíčových kompetencí je kompetence k učení. Vytváření základů kompetencí je důležité pro další systematické vzdělávání. Dítě, které ukončuje předškolní vzdělávání, by se mělo dokázat soustředit, zkoumat, aplikovat nabyté vědomosti v praktických zkušenostech. Mělo by být zvědavé, klást si otázky, podstatným bodem je, že učení by měla provázet radost.

Učení je závislé na individuálním vývoji a zrání (Grůzová, Syslová, 2015). Vágnerová (2012) uvádí, že zrání je nevratné. Může být ovlivňováno novými zkušenostmi a určovat předpoklady pro efektivní učení. Průcha, Walterová, Mareš (2003, s. 289) charakterizují vývoj dítěte jako „*Proces, v němž se kvalitativně a kvantitativně mění všechny stránky osobnosti dítěte. Ve hře jsou faktory biologické (zrání), psychologické (ontogeneze psychiky), pedagogické (výchova a vzdělávání), sociální (socializace osobnosti).*“

Klanten, Ehmann (2009) uvádějí tři podmínky při vzdělávání předškolních dětí. Považují je za velmi důležité. Řadí mezi ně podněcující úkoly, dobré názorné příklady a pečující okolní prostředí, které poskytuje pocit bezpečí a jistoty.

Učení dítěte je odlišné od učení dospělého. Situace posuzuje dle toho, jak je prožívá a vybírá z nich informace, které považuje za důležité. Vše vnímá a hodnotí podle sebe. Situace zhodnocuje na základě předchozích zkušeností a také tak, jak by si je přálo vidět. Dítě vyžaduje svět harmonický a jednoduchý. To co se dítě samo naučilo, považuje za správné a dokáže to i prosazovat. Kategoricky se určité věci nebo činnosti dožaduje bez ohledu na podmínky. K častým střetům dítěte a dospělého dochází při vstupu do mateřské školy, situace bývá pro obě dvě strany často nepříjemná. Dítě žije tady a teď, proto v učení vychází z toho, co právě vidí, slyší a prožívá. Má rádo jistotu, neznámé prostředí přináší neklid a nejistotu (Opravilová, 2016).

3.2.1 Druhy učení v předškolním vzdělávání

Opravilová (2016) popisuje druhy učení v předškolním vzdělávání. Věnuje se senzomotorickému, kognitivnímu a sociálnímu učení, které dále rozvíjí a popisuje. Na těchto druzích učení bude stejně jako u hry ukázána spojitost s metodickými náměty.

Mezi nejvýznamnější druh učení se řadí učení **senzomotorické**, které rozvíjí hrubou i jemnou motoriku a koordinaci pohybů. Základem jsou přirozené pohyby ve volném prostoru, které jsou doplňovány nápaditými výzvami k vedení pohybové aktivity. Dnešní doba a způsob života nepřispívají k naplňování těchto přirozených pohybů, proto je musíme sledovat a dětem nabízet dostatek příležitostí k pohybu venku i uvnitř.

Kognitivní neboli **intelektuální** učení se zaměřuje na poznávání a myšlení každé osobnosti. Způsoby tohoto učení jsou závislé na věku. Děti v předškolním věku oplývají znamenitou pamětí na detaily a místo, tudíž mají kvalitní předpoklady pro učení **pamětní**. Učení, které je založeno na slovech a náročnějších logických operacích, je učení **pojmové**, to je pro ně složitější. Dítě si některé pojmy dokáže zapamatovat, ale nezná jejich obsah ani souvislost. **Problémové** učení se taktéž řadí mezi kognitivní učení. Ačkoliv se pro předškolní dítě může jevit jako náročné, praktické zjišťování a ověřování je dítěti velmi blízké. Dítě vyhodnocuje, učí se z vlastních chyb, využívá metodu **pokusů a omylů**.

Sociální a **citové** učení zahrnuje citové vztahy, citové prožitky, volní vlastnosti, názory a postoje k hodnotám. Dítě v předškolním období si některé dovednosti, zvyky, názory

osvojuje **bezděčným** učením. Styk s lidmi mu udává sociální role, které přijímá. Důležitá je **nápodoba**, která má v sociálním učení největší význam. V tomto hledisku hraje důležitou roli citový vztah. Dítě totiž napodobí toho, ke komu má důvěru a citový vztah, chce se s ním ztotožnit. Zdrojem nápodoby jsou nejen dospělí, ale i sourozenci nebo vrstevníci. Přirozená nápodoba je bezprostřední účinná výchovná metoda. Dospělí i pedagogové by vzhledem k dětem měli jít příkladem a ukázat jim správné modely chování. Není možné od dítěte vyžadovat něco, co my jako vzor neděláme.

3.2.2 Učení a metodické náměty

Manuální praktické náměty, z nichž vyplývá určitý výrobek, jsou především zaměřeny na rozvoj jemné motoriky a koordinaci pohybů, ačkoliv doprovodné činnosti (donesení pomůcek, pohybová motivace) neopomíjí ani motoriku hrubou. Bezpochyby i realizace námětů slouží ke kognitivnímu učení. Například pokus a omyl děti využívají při lepení. Lepidlo musí nanést tolikrát, dokud určený předmět nepřilepí. Učení problémové se vyskytuje u pokusů. Praktické ukázky pomohou řešit určité situace, ne vždy se vše podaří na první pokus. Pamětní učení se vyskytuje téměř u každé realizace námětu, kdy učitelka předvede dětem hotový výrobek, tedy to, k čemu činnost bude směřovat. Dítě si velmi často zapamatuje barvy a detaily, které učitelka použila. Jelikož realizace námětů probíhá v mateřské škole, probíhá neustále sociální učení. Při činnosti se u dětí rozvíjí vztahy, musí při činnosti komunikovat a půjčovat si vzájemně pomůcky. Dochází k vytváření citových prožitků, které při činnosti vznikají. Učitelka musí být řádným vzorem, měla by správně pracovat nejen s výtvarným náčiním. Důležitým úkolem je vhodně verbálně i neverbálně komunikovat. Děti ji při činnosti napodobují a bezděčně se učí.

3.2.3 Organizační formy výuky

Pojem organizační formy výuky označuje uspořádání vyučovacího procesu. Konkrétně se jedná o prostředí, čas a vzájemnou součinnost učitele a žáků (Vonková in Vališová, Kasíková a kol., 2007). Václavík in Kalhous, Obst a kol. (2002) uvádí, že klíčem ke splnění cílů výuky je propojení organizačních forem s vhodnými metodami. Z tohoto důvodu se vyplatí věnovat pozornost různým organizačním formám včetně jejich vývoje i použitelnosti v současném vzdělávacím systému. Pro vyučujícího jsou důležitá dvě hlediska. Prvním hlediskem je „s kým a jak“ pracujeme. Sem je řazena výuka individuální nebo hromadná, spadá sem i výuka kooperativní. Druhým hlediskem je „kde“ výuka

probíhá. Spadají sem tradiční učebny (vzhledem k mateřské škole – třídy, herny), učebny upravené určitým způsobem (aplikace na mateřskou školu – speciálně upravený herní koutek pro pokusy...), v přirozeném prostředí (zahrada mateřské školy, park, les).

Mezi organizační formy řadí Václavík in Kalhous, Obst a kol. (2002) tyto formy výuky: individuální, hromadná, individualizovaná, diferenciovaná, skupinová a kooperativní, projektová, týmová výuka a otevřené vyučování. Vzhledem k charakteru a námětu práce, zde nebudou vysvětleny jednotlivé druhy učení, ale pouze hromadná výuka, která souvisí s aplikací metodických námětů v mateřské škole.

Hromadná výuka

Již J. A. Komenský založil didaktický systém založený na hromadném vyučování, kdy jedním z hlavních požadavků bylo učit všechny všemu. V praxi to znamená, že všichni žáci plní ve stejný čas stejný učební úkol. Učitel žáky vede krok za krokem. Uspořádání učeben je tradiční, řady lavic a v popředí učitel. Organizační rozčlenění je předem dané, spadají sem vyučovací hodiny a přestávky (Václavík in Kalhous, Obst a kol., 2002).

3.2.4 Organizační formy výuky a metodické náměty

Ačkoliv výše uvedené informace vypadají velmi striktně a neoblomně a s modernizací metod zrovna nekooperují, bylo zapotřebí je zde uvést a navléknout do praxe. Samozřejmostí je, že učitel dbá při výchovně vzdělávacím procesu individuálních potřeb a možností dětí. Pokud se zaměříme na bod, že organizační členění v primárním vzdělávání je předem dané, jak je tomu ve vzdělávání preprimárním? I mateřská škola má svůj denní řád a denní režim, který si zavedla a uzpůsobila dle svých možností a priorit. I když nejsou zavedeny vyučovací hodiny a přestávky, jsou zde určité bloky, které jsou zaměřené na určité oblasti a probíhají v určitém čase. Děti už znají posloupnost událostí v mateřské škole, která je pro ně velmi důležitá a poskytuje jim jistotu. K dalšímu bodu patří uspořádání učeben, i to je pro většinu mateřských škol trvalé, kdy postavení dětských stolů a stolu učitelského je neměnné. Pokud si informaci o učiteli, který vede děti krok za krokem, vezmeme z praktického pohledu, je tomu opravdu tak. Ačkoliv dětem dává prostor pro vlastní iniciativu, hru a osobní potřeby, je neustále hlavním činitelem, který je v procesu provází. Při určité činnosti vede děti krok za krokem a ukazuje jim správnou a vhodnou cestu. Václavík in Kalhous, Obst a kol. (2002) také uvedl, že všichni žáci plní ve stejný čas stejný úkol. Pokud si vezmeme tuto informaci a promítneme si ji například do řízené činnosti v mateřské škole, konkrétně do praktických námětů, je informace reálná

a pravdivá. Děti reagují na učitele a aktivitu dělají všichni společně, ale dle svých možností a dispozic. Je důležité, aby činnosti provázela pohodová atmosféra, děti byly vhodně motivovány a nebyly do činností nucené. Pokud budou dodrženy vhodné a správné vzdělávací podmínky a hromadná forma výuky nebude převažovat, není třeba se výše uvedené hromadné výuky děsit a obávat.

Při hromadné výuce by učitel měl zvládnout řadu činností, mezi něž je řazeno vytváření podmínek pro učení žáků. Sem jsou řazeny podmínky vnější (příprava pomůcek, hygienické podmínky), ale i podmínky vnitřní (soustředění a motivace). Učitel seznamuje s novým učivem a dbá na to, aby si žáci učivo upevnili a prohloubili. Na závěr je zjišťována zpětná vazba, která je důležitá pro žáky i samotného učitele (Václavík in Kalhous, Obst a kol., 2002).

I tyto dovednosti musí učitelka mateřské školy ovládat. Bezpochyby každý den vytváří vhodné podmínky. Snaží se o maximální vytvoření podmínek vnitřních, aby pomocí motivace vyvolala u dětí zájem a soustředění. Přípravuje pomůcky a zajišťuje správné hygienické podmínky. Pomocí her a různých aktivit seznamuje děti s okolním světem, vštěpuje jim nové informace a tím prohlubuje dosavadní znalosti. Reflexi činnosti může učitel provádět libovolně i několikrát za den, nejméně jednou týdně, po skončení tématu.

Kromě jiného Václavík in Kalhous, Obst a kol. (2002) uvádí, že důležitou součástí jsou demonstrační pokusy a laboratorní práce. Uvádí strukturu hodiny o osmi částech. Skládá se ze zahájení hodiny, sdělení tématu práce, stanovení úkolu a zadání pokynů k práci, rozdání materiálů a pomůcek, instruktáž, vlastní práce a průběžná kontrola zahrnující hodnocení. Na závěr dochází ke shrnutí pokusu a pozorování, úklidu pracoviště.

V aplikaci na metodické náměty a práci učitelky si uvědomíme, že všemi body učitelka s dětmi postupně prochází, ačkoliv je třeba je mírně upravit vzhledem k věku dětí. Učitelka musí námět určitým způsobem uvést a činnost zahájit. Sdělí téma činnosti, co bude výsledkem a jakými prostředky k výsledku dojdeme. Poté rozdá s pomocí dětí potřebné materiály a pomůcky a dětem dává pokyny, co mají dělat. Následuje vlastní práce dětí, která je učitelkou hodnocena a kontrolována, případně dětem vypomáhá. Na závěr činnosti dochází ke shrnutí výsledků, hodnocení a k úklidu pracoviště. Za důležité je v předškolním věku považováno, aby se děti podílely v rámci svých možností na všech činnostech, zahrnující i přípravu pomůcek a závěrečný úklid.

3.3 Pracovní a tvořivé činnosti

Neopomenutelný výchovný význam má pro člověka práce. V minulosti byla přirozenou součástí každodenního života rodiny a děti měly možnost ji zblízka pozorovat. Pokud byla činnost jednoduššího charakteru, mohly se i samy podílet. Děti používaly drobné nářadí, které nebylo hračkou, ale skutečným pracovním nástrojem nebo pomůckou. Civilizační rozvoj přinesl řadu příležitostí, díky kterým mají děti možnost se bez námahy a nebezpečí učit novým činnostem. Zároveň došlo k omezení rozvoje konkrétních praktických použitelných dovedností. Současný předškolák je vybaven specializovanými dovednostmi, ale také celkovou „nešikovností“, která pro něho v určitých situacích může být omezující (Opravilová, 2016). Již Ida Jarníková se ve svém Výchovném programu mateřských škol z roku 1927 věnuje práci a odděluje ji od dětské hry. Pracovní činnosti nazývá „dětským zaměstnáním“, do kterých řadí ruční práce výchovné, práce a zábavky v přírodě a v domácnosti, jež vedou dítě k pracovitosti a soběstačnosti. Jarníková mimo jiné uvádí i zásady a pravidla, jež dělí do dvanácti bodů. Spadá sem hygiena, účelnost, vhodný materiál, levný materiál, jednoduché provedení, rozmanitost provedení i materiálu, schopnost stupňování a vývoje, příležitosti k pokusům a objevování, opakování v jiné variantě, dětská radost, možnost projevit své představy, pěstování tvořivosti i napodobivosti. Zdůrazňuje vlastnosti, které dětem pomáhají dětská pracovní zaměstnání upevňovat. Patří k nim vůle, sebevědomí, trpělivost, odpovědnost a soběstačnost (Jarníková, 1927).

Podobně jako hra, rozvíjí pracovní činnost zručnost, manuální obratnost a senzomotorickou kontrolu. Dítě se musí na rozdíl od hry vědomě soustředit, snažit se, hodnotit a reflektovat výsledky. Mezi nejčastější pracovní činnosti v mateřské škole patří domácí činnosti (třídění odpadků, péče o zvíře) a konstruktivní činnosti, při nichž jsou využívány různé nástroje, materiály a techniky. Patří sem i dětské kutilství, které zahrnuje drobnou opravu hraček a nebo úpravu nástěnek a výstavek. Příroda poskytuje nespočet možností k dětským pracím, které jsou přirozeného rázu (Opravilová, 2016).

Sociální prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, je považováno za nejdůležitější pro rozvoj tvořivosti (Einionová, 2002). Aby ji mohl pedagog rozvíjet, musí v první řadě respektovat a oceňovat úspěchy dětí. Tvořivost není vrozená, je nutno ji stále podněcovat a posilovat. Díky poskytování vhodných předmětů a materiálů jsou rozvíjeny tvořivé schopnosti dětí.

Oblast estetická se převážně věnuje výchově k tvořivosti, poněvadž umění a jeho vliv na emoce ovlivňuje motivaci a následné jednání (Opravidlová, 2016).

3.3.1 Pracovní a tvořivé činnosti a metodické náměty

Spojitost mezi pracovními a tvořivými činnostmi s metodickými náměty ukazují například zásady a pravidla Idy Jarníkové. Přestože tyto zásady a pravidla uvedla téměř před sto lety, není pochyb, že dnešní učitelka mateřské školy nahlíží na tvorbu námětů odlišným způsobem. V první řadě dbá na hygienu a bezpečnost dětí. Mezi prvotní cíle patří účelnost jak materiálů, tak i výrobku. Vybírá vhodný a zároveň cenově dostupný materiál, aby všechny děti ve třídě měly s čím pracovat. Usiluje o to, aby dětem poskytla rozmanitý materiál. Při vytváření námětů se snaží o jednoduchost provedení, vytváří obměny a dbá na věkové schopnosti a dovednosti. Po celou dobu je pro ni důležitá radostná atmosféra, projevy tvořivosti, ne konečný výsledek. Vytváří náměty, které dávají příležitost k objevování a pokusům. Pomocí dětských prací učitelka probouzí vůli a trpělivost, které napomáhají při dokončování činnosti. Podporuje u dětí soběstačnost a tím souběžně vytváří odpovědnost za vlastní provedení úkonu. Celkově dochází k upevňování sebevědomí. Pomocí tvořivých činností je u dětí rozvíjena zručnost, manuální obratnost a senzomotorická kontrola. Dítě se vědomě soustředí při činnosti, hodnotí a reflektuje své výsledky.

3.3.2 Technické materiály v předškolním vzdělávání

Janovec (2013) uvádí, že mezi technické materiály řadíme hmoty či látky, které lze zpracovat. Zdrojem těchto látek je surovina, která může být rostlinného, živočišného nebo nerostného původu. Výrobkem nazýváme předmět, který vznikl v pracovním procesu.

Technické materiály (Janovec, 2013) dělí na:

- kovové (železné a neželezné);
- nekovové (umělé a přírodní - rostlinného, živočišného a nerostného původu).

Níže uvedené materiály jsou vybírány vzhledem k dostupnosti, atraktivnosti a věku dětí, kdy bereme ohled na jejich manuální zručnost. Materiály můžeme využívat samostatně nebo je kombinovat.

Materiály přírodní:

- dřevo a materiály s ním související (kůra, větve, listy, plody, šišky, kořeny);
- kámen (drobné kamínky, písek, mušle);
- rostliny (trávy, květy, stonky);
- papír (kancelářský, novinový, barevný, krepový, karton);
- textil (látky z přírodnin – nitě, vlna, kůže);
- přírodniny, zelenina, ovoce (semena, koření, drobné potraviny – kukuřice, mák, suché přírodniny – sláma, makovice);
- hlína – modurit, keramická hlína, plastelína.

Materiály technické:

- kov (drátky, jehly, plíšky, alobal);
- sklo (korálky, kamínky, kuličky);
- PVC a jiné (plasty, molitan, guma, mašle).

V praktické části této práce byl z výše uvedených materiálů nejvíce využit papír, proto mu jsou následující odstavce věnovány.

3.3.3 Papír

Papír patří pro svoji dostupnost a snadnou zpracovatelnost mezi nejčastěji využívané materiály v předškolním vzdělávání (Vondrušková, Samohýlová, 2007). Dobře se s ním pracuje, lze ho bez obtíží dělit, spojovat a tvarovat. Je citlivý na přesnost a čistotu práce. Úkony, které s ním provedeme, jsou na něm navždy zaznamenané. Řadí se mezi materiály univerzální, ze kterých lze vytvářet jednoduché výrobky již v předškolním věku, až po výrobky velmi složité, které vyžadují značnou manuální zručnost (Janovec, 2013).

Papír můžeme dělit dle gramáže na papír, karton a lepenku. Lepenka je papír, který je vytvořený z několika vrstev. Karton je tužší papír, který tvoří mezi lepenkou a papírem přechod. Je tvořen soudržnou vrstvou rostlinných vláken a může být jednovrstvý nebo vícevrstvý (Honzíková, 2006).

Mezi nejpoužívanější formáty papíru se řadí velikost A4 (kancelářský papír – 210 x 297 mm), dále větší velikosti A3 (dvojnásobek formátu A4), velikost A2 (dvojnásobek formátu A3) a velikost A1 (dvojnásobek formátu A2). Mezi rozměrově menší formáty se řadí A5 (dvojnásobek A6) a A6 (velikost pohlednice).

Mezi využitelné druhy papírů v předškolním vzdělávání řadíme papír balicí, kancelářský, barevný, krepový, karton, samolepicí, tapetu, ruční, toaletní, svačínový, novinový a další.

Z papíru je možné vyrobit mnoho různých výrobků, v nichž děti mohou projevit svoji kreativitu a fantazii. Papír je možné ohýbat, trhat, stříhat, kroutit, krčit, řezat, sešívát, děrovat, lepit, skládat. Důležitá je správná volba papíru k rozdílným činnostem, každý papír má své charakteristické vlastnosti, které se hodí pro odlišné aktivity.

4 Roční období – metodické náměty

Praktická část obsahuje metodické náměty pro předškolní vzdělávání, které jsou rozděleny do čtyř ročních období. Náměty jsou zaměřeny na změny v přírodě, které ovlivňují aktivity a pohled předškolního dítěte na svět.

Cílem praktické části je rozvíjet předškolní dovednosti a znalosti, které jsou v souladu s koloběhem roku a změnami v přírodě. Náměty zdokonalují dovednosti v oblasti jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, koordinace ruky a oka), rozvíjí tvořivost a fantazii. Skupinové činnosti rozvíjí kooperativní dovednosti, spolupráci, spolupodílení se či prosociálnost. Pomocí aktivit zaměřených na přírodní tematiku dochází ke vštípení základů z environmentální výchovy. Děti se seznámí s prostředím, ve kterém žijí a vytvářejí si k němu pozitivní vztah. Vytvoří si povědomí o živé a neživé přírodě a vlivu člověka na přírodu. Získávají první kroky ke zdravému životnímu stylu. Motivace, které doprovázejí činnosti, jsou všestranně zaměřeny a prolínají se všemi vzdělávacími oblastmi. Dochází k uvědomování si vlastního těla, je podporována fyzická i psychická pohoda. Rozvíjí se city, intelekt, řeč, jazyk a vzájemná komunikace. Učí se pravidlům soužití s ostatními a spolupráci. Dochází k uvědomování si, že i ony se spolupodílí na vytváření společenské pohody.

Každé roční období obsahuje deset námětů. Jedná o sedm méně časově náročnějších námětů, jeden pokus, jeden námět, který znázorňuje určitý koloběh v přírodě a jeden výrobek, který vyžaduje více času, ale může být estetickou výzdobou do interiéru mateřské školy. Všechny zmiňované náměty a pokusy byly ověřeny v praxi v mateřské škole. Náměty na období podzim byly realizovány na Slovensku v Mateřské škole Buková v Banské Bystrici v rámci pracovní stáže. Činnosti na zimu, jaro a léto byly realizovány v Mateřské škole Antonie v Hradci Králové. V obou případech se jedná o heterogenní třídu, věk dětí 2,5 – 6 let. Rodiče souhlasili s fotografováním dětí i s použitím fotografií v diplomové práci.

Praktická část začíná podzimem, protože v tomto ročním období začíná školní rok. Ročními obdobími provází medvídek Míša, který děti seznamuje s charakteristikami jednotlivých ročních období a proměnou přírody. U některých námětů pomáhá medvídek Míša pedagogovi s motivací před zahájením činnosti. Úvodní text ke každému ročnímu období je doplněn o fotografie, které aktivují děti a pomáhají vtáhnout do děje. Text byl koncipován vzhledem k jednotlivým námětům. Úryvky textu byly využívány jako

motivační prvek před zahájením některých námětů. Autorka této diplomové práce je autorkou všech fotografií publikovaných v této diplomové práci. Plyšové hračky jsou pro všechny děti kouzelné a obvykle se v každé mateřské škole plyšový medvídek nachází. Z tohoto důvodu byl zvolen plyšový medvídek Míša. Učitelky mateřských škol ho mohou využít jako motivační pomůcku při své práci.

Obrázek č. 1 – Medvídek Míša

U každého námětu je uveden název, cíl, motivace, popis činnosti, organizační forma, pomůcky a možná rizika při činnosti, na které by si měl pedagog dávat pozor. U námětu je uvedena obměna či námět k jiné činnosti. Námět je doplněn o časovou náročnost představující samotnou realizaci uvedeného námětu s dětmi, nezahrnuje obměnu ani časovou náročnost činností, které samotnému provedení předcházejí (motivační činnost, příprava pomůcek...) ani činností následných (úklid pracovního místa...). Každý námět je doložen fotografiemi. Dokumentují závěrečný výsledek a proces nebo obměnu činnosti. V reflexi, která doplňuje každý námět, je podrobně popsán proces samotné činnosti.

5 Podzim

„Společně vstoupíme do podzimního období. Hezky se usad'te a já vám o něm budu vyprávět. Zavřete oči, poslouchejte a všechno si představujte,“ začíná se svým vyprávěním plyšový medvídek Míša.

„Podzim přebírá svoji moc po létu. Slunce stále krásně svítí, už tolik nepálí, a my si přes den musíme kromě trička a krat'asů, obléct svetr a dlouhé kalhoty. Když se vydáme na procházku, všimneme si, že venku začíná profukovat mírný větřík. Na zahrádce můžeme objevit pavučinu s kapkami rosy. Na pavučině sedí pavouk a číhá na mouchu. V jedné chvíli, když více foukne vítr, se může stát, že se pavouk s pavučinovým vláknem zvedne a vydá se do dalšího kouta zahrady. Poletující pavučinová vlákna, stále teplé počasí bez dešťů a slabý větřík je charakteristika babího léta. Podzimní rovnodennost 23. září ohlašuje začátek podzimu a mezi podzimní kamarády měsíce se k září přidává ještě říjen a listopad. Když se vrátím k mému pavoučkovi a jeho pavučinovému vlákně a běžím za ním, stane se mi, že objevím další část zahrady, na které nám přes léto dozrálo ovoce.

Jablka se červenají na jabloni, celý název je Jabloň domácí. To je správný název, ještě aby se jabloň jmenovala nějak jinak. Jabloň je listnatý strom a v našich zemích patří k nejčastějším a nejstarším pěstovaným stromům. To znamená, že se u nás pěstuje už dlouhou dobu a že ho na zahrádkách můžeme vidět nejhojněji (Staňková-Kröhnová, 2009). Jabloni je více druhů. Na jabloni letní jablíčka dozrávají už v létě a my je můžeme hned čerstvá konzumovat nebo z nich upéct jablkový štrúdl. Na podzim dozrávají další druhy jablek, která pak trhám a uskladňuji ve sklepě. Ukládám je tam, kde je chladněji, pak mi déle vydrží a já si jejich chuť mohu vychutnávat celou zimu. Zatímco jablka dozrávají, šuškájí si hrušky na vedlejších stromech, co jsou to vlastně za jablka, když mají nejdříve úzké tělo a pak zase moc široké a baňaté. Hrušeň, na které hrušky rostou, jim říká, že jsou pořádné poplety. Nejste žádná podivná baňatá jablíčka, vy jste hrušky a rostete na mě – na hrušni. Hrušky mají žlutozelenou barvu, nebudete červené. Ale buďte rády, jste jedinečné. Hrušky byly rády za vysvětlení a začaly se posmívat švestkám. Jenže švestky se nedaly, protože moc dobře věděly, že rostou na stromu, který se jmenuje stejně jako ony. Na stromě švestka rostou švestky a pyšní se svoji jedinečnou fialovou barvou. Jablka, hrušky i švestky jsou bohaté na vitamíny a každý den bychom měli alespoň kousek ovoce sníst. Mně to nedělá vůbec žádný problém. Proč bych se bránil něčemu, co mi chutná? Ovoce je šťavnaté a slad'oučké. Navíc všechno toto ovoce, které nesním hned ze stromu, můžu

zavařovat nebo sušit. Takto zpracované ovoce vydrží hodně dlouho. Občas maminku uprosím a udělá i ovocný džus (Nečas, 2010). Nejraději mám ovocný kompot. Při výrobě kompotu pomáhám a pak mi chutná úplně nejvíce. Ne nadarmo se říká, že bez práce nejsou koláče.

Obrázek č. 2 – Jablka na stromě

Obrázek č. 3 – Hrušky

O kousek dál si větřík pohrává s ořešákovými listy, které začínají pomalu schnout. Jen foukej větříčku, říká strom jménem ořešák. Ať už plody opadají a netíží mé větve. Rád bych si po celém roce trochu odpočinul. Jeho plody se jmenují vlašské ořechy a jsou uloženy v zeleném oplodí, které nazýváme slupka (Staňková-Kröhnová, 2009). Ve slupkách jsou také uloženy kaštiny. Kaštiny rostou na stromě jírovci. Vezmu si velkou tašku a kaštiny sbírám. Nějaké usuším na zimu pro zvířátka do krmelců. Z jiných si udělám zvířátka, která poslouží jako hračka nebo podzimní výzdoba.

Obrázek č. 4 – Ořechy

Obrázek č. 5 – Kaštiny

Na podzim chodím na procházky. Musím si brát bundu, protože venku je větší zima. Když zavřu dveře naší zahrady, smějí se na mě hned na cestě červené korálky na keři. Těmi červenými korálky myslím plody šípku, zamávám jim a vydávám se do lesa na houby. Kromě hub jedlých můžu v lese narazit i na houby, které jedlé nejsou. Mohlo by mě po nich bolet hodně břicho. Sbíráám houby, které dobře znám a ty, u kterých si nejsem jistý, tam raději nechám (Socha, 2014). Hned na kraji lesa se zastavím, protože jsem objevil houbu s bílou nožičkou a červeným kloboučkem s bílými puntíky. To bude muchomůrka, patří mezi houby jedovaté, a proto ji nesbíráám. Potkávám různé druhy hub, některé mají hnědé kloboučky, jiné zase oranžové až mírně do červena. V lese roste hodně druhů hub, které se musím naučit poznávat (Pospíšilová, 2014). V jejich poznávání a rozeznávání, které jsou jedlé a které ne, mi pomůže obrázkový atlas hub.

Obrázek č. 6 – Muchomůrka

Obrázek č. 7 – Hřib

Pozoruji listy a jejich zbarvení. Na stromech vidím červené, oranžové, žluté, hnědé, fialové listí. Každý list je jiný. Je jedinečný svým tvarem a svojí barvou, která se na podzim postupně mění. Nakonec listí uschne a opadá ze stromu. Začíná se stmívat, slunce je unavené a pomalu zapadá. Musím rychle domů, abych se neztratil. Po cestě domů si ještě natrhám šípky, abych si z nich doma mohl uvařit čaj. Je v nich spousta vitamínů jako v ovoci.

Obrázek č. 8 – Šípky

Obrázek č. 9 – Podzimní strom

Doma si zapálím svíčku, abych měl světlo a nebál se tmy. Tma střídá sluníčko dříve než v létě. Když se probudím druhý den, zjistím, že venku pořádně pršelo. Musím si obléct holinky a raději si do batůžku přibalit pláštěnku, kdyby náhodou znovu začalo pršet. Kromě pláštěnky popadnu i mého rozesmátého papírového draka a půjdu s ním dovádět na kopec. Pro podzim je typické větrné počasí. Na mnoha místech se pouštění draků a jejich závody staly tradicí. Když dávám bedlivý pozor, můžu vítr kromě pocitů i slyšet. Hučí, hvízdá, šelestí, třepetá stužkou, čeří vodní hladinu a může zabouchat okny nebo dveřmi. Musíme být opatrní. Nejenže nás vítr lehce profoukne, dokáže být velice silný a může nám odnést nějaký předmět (Oprailová, 2003). Z kopce mám krásný výhled na lesy, které oblékají své pestrobarevné kabáty. Takhle krásný a rozmanitý je podzim. Začínají se objevovat první mrazíky a jinovatka. Po podzimu přichází zima, o tom zase až příště,“ dokončí vyprávění o podzimu medvídek Míša.

5.1 Proměny stromu během roku

Cíl: vytvoření povědomí o změnách v přírodě, uvědomění si, že jsou přirozené a samozřejmé

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: čtvrtka A3, temperové barvy, štětec, vylisované listy, lepidlo, listy z papíru různých velikostí

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu temperami, lepidlem

Motivace: improvizace s listy

Popisujeme listy, třídíme podle velikosti, podle barev, všímáme si jejich zvláštností. Skládáme obrázky z vylisovaných listů.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Seřadíme listy od nejmenšího po největší.
- 3) Nejmenší a největší list natřeme zelenou barvou, listy prostředních velikostí červenou a hnědou barvou.
- 4) Zahájíme lepení zelených listů v levé části stromu.
- 5) Pokračujeme přes korunu stromu, kde lepíme větší zelené listy.
- 6) Dále vybereme menší listy, které natřeme hnědou a červenou barvou.
- 7) Nalepíme do pravé strany stromu.
- 8) Do pravého dolního rohu nalepíme hnědý list.
- 9) Zelenou temperou pomocí houbičky doděláme spodní okraj čtvrtky.

Obměna: můžeme udělat pouze podzimní strom (obtisky a lepení listů), viz obrázek č. 11

Reflexe: Činnost jsem realizovala s 10 dětmi ve věku 4 let. Ačkoliv pracovaly dle předlohy, do činnosti byla zapojena jejich kreativita a fantazie. Díky zapojení reálných předmětů byla tvorba podzimního stromu pro děti velmi zajímavá. Samy si vybraly na vycházce listy, určily jejich rozmístění na čtvrtce. Při kreslení stromu bylo třeba děti mírně korigovat, taktéž při obtiskování listů. Aktivita je vhodná i pro nejmenší děti, protože nevyžaduje náročné manuální činnosti.

Obrázek č. 10 – Strom v proměnách ročních období

Obrázek č. 11 – Podzimní stromy

5.2 Větrník – pokus

Cíl: seznámit se s meteorologickým jevem (vítr), vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: barevná čtvrtka nejlépe o rozměrech 20 x 20 cm, nůžky, obyčejná tužka, pravítko, špendlík, špejle, korálek, lepidlo

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu lepidlem, práce s nůžkami a špendlíkem

Motivace: dechové cvičení (Čechová, 2010)

Zahrajeme si s dětmi na vítr a zkusíme různé možnosti a sílu větru:

- cvičení nádechu – správný prodloužený nádech nosem bez zvedání ramen, voníme ke květině;
- cvičení výdechu – prodloužené dýchání, tvoříme bubliny, pomůcka: bublifuk;
- cvičení výdechu – usměrňování výdechového proudu vzduchu, odfoukáváme z dlaně, pomůcka: peříčko, papírová kulička.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Pomocí pravítka a obyčejné tužky rozdělíme čtvrtku na čtyři stejně velké čtverce.
- 3) Přiložíme pravítko k jednomu rohu tak, aby probíhalo přes střed a končilo u protilehlého rohu.
- 4) Obyčejnou tužkou nakreslíme tenkou čáru od rohu k místu asi 2 cm od středu čtverce.
- 5) Totéž zopakujeme u každého rohu, nakonec budeme mít čtyři diagonální čáry stejné délky.
- 6) Nůžkami stříhneme všechny diagonální linie. Nestříháme dál, než kde jsme linii ukončili (2 cm od středu).
- 7) Špendlíkem uděláme díрку do cípu každé sudé nebo každé liché poloviny rohu čtverce a doprostřed čtverce. Při tomto kroku pracujeme opatrně.
- 8) Doprostřed čtverce zapíchneme špendlík.
- 9) Na špendlík postupně navlékáme poloviny rohů čtverce.
- 10) Na špendlík navlékneme za větrník korálek, aby větrník nedřel o špejli a mohl se točit.
- 11) Zapíchneme špendlík do špejle.

12) Do papírového větrníku foukáme nebo můžeme využít fén, kdy můžeme zkoušet a napodobit různé intenzity větru. Zkoušíme, jakou může mít vítr sílu.

Obměna: místo papíru můžeme použít pro výrobu větrníku plast, například z plastové lahve

Reflexe: K této činnosti mě inspirovala publikace „101 great science experiments“, autorem je Neil Ardley. V první kapitole se věnuje vzduchu. Kromě základních informací o vzduchu uvádí různé experimenty. U experimentu využil fén. Věděla jsem, že by předškolní děti aktivita s fénem zaujala, proto jsem se rozhodla k výrobě větrníku.

Tato činnost je náročná, proto je nutné pracovat s nejstaršími dětmi (5 - 6 let). Na výrobě jednoho větrníku se podílely čtyři děti. Při výrobě větrníku se střídaly, respektovaly jeden druhého a s nadšením se pozorovaly a radily si. Měla jsem jeden větrník předpřipravený a ukazovala dětem jednotlivé kroky. Nutná pomoc byla při závěrečné části, kdy jsme společně navlékali poloviny rohů čtverce na špendlík a umísťovali na špejli. Zajímavá pro děti byla hlavně zkušenost s fénem, kdy jsme zkoušeli různé síly větru a pozorovali, jak rychle se větrník točí. K aktivitě s fénem i samotnému foukání do větrníku jsme se vícekrát vraceli. Při větrném počasí jsme větrník využívali venku a zjišťovali, jakou intenzitu má vítr.

Obrázek č. 12 – Papírový větrník

Obrázek č. 13 – Foukání do větrníku

5.3 Pavučina přátelství s pavouky – velký výrobek

Cíl: rozvoj kooperativních dovedností, rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem

Časová náročnost: 4 hodiny + schnutí

Pomůcky: jutový provázek, noviny, černá tempera, balonky, škrob, štětec, černý fix, čtvrtka, špejle, listy, barevné drátky s chloupky, děrovačka, kaštany, nůžky, lak

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvou, práce s nůžkami, lepidlem

Motivace: básnička + vyprávění medvídky Míši

„Být ve školce je hrozně fajn,“ vyprávěl jednou medvídek Míša své kamarádce myšce Aničce. „Ve školce jsou hodné paní učitelky, které mají připravené spousty zajímavých nápadů. Když ráno maminka s tatínkem odejdou, žádné dítě se nemusí bát, že by se mu ve školce nelíbilo. Kromě paní učitelky má ve školce kamarády, se kterými si hraje a zažívá dobrodružství. Mít kamarády je úžasné, takový kamarád, který krom toho, že si s tebou hezky hraje, ti pomůže třeba při oblékání. Znáš krásnou básničku, poslouchej,“ prozatím dokončí vyprávění medvídek.

Kamarád (Baudyšová, 2009)

*„Kamarád, kamarád,
to je ten, koho mám rád.
Pomůže mi, poradí,
po tváři mne pohladí,
všichni jsme tu kamarádi,
a proto se máme rádi.“*

„A jako si pavouk vytváří pavučiny, tak by si i děti ve školce mohly vyrobit svoji pavučinu přátelství,“ povídá medvídek. „Jééé, to by bylo krásné a já bych jim mohla pomoci s tvorbou těch pavouků, aby jim školková přátelství měl kdo hlídat,“ odvětila myška Anička.

Popis pavučiny:

- 1) Děti sedí v kruhu.
- 2) Jedno dítě drží klubíčko s provázkem.
- 3) Klubíčko začne posílat kamarádovi po kruhu po směru hodinových ručiček.
- 4) Podání doplňujeme oslovením a hezkým slovem.

- 5) Vytvoříme obvod pavučiny.
- 6) Poté děti podávají klubíčko libovolně.
- 7) Vzniklou pavučinu zpevníme ve spojích (tam, kde se provázky překrývají) pomocí provázků, svážeme ji.
- 8) Na strany pavučin přivážeme další provázky (na zavěšení).

Popis pavouků:

- 1) Nafoukneme balonek, zavážeme ho.
- 2) Připravíme do mísy tekuté lepidlo, zředíme trochu vodou.
- 3) Nastříháme pruhy novin (5 x 20 cm).
- 4) Na balon nanášíme štětcem lepidlo.
- 5) Na lepidlo na balonu pokládáme kusy novin, které přitiskujeme.
- 6) V činnosti pokračujeme, dokud nemáme půlku balonu takto novinami pokrytou.
- 7) Necháme přes noc uschnout.
- 8) Balonek propíchneme, noviny zůstanou ve tvaru, jaký měl balonek.
- 9) Zastříhneme nůžkami kusy novin, které přečnívají.
- 10) Černou temperou nanášíme barvu na polokouli – tělo pavouka.
- 11) Necháme zaschnout.
- 12) Děrovačkou uděláme 8 otvorů pro nohy.
- 13) Drátek s chloupky provlékneme dírou a zatočíme drátkem tak, aby nevypadl.
- 14) Provlečení a zatočení provedeme u zbylých drátků.
- 15) Upravíme drátky, aby připomínaly nohy pavouka.
- 16) Na čtvrtku si nakreslíme oči a kříž.
- 17) Vystříhneme, dokreslíme a nalepíme na polokouli.
- 18) Vytvoříme děrovačkou díru, do které provlečeme provázek na zavěšení pavouka.

Popis malých pavučinek:

- 1) Do kaštanu uděláme nůžkami 4 stejně velké díry.
- 2) Do každého otvoru zapíchneme špejli, tím vznikne písmeno X.
- 3) Na jednu špejli přivážeme provázek.
- 4) Provázek začínáme obmotávat po směru hodinových ručiček kolem každé špejle.
- 5) Obmotáváme až do konce špejlí.
- 6) Ustříhneme provázek.
- 7) Zavážeme konec.
- 8) Zafixujeme lakem.

Obměna: můžeme vytvořit pouze některou činnost (pavouky nebo menší pavučiny)

Reflexe: Výroba pavučiny s pavouky patřila k náročnějším činnostem. Z celé třídy pracovalo 8 nejstarších dětí ve věku 5 – 6 let. Posílání klubíčka se zdařilo až na druhý pokus. Poprvé se nám provázky nešetným posíláním zamíchaly a nešly rozmotat ani zpevnit. Je důležitá kvalitní motivace, aby děti byly klidné a vytrvalé. Výroba pavouků nebyla pracná, jak se na první pohled zdálo. Předškolní děti si samy nastříhaly papír, lepily a přikládaly proužky novin. Ode mě vyžadovaly nafouknutí balonku a korigování při lepení z důvodu stejnoměrné vrstvy. Nechali jsme přes noc zaschnout. Balonek propíchnuly děti samy. Já jsem pomohla se stříháním přebytečných částí na polokouli. Samy natřely černou barvou polokoule. Společně jsme děrovali dírky pro chlupaté drátky, s jejichž upevněním jsem jim pomohla. Dle vzoru děti nakreslily oči a kříž, vystříhly a nalepily. Vyrobili jsme malé pavučinky, které jsme z veliké pavučiny zavěsili. Pomohla jsem s vyvrtáním děr do kaštanů a názornou ukázkou motání provázku. Některým dětem jsem musela provázek přidržovat, zafixovala jsem lakem. Malé děti nasbíraly uschlé listy, které jsme na závěr po pavučině poházeli. Zajímavý byl samotný proces činnosti, kdy děti sdělovaly rodičům i ostatním učitelkám, co dnes na pavučině či pavoukovi vyrobily. Aktivita, kterou jsme tvořili necelé dva týdny, měla velký úspěch u rodičů i u ostatních učitelek z mateřské školy.

Obrázek č. 14 – Upevňování nohou pavoukovi

Obrázek č. 15 – Pavučina s pavouky

5.4 Zavařujeme

Cíl: vytvoření elementárního povědomí o neživé přírodě, vytváření zdravých životních návyků

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: temperové barvy (červená, žlutá), černý fix, obyčejná tužka, štětec, jablko, hruška, kus látky, lepidlo, nůžky, čtvrtka A3, podložka na pracovní plochu

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, lepidlem, práce s nůžkami, nožem

Motivace: hra Kompot

Děti sedí v kruhu, každý má v ruce obrázek ovoce nebo skutečné ovoce. Paní učitelka, která je uprostřed kruhu například vyvolá: „Všechny hrušky si vymění místa.“ Po chvíli roli učitelky vystřídá dítě. Při pokynu kompot si vymění místo všechny děti.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na čtvrtku A3 nakreslíme zavařovací sklenici.
- 3) Vertikálně rozřízneme ovoce (jablko, hruška).
- 4) Na půlku ovoce nanese štětcem barvu po celé ploše.
- 5) Ovoce obtiskujeme na čtvrtku.
- 6) Ustříhneme kus látky, který nalepíme do vrchní části zavařovací sklenice.
- 7) Necháme chvíli zaschnout.
- 8) Vystříhujeme předkreslenou zavařovací sklenici.
- 9) Fixem dokreslíme stopky k ovoci a jádérka.

Obměna: pomocí barev na textil a látkových tašek vytvoříme podzimní tašky s obtiskem jablek

Reflexe: Každý z heterogenní třídy (25 dětí, 2,5 – 6 let) vytvořil vlastní sklenici s vybraným obsahem. Děti jsem rozdělila do skupinek, nepracovali jsme všichni najednou. Nejstarší děti pracovaly samostatně dle předlohy. Společně jsme pracovali s nožem, rozřízli jsme jablko a hrušku. Dbala jsem na bezpečnost při krájení. Také jsme společně připravili proužky látky. U menších dětí jsem pomáhala s natíráním barvy na ovoce a obtiskováním. U všech dětí jsem dbala na bezpečnost při závěrečném stříhání. Děti byly rády, že si samy mohly vybrat ovoce, které budou obtiskovat a látku, která tvořila víko

sklenice. Děti velmi zaujalo rozříznuté ovoce, kdy jsme pozorovali jádérka a okolní dužninu. Následující den si děti pomocí pracovního listu (Příloha A) upevnily či rozšířily další znalosti o ovoci a zelenině.

Obrázek č. 16 – Obtiskování ovoce

Obrázek č. 17 – Nástěnka s kompoty

5.5 Houby

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky, seznámení s materiálem (těstoviny, mouka, přírodniny)

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, hrubá mouka, voda, mísa, hrnek, vařečka, tekuté lepidlo, štětec, kaštaný

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení lepidlem

Motivace: hádanka

Houby (Jenčková, 2012, s. 20)

„Mají svoje schovávačky v mechu, v trávě, v jehličí.

Houbař našel plný košík, které nezná, nezničí.“

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) V plastové míse smícháme 2 hrnky hrubé mouky a jeden hrnek vody.
- 3) Uhněteme těsto, rozdělíme dle počtu dětí.
- 4) Z malého množství těsta (velikost vlašského ořechu) v dlani tvoříme válečky.
- 5) Na válečky pokládáme kaštan, který fixujeme lepidlem.

Obměna: z těsta vytvoříme cokoliv jiného, například podzimní ježky s těstovinami a kořením, viz obrázek č. 19

Reflexe: Na zdařilé jednoduché činnosti se postupně ve skupinkách podílelo 20 dětí z heterogenní třídy (2,5 – 6 let). Každý si vyrobil svoji houbu. Každá skupinka dětí se podílela na výrobě hmoty z mouky a vody. Činnost je vhodná i pro nejmladší děti. Těm jsem pouze asistovala při lepení kaštanu. Po čase může těsto začít zespuď plesnivět, proto je důležitý vhodný výběr místa pro vyrobené houby. Jeden den jsme nechali houby zaschnout, následující den děti využily některé houby při vlastní hře na vaření.

Obrázek č. 18 – Houby

Obrázek č. 19 – Ježci

5.6 Podzimní svítlna

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky, seznámení s materiálem (sklo, ubrousek, látka, guma)

Časová náročnost: 20 minut

Manuální náročnost: střední

Pomůcky: ubrousky, tekuté lepidlo, nůžky, sklenička, svíčka, štětec

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu lepidlem, práce s nůžkami

Motivace: vyprávění medvídko Míši

Medvídek Míša vypráví dětem o tom, jak to bylo před dávnými a dávnými časy.

„Před dávnými a dávnými časy, kdy ještě nebyly žádné televize ani mobilní telefony, lidé chodili pěšky nebo jezdili na koních. V této době nebyla ani elektřina. Pomocí elektřiny svítíme žárovkami v kuchyních, obývacích pokojích, na chodbě, zkrátka, kde vás jen

napadne, děti. Dříve, když byla tma, si lidé svítili svíčkami ráno i večer. Museli dbát na bezpečnost, aby nevznikl požár. Svíčky měli v různých stojanech nebo ve sklenicích. I my si vyrobíme ozdobnou skleničku, do které dáme svíčku. Ráno, když přijdete do školky, zhasneme světlo a zapálíme svíčku ve sklenici. Vyzkoušíme si, jaké to bylo před dávnými časy, když si lidé vyprávěli příběhy u svíček,“ dokončil medvídek.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Stříhání vzorů na ubrouscích.
- 3) Oddělování dvou spodních vrstev od vrchní vrstvy s obrázkem.
- 4) Na skleničku nanese lepidlo.
- 5) Vrchní část ubrousku přikládáme na skleničku, přitiskujeme, necháme zaschnout.
- 6) Do skleničky vložíme elektronickou nebo klasickou čajovou svíčku.

Obměna: z červené látky a gumičky vytvoříme vrchní část, poslouží jako sklenička na drobnosti, viz obrázek č. 21

Reflexe: Činnosti v heterogenní třídě jsem rozdělila dle schopností dětí. Nejstarší děti pracovaly s nůžkami, kdy nastříhaly jednotlivé kousky ubrousků a rozdělily vrstvy od sebe. Lepily všechny děti. Pracovala jsem s dětmi ve skupinkách, abych jim mohla pomáhat s lepením, protože ubrousky jsou velmi jemné. Nemusíme se bát nanést tekutého lepidla více, jeho bílá barva zaschla v průhlednou a dobře zafixovala ubrousky. Druhý den nejstarší děti stříhaly z látky kolečka, která mohou sloužit jako víčko skleničky. Každá sklenička byla originální a byly využity jako výzdoba třídy. Ráno jsme vkládali svíčky a s dětmi svítili, což pro ně bylo nezvyklé.

Obrázek č. 20 – Schnutí skleniček

Obrázek č. 21 – Skleničky s víčkem

5.7 Ježci

Cíl: rozvoj a užívání všech smyslů, seznámení s přírodninami, rozvoj jemné motoriky

Časová náročnost: 20 minut

Manuální náročnost: střední

Pomůcky: čtvrtka, nůžky, štětec, lepidlo, černý fix, žlutá tempera, štětec, kmín, tužka

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu lepidlem, práce s nůžkami

Motivace: píseň Těžký život od P. Jurkoviče, J. V. Svobody (Stojan, 1997, s. 45)

Těžký život

Rychle *P. Jurkovič / J. V. Svoboda*

1. Zná - te pře - ce jež - ky, jež - ci cho - dí pěš - ky.

A - si do - ma za - po - mně - li svo - je ko - lo - běž - ky.

2. Jó, na všechny ježky,
přišel život těžký.
Ani skákat neumějí,
jako skáčou blešky.

Popis

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Tužkou nakreslíme ježka.
- 3) Ježka vystříhneme.
- 4) Žlutou temperou vybarvíme hlavu.
- 5) Tělo natřeme lepidlem.
- 6) Na lepidlo sypeme kmín.
- 7) Dokreslíme oko a čumáček.

Obměna: místo lepení kmínu můžeme nalepit listy, viz obrázek č. 23

Reflexe: Aktivitu dělalo 10 dětí ve věku 3 – 5 let. Děti ode mě dostaly vystřiženého ježka. Jejich úkolem bylo nanesení lepidla a sypání kmínu, dále nabarvení hlavy. Pracovala jsem se všemi dětmi najednou. Líbilo se jim sypání kmínu, kdy jsme zapojili i další receptor – čich. Hotové ježky jsme další den zhodnotili a využili při dramatizaci pohádky.

Obrázek č. 22 – Ježci s kmínem

Obrázek č. 23 – Ježci s listy

5.8 Barevné listy

Cíl: vytváření elementárního povědomí o přírodním prostředí, o jeho rozmanitosti

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: čtvrtka, nůžky, obyčejná tužka, pěna na holení, temperové barvy, miska, špejle

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu temperami, práce s nůžkami

Motivace: báseň s pohybem

Pestrobarevný podzim (Kolektiv autorů, 2011, s. 22)

„Vzal si malíř pestré barvy, (vezmeme si imaginární barvy, dáme je před sebe)
listí stromům maluje, (malé kruhy jednou rukou)
příroda se rozzářila, (malé kruhy druhou rukou)
to podzim zase čaruje.“ (velké kruhy před tělem)

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Nakreslení listů na čtvrtku a jejich vystřížení.
- 3) Do mísy nastříkáme pěnu na holení.

- 4) Na pěnu na holení dáme různé druhy temperových barev.
- 5) Temperové barvy promícháme na povrchu s pěnou na holení.
- 6) Vystřižené listy jemně přikládáme na pěnu na holení.
- 7) Listy zvedneme a položíme na podložku, kde je necháme uschnout.

Obměna: tímto způsobem vytvoříme květiny, které využijeme při tvorbě přání

Reflexe: Při pobytu venku jsme s dětmi nasbírali do košíku listy. Ve třídě jsme zkoumali jejich tvary, velikosti, barvy a povrchy. Následně jsme se dali do výroby vlastních barvených listů. Barevné listy tvořilo všech 20 dětí z heterogenní třídy. Náročnější úkol (stříhání listů) připravily nejstarší děti, kterým jsem připravila šablony s listy. Jejich úkolem bylo obkreslení listů a vystřížení. Pěnu na holení s temperami jsme mezitím připravovali s nejmenšími dětmi. Děti poté postupně chodily a svůj list namočily do připravené barvy. Činnost děti zaujala, protože povrch byl plastický. Na nástěnce listy vypadaly velmi dobře. Práce s pěnou na holení a temperami je vhodná pro nejmenší děti.

Obrázek č. 24 – Položení listu do pěny s barvou

Obrázek č. 25 – Hotové listy

5.9 Keř s šípky

Cíl: osvojení si poznatků důležitých k podpoře zdraví, seznámení se s přírodním materiálem, rozvoj jemné motoriky (koordinace oko ruka)

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: čtvrtka, černá tuš, špejle, lepidlo, šípky, zelená prstová barva

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu tuší

Motivace: pohybová hra Šípky utečte

V tělocvičně jsou rozmístěné obruče, nejlépe na stranách, které představují pro děti domečky. Určíme jedno z dětí, které bude sběračem šípků. Děti představují šípky, které sběrač bude chytat. Pouštíme podzimní písničky. Děti se volně pohybují v prostoru, tančí nebo provádí předem dohodnuté kroky. Jakmile písnička přestane hrát, děti se snaží co nejrychleji dostat do domečku (obruče), kam na ně sběrač nemůže. Úkolem sběrače je posbírat co nejvíce šípků.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Do dolní části čtvrtky nalijeme trošku tuše.
- 3) Foukáním do tuše vytváříme kmen keře.
- 4) Můžeme použít i špejli, kterou tuš roztáhneme do stran.
- 5) Prstové barvy nanese na palec.
- 6) Palec obtiskujeme, tvoříme listy.
- 7) Na volná místa nanášíme silnější vrstvu lepidla.
- 8) Na lepidlo klademe šípky.

Obměna: obdobným způsobem vytvoříme jarní rozkvétající keř, pomocí obtisků prstů uděláme květy a listy

Reflexe: Šípkové keře jsem tvořila s desetičlennou skupinou dětí ve věku 4 – 5 let. Práce s tuší, pro ně méně obvyklou, byla zajímavá a byly překvapeny, jaké možnosti nabízí právě foukání do tuše. Na závěr jsme všichni k dodělání keře využili špejli. Nechali jsme tuš přes noc zaschnout. Následující den jsme obtiskovali prsty a lepili šípky. Při lepení šípků je třeba nanést větší vrstvu lepidla. V podstatě do něho šípek namočit, aby nám na čtvrtce

držel. Aktivitu je vhodnější dělat se staršími dětmi. Před samotným lepením šípků jsme je pozorovali, zkoumali vlastnosti a zbarvení. Využili jsme je také při hmatové hře.

Obrázek č. 26 – Foukání do tuše

Obrázek č. 27 – Keře se šípky

5.10 Podzimní strom přátelství

Cíl: rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství ve třídě mateřské školy, vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: velký arch papíru, temperové barvy, štětce

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu temperami

Motivace: Stromová pohádka

(Inspirováno knihou Kouzelník Futuro a jeho přátelé od Pavla Bezděčky, 2004)

Jednoho dne si medvídek Míša vyrazil do blízkého lesa, aby se mohl proběhnout a zároveň prožít nějaké zajímavé dobrodružství. Ani netušil, jak rychle se mu to splní. Přiběhl, nadechl se čerstvého vzduchu a v tom ho něco vyrušilo. Nedaleko někdo naříkal. Nedalo mu to a šel nešťastníka hledat. A už ho vidí – na nejnížší větvi pěkného dubu naříkal malý list. „Proč jsem tak maličký a ošklivý? Chtěl bych být jako strom. Stromy jsou veliké, nádherné a důležité. Stromy dělají les, ale já? Já, takový malý, jen tu tak visím z větve. Jsem z toho nešťastný!“ „Nemáš pravdu, že bys byl malý a ošklivý,“ přerušil jeho naříkání medvídek Míša. V lese je přece všechno krásné a důležité, i ten nejmenší lístek.“ „Jakže?“ ozval se nesměle lístek, kterého zaujala poslední slova. „Chtěl jsem jenom říci,

že jsi dostatečně velký pro práci, kterou děláš,“ upřesnil pro jistotu medvídek Míša. „A jakou práci máš na mysli?“ „Přece práci nesmírně důležitou! Třeba když fouká vítr, krásně v něm vy, listy, šumíte, v létě děláte pod stromy úžasný stín, na podzim dokážete měnit barvu. A v zimě překrýváte zem, abyste poskytly domov broučkům hmyzáčkům. Lístek se odmlčel a znovu si probíral, co to všechno právě slyšel, a došel tak ke špatnému závěru: „Takže listy dělají tento les krásným, a ne stromy!“ „Ale ano, i tak se to může říct, odvětil medvídek Míša, který se už už viděl, jak na jeden ze stromů vyleze a bude se rozhlížet kolem. Jenže po chvíli se mezi listy roznesla jejich „důležitost“ a začaly pořád šumět dokola stejnou odrhovačku: „My, listy, děláme přece les lesem, bez nás by nevyrostl, to pravda jest.“ Skončily až tehdy, když začaly opadávat. Vždyť byl podzim. V tom se ale ozval kořen: „Slyšel jste to, kolego? Že prý listy jsou nejdůležitější a dělají les lesem. Kde by se vzaly, kdyby nebylo nás, kořenů? Ushly by. Ani barvit by se nemohly. Vždyť my je živíme a napájíme. Bez nás by nemohl být les lesem!“ „Ale, ale, vy tam dole,“ ozvalo se nad nimi. „Jen si moc nevyskakujte. Jak by se do listů, dostala voda a živiny, kdyby nebylo nás, větví a větviček? Kdejaká rostlina má kořeny a listy, ale pořádnou korunu z větví a větviček? Ha, žádná. Tak je to. My dáváme stromům jejich vznešenost a krásný vzhled.“ „Myslím, že nemluvíte pravdu,“ ozvalo se hlubokým hlasem. „Jste jen klestí. Kdyby nebylo nás, kmenů, byly byste křovím. My jsme nejdůležitější. A navíc, až když je více kmenů pohromadě, teprve potom se říká les.“ Dlouho předlouho bylo slyšet hučení, dunění a praskání stromů, to jak se větve, kmeny a kořeny přely. I medvídek Míša to všechno slyšel, když znovu přišel do lesa a uvědomil si, že tenkrát ten malý lístek, u kterého to všechno začalo, dočista svojí odpovědí odbyl. Vrátil se k němu a všechno mu pořádně vysvětlil. Od té doby nastal v celém lese opět pořádek. A když tam přijdete dnes, slyšíte, jak to v něm krásně šumí a je tam moc pěkně.

Popis:

- 1) Na velký arch papíru nakreslíme kmen stromu a případně i větve.
- 2) Natřeme dětské dlaně a prsty temperovou barvou.
- 3) Obtiskujeme dětské dlaně.

Obměna: obtiskneme ruce na zvláštní papír, vystříhneme a lepíme na velký arch, viz obrázek č. 29

Reflexe: Tato činnost má několik obměn. Já jsem zkoušela s dětmi tři varianty. Dvě z nich jsou doložené fotografiemi. Nejlehčí variantou je pouze nakreslení stromu a obtiskování

dětských rukou. Náročnější obměnou je lepení skutečných listů na strom. Nejnáročnější byla výroba stromu přátelství, kdy jsme nejdříve s dětmi nakreslili strom. Poté jsme obtiskovali ruce na zvláštní čtvertku, ruce jsme po zaschnutí vystříhali. Na závěr jsme ruce nalepili na strom, kolem jsem napsala jejich jména. Náročnost varianty je vhodné zvolit dle věku dětí a časových možností.

Obrázek č. 28 – Podzimní strom z obtisků rukou

Obrázek č. 29 – Podzimní strom z obtisků rukou, náročnější varianta

6 Zima

„S nastávajícími delšími a delšími večery a teplejším oblečením, se nám blíží zima. Toto roční období, ve kterém nám mrznou prsty na ruce a mrazivý vítr se nám snaží ošlehat tváře, vytváří v přírodě mnohé kouzelné jevy, o kterých bych rád vyprávěl. Vezměme to popořádku,“ povídá medvídek Míša.

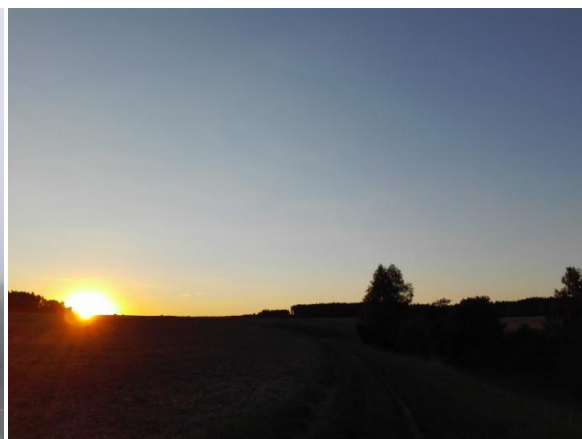
„Kalendářní zima začíná 21. prosince. Tento den je nejkratší a trvá pouhých 8 hodin. Pro představu, to je jako když přijdete první ráno do školky a odcházíte po odpolední svačince domů. Takhle krátký den je 21. prosince. Jestli jste někdy do školky přišly takhle časně, jistě jste si všimly, že venku je tma. Od tohoto dne nám slunce dělá zase větší radost a každý další den je o trochu delší. K zimnímu měsíci prosinci se přidává ještě leden a únor. Zimu vystřídá roční období jaro.

Pobyt u babičky a dědečka na venkově mi nabízí možnost pozorovat přechod podzimu do zimy. Hraji si na meteorologa. Meteorolog předpovídá počasí a já to díky změnám, které sleduji, také dokážu. Na meteorologa si můžete zahrát i ve městě, jen na vesnici to má větší kouzlo.

Kouř klesající k zemi určuje, že bude zhoršené počasí a může začít pršet. Oproti tomu stoupající kouř věští počasí hezké. Mlha padající k zemi ukazuje na hezké počasí, stoupající upozorňuje na déšť, protože tvoří základ pro oblaka. Silný vítr počasí mění. Pozdě večer, těsně před spaním, když se podívám na oblohu a vidím, že září hvězdy a kolem měsíce je duhové kolo, očekávám druhý den velkou zimu (Bičišťová, 2014). Slunce vychází a zapadá v dobu, kdy jsem vzhůru. Pozoruji ho podle nápadných orientačních bodů jako jsou například vysoké stromy, věže. Díky nim mohu určovat polohu a čas, sledovat východ slunce, jeho postup vzhůru po obloze a zase klesání a jeho západ (Opravilová, 2003).

Obrázek č. 30 – Mlha

Obrázek č. 31 – Zapadající slunce

V zimním období je pro mě fascinující proměna vody. Sněhové vločky, které půvabně poletují po krajině nebo zamrzlá kaluž, po které se ráno omylem sklouznou, je voda v jiném skupenství. Při tvorbě sněhových vloček je rozhodujícím momentem teplota a vlhkost. (Karas, 2017). Sněhová vločka je dílo shluku spojených ledových krystalků. Vzniká v oblacích s teplotou pod bodem mrazu nebo na bodu mrazu. Mají šestihranné nebo hvězdicovité útvary a jsou nazývány třeba maličkými zázraky nekonečné krásy, ledovým květem nebo dopisem z nebe. Nejkouzelnějším na tom celém je, že ze stejného mraku nespadnou dvě stejné sněhové vločky (Miklín, 2013). Jednou jsem chtěl sněhové vločky pozorovat přímo na své pauce. Natáhl jsem ji a nechal na ni spadnout vločku. Než jsem se stihl podívat, vločka se mi rozplynula. Vločka potřebuje zimu a mráz. Moje packa byla teplá, a proto se vločka rozplynula. Rozhodl jsem se, že naberu sníh do skleničky a vezmu si ho domů. Byl jsem z tohoto nápadu nadšený, bude to přeci nádherné, když budu mít doma svůj sníh. Co se ale nestalo. Sníh se mi ve skleničce začal brzy ztrácet před očima a stávala se z něho voda. Nakonec jsem pochopil, že je to stejné jako s vločkou na mé dlani, které se teplo nelíbilo. Konec konců pozorování vloček venku má něco do sebe. Natahuji packu, na které mám rukavici a nechám na ni spadnout jednu vločku, druhou a třetí. Každá je rozmanitá a úplně jiná. Jedna vločka k druhé sedá, společně utvoří sněhovou pokrývku. Čerstvý lehký sníh je nadýchaný. Sníh je plný vzduchu a proto vypadá bílý. O přítomnosti vzduchu ve sněhu se můžeme přesvědčit jednoduše. Nabereme si sníh do skleničky a označíme si ryskou, kam až byla sklenička naplněna. Při tání sněhu pozorujeme, že voda zdaleka nedosahuje k rysce (Oprailová, 2003). U babičky a dědy rád chodím vyšlapávat cestičky nebo různé obrázky na zasněžené louky. Příroda mi vykouzlila velký papír, na který pomocí mých nožiček a botiček můžu vytvářet obrazce. Rád si také

stavím sněhuláky, na to je vhodnější vlhčí sníh. Z čerstvě napadaného sněhu sněhové koule nedrží při sobě.

Obrázek č. 32 – Obrázky ve sněhu

Obrázek č. 33 – Námraza

Nevěším hlavu, když sněhulák stavět nejde, místo toho popadnu sánky. Zkontroluji své zimní obutí, bundu, šálu, čepici a rukavice. To vše proto, aby mi sníh při sáňkování nenapadal do bot, netáhl mi na krk a na hlavu, zkrátka abych nenastydl. Dbám na bezpečnost při sáňkování, aby se mi nic nestalo. Já jezdím jen na saních, ale děti se učí na sněhu lyžovat nebo bruslit na ledu. Při velkém mrazu zamrzají i celé vodní plochy, na kterých se může bruslit. Důležitá je kontrola ledu, aby byl dost silný a nemohlo dojít k jeho prasknutí.

Zmrznutím vody, která skapává z některých míst, vzniká rampouch. Můžu ho pozorovat na okapech, střeších nebo na větvích. „Jsem zmrzlý, jako rampouch“ znamená, že je mi taková zima, že jsem jako celý z ledu a nemohu se ani pohnout (Rampouch, 2007). Když vysvitne sluníčko, sleduji, jak voda z rampouchů odkapává a rampouch postupně mizí.

Obrázek č. 34 – Rampouch

Obrázek č. 35 – Zamrzlý rybník

Příroda v zimě spí. Listnaté stromy a keře jsou bez listů. Nabízí k pozorování to, co v jiných ročních obdobích není vidět a uniká mi. Každý druh stromu má jiný typ kmene, jinak se rozvětňuje. U některých stromů větve trčí vzhůru, jiné se rozvětvují do stran a nebo je mají nepravidelné. Záhadou pro mě je listnatý strom dub, kterému listy neopadávají. Ponechává si je a postupně mění za jiné (Opravilová, 2003).

V zimě myslím na zvířátka. Přes léto a na podzim sbírám plody, abych měl zvířata v zimě čím krmit. Ve městě pozoruji nejvíce ptáky. Krmítko jsem umístil tak, abych na ptáky měl dobrý výhled a mohl je poznávat. Pravidelně krmítko doplňuji semeny (slunečnice, proso, mák, lněné semínko). Někdy ptáčkům přidám drcená jádra vlašských ořechů nebo nastrouhanou mrkev (Cepák, Voříšek, 2002). Přilétají vrabci a kosové, někdy zavítá hrdlička nebo zelený zvonek (Opravilová, 2003). U zamrzlých řek ve městě posedávají vodní ptáci, zejména kachny a labutě. Těm nosím menší kousky pečiva a pozoruji jejich stopy ve sněhu. Na venkově u babičky a dědy nezapomínám na zvířátka v lese. V lese mají připravený krmelce, kam jim donesu usušené kaštiny, žaludy, kukuřici, hrách, usušené pečivo. Dále jablka, hrušky, meruňky, mrkev, řepu nebo brambory (Bárta, 2013). Jistě tím udělám radost nejedné srnce, jelenovi, daňkovi nebo divokému praseti. Zima pro ně není vůbec jednoduchou. Mají vše zasypané sněhovou pokrývkou a zmrzlou zem. Kolem krmelce nechávají zvířata své stopy. Například u zajíce jsou stopy odlišné. U něho záleží, jestli skáče nebo rychle běží. U krmelce se moc dlouho nezdržují, aby zvířátka měla klid. Nesmím zapomenout povědět o zvířátkách pod zemí, jako je křeček polní nebo krtek obecný. Tato zvířátka se sama o sebe starají. Žijí pod zemí a mají zimní zásobárny, do nichž si v létě nasbírají svou potravu (Opravilová, 2003). Už dost povídání a vzhůru za dobrodružstvími,“ ukončuje celé vyprávění medvídek.

Obrázek č. 36 – Stopy ve sněhu

Obrázek č. 37 – Krmení kachen

6.1 Slunce v proměnách čtyř ročních období

Cíl: pochopení, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný a je třeba se změnami počítat

Časová náročnost: 1 hodina + schnutí

Pomůcky: čtvrtky A4, velký formát papíru, klovatina, voda, kelímek na vodu, štětec, vodové barvy, tuš, špejle

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, klovatinou, tuší

Motivace: hádanka

Slunce (Fischer, 1991, s. 55)

*„Časně ráno vychází,
po nebi se prochází.
V poledne je nejvýše,
střechy zlatě popíše.“*

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku A4 potřeme klovatinou a vodou.
- 3) Vybereme jarní vodové barvy – zelená, žlutá.
- 4) Barvy střídavě zapouštíme do čtvrtky, než zaplníme celou plochu.
- 5) Stejným způsobem postupujeme u zbylých ročních období.
- 6) Léto – červená a žlutá barva.
- 7) Podzim – hnědá a oranžová barva.

- 8) Zima – modrá a fialová barva.
- 9) Necháme zaschnout.
- 10) Špejli namočíme do tuše a na každou čtvrtku nakreslíme slunce.
- 11) Hotové obrázky nalepíme na velký arch papíru.

S dětmi si povídáme o koloběhu ročních období, o tom jak se mění barvy v přírodě.

Obměna: tuší nakreslíme něco jiného – dům či strom

Reflexe: Aktivita probíhala ve skupině, kdy se 4 děti ve věku 4 roky podílely na výrobě podkladu. Čtvrtky jsme nechali zaschnout. Druhý den jiné 4 děti kreslily tuší slunce. Závěrečné lepení na velký arch papíru jsme dělali s dětmi společně. Děti lepidlo nanesly, já jsem jim ho pomohla rozetřít do stran. Všechny čtyři obrázky jsme zatížily knihami, aby došlo k dobrému přilepení a obrázky se nezkroutily. K obrázku jsme se s dětmi vraceli a povídali si o změnách v přírodě během roku.

Obrázek č. 38 – Malování slunce tuší

Obrázek č. 39 – Slunce v proměnách ročních období

6.2 Obrázky ve sněhu – pokus

Cíl: poznávání praktického pokusu

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: PET lahev, ostré nůžky, voda, barevná tuš

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení tuší

Motivace: vyprávění medvídky Míši + báseň

Medvídek Míša dětem vypráví: „Děti, myslíte si, že se dá malovat jenom na papír? Znáte na malování jenom pastelky a vodové barvy? A co mít pro sebe veliký papír, větší než náš koberec ve třídě? Nedokážete si to představit? Že to není možné? Myslím, že když se dáme do kouzlení s básničkou, určitě se nám podaří něco výjimečného.“

Veršované kresbičky (Suchá, 2015, s. 11)

*„Pojďte kluci, holčičky,
vezmeme si barvičky,
budeme si spolu hrát,
všechno možné malovat.“*

Popis:

- 1) Do téměř celé plastové lahve natočíme čistou vodu.
- 2) Do lahve s vodou přilijeme tuš.
- 3) Pozorujeme pronikání tuše do čisté vody.
- 4) Lahve zavíčkujeme.
- 5) Promícháme tuš s čistou vodou zatřesením.
- 6) Do víčka uděláme ostrými nůžkami díru (pouze dospělý).
- 7) Lahve nakloníme a mírně mačkáme.
- 8) Vystříkující obarvenou vodou do sněhu kreslíme.

Obměna: místo barevné tuše lze použít tempery či potravinářské barvivo

Reflexe: Deset dětí ve věku 3 – 5 let si vybralo, s jakými barvami budou chtít malovat. Samy si natočily vodu do lahve, nalily tuš. Byly okouzlené, jak tuš prostupuje vodou. Zavíčkovaly lahve a protřepaly obsah. Venku jsem dětem udělala do víček dírkou a mohly malovat na sněh. Z netradiční aktivity měly zážitek a chtěly činnost opakovat. Je vhodné předem vyzkoušet, které lahve se dobře mačkají.

Obrázek č. 40 – Propojení tuše s vodou

Obrázek č. 41 – Malování do sněhu

6.3 Budka pro ptáčky – velký výrobek

Cíl: rozvoj kooperativních dovedností, rozvoj sounáležitosti a péče o zvířata

Časová náročnost: 2 hodiny + schnutí

Pomůcky: čtvrtka, nůžky, obyčejná tužka, peříčka, 4 kusy - papírové ruličky 20 cm, 1 kus - papírové ruličky 10 cm, tempery, čtvrtky, dřevěné kolíčky, tavná pistole, lepidlo, karton, slunečnicová semínka, med

Organizační forma: skupinová práce

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, lepidlem, manipulace s tavnou pistolí a nůžkami

Motivace: zvuková hra

Děti sedí v kruhu. Pouštíme z CD zvuky ptáků a děti poslouchají. Mezi zvuky ptáků je občas zamíchaný i zvuk jiného zvířete (kočka, pes, kráva...). Jakmile děti uslyší jiný zvuk než ptačí, musí změnit pozici ze sedu na leh na zádech.

Popis výroby budky:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Papírové ruličky o výšce 20 cm natřeme hnědou barvou a necháme zaschnout.
- 3) Připravíme karton o velikosti 30 cm x 20 cm.
- 4) Na připravený karton nalepíme (nejlépe tavnou pistolí) do každého rohu 2 cm od okraje papírové ruličky natřené na hnědou barvu.
- 5) Nyní připravíme 2 kusy kartonu o velikosti 30 cm x 20 cm.
- 6) Oba kartony připevníme do tvaru střechy na papírové ruličky. K připevnění využijeme tavnou pistoli.

Popis ptáčka:

- 1) Připravíme čtverek a na ní obyčejnou tužkou nakreslíme obrys ptáčka (velikost 6 cm x 4 cm).
- 2) Vystříhneme ptáčka.
- 3) Temperovými barvami ho vybarvíme.
- 4) Místo křidélka nalepíme peříčko.
- 5) Ptáčka můžeme nalepit na dřevěný kolíček.

Výroba krmení pro ptáčky:

- 1) Menší ruličku natřeme tekutým medem nebo sádlem.
- 2) Med nebo sádlo slouží jako pojivo k nalepení slunečnicových semínek.
- 3) Ruličku vložíme do budky jako krmení pro ptáčky. Můžeme ji použít i ven jako zdroj krmení pro ptactvo.

Obměna: na určená místa na budce nalepíme vatou

Reflexe: Na výrobě ptačí budky s ptáčky se podílelo 8 dětí ve věku 3 – 6 let. Děti natřely papírové ruličky hnědou barvou. Pomohly mi s lepením ruliček na karton. Já jsem pracovala s tavnou pistolí a děti ruličky držely. Stejně probíhalo i lepení střechy, kdy jsme kartony lepili s dětmi. Výroba ptáčků probíhala na etapy. Nejstarší děti dle obrysu vystříhly ptáčka, každý si pak vyrobil svého dle vlastních představ. Ptáčky jsme umístili do budky. Potravu pro ptáčky jsme vyrobili s nejmladšími dětmi, vše zvládly dle mých instrukcí. Největší úspěch mělo zavěšení potravy pro ptáčky na zahradu, kdy jsme měli možnost ptáčky pozorovat.

Obrázek č. 42 – Rulička se semínky

Obrázek č. 43 – Budka s ptáky

6.4 Brusle

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné i hrubé motoriky

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, voda, kelímek, vodové barvy, provázek (vlna), štětec, tužka, nůžky, šablona brusle, děrovačka, čtvrtka A5

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami

Motivace: hra na bruslaře

Potřebujeme dva papíry o velikosti A4, které si dáme na zem. Postavíme se na ně. Pomocí papíru se přesouváme po místnosti a znázorňujeme pohyby bruslaře. Můžeme uspořádat závody ve dvojicích.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na čtvrtku A5 obkreslíme dle šablony brusli.
- 3) Brusli vystříhneme.
- 4) Děrovačkou připravíme kolečka pro tkaničky.
- 5) Brusli potřeme vodou.
- 6) Do vody zapouštíme (nemalujeme) libovolné vodové barvy.
- 7) Necháme zaschnout.

- 8) Ustříhneme 40 cm provázku.
- 9) Provázek v poslední dírcce u špičky brusle provlékneme a uděláme uzel.
- 10) Provlékáme až nahoru, kde zakončíme mašlí.

Obměna: místo zapouštění můžeme brusle vymalovat jiným způsobem – voskovky, pastelky, vodové barvy, tempery...

Reflexe: Pro 8 dětí ve věku 3 – 5 let jsem měla vystřížené papírové brusle. Nejstarší chlapci si je vystříhli sami. Všichni společně jsme zapouštěli barvy. Přes noc jsme nechali barvy zaschnout. Se závěrečnou činností mi pomáhali dva nejstarší chlapci. Zapouštění barev je nenáročné a vhodné pro mladší děti. Následující den děti pomáhaly medvídkovi na papírových bruslích dostat puk do branky. Činnost jsme znázorňovali pantomimou a na závěr děti dostaly pracovní list - Příloha B.

Obrázek č. 44 – Natírání brusle vodou

Obrázek č. 45 – Brusle

6.5 Námraza na domečku

Cíl: poznání zprostředkovaného přírodního jevu – námraza, zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, voda, kelímek, vodové barvy, brčko, tuše, dřevěné špachtle, štětec, lepidlo, čtvrtka A4, nůžky

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, lepidlem, tuší

Motivace: hádanka

Mráz

V zimě na okno kreslí a maluje?

Co je to?

Popis

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku A4 natřeme barvou.
- 3) Necháme zaschnout.
- 4) Nalijeme trošku tuše na čtvrtku.
- 5) Brčkem tuš rozfoukáváme.
- 6) Vystřídáme více barev tuší.
- 7) Špachtle naaranžujeme na čtvrtku tak, aby vytvořily dům.
- 8) Postupně špachtle nalepíme.
- 9) Necháme zaschnout.
- 10) Odstříhneme přebytečné části čtvrtky.

Obměna: vytvoření zamrzlého okna, rozdělení okenních tabulí papírovým rámem, následné dolepení

Reflexe: Aktivitu dělalo 8 dětí ve věku 3 – 5 let. Na aktivitě pracoval každý jednotlivec sám. Činnost jsme měli rozdělenou do čtyř dnů kvůli schnutí barvy, tuše, lepidla. Usměrňovala jsem děti při lití tuše, aby tuše nevytlily moc. Z tohoto důvodu je lepší pracovat v menší skupině dětí. První den děti namalovaly čtvrtku, druhý den rozfoukávaly tuš, třetí den lepily dřevěné špachtle a čtvrtý den stříhaly. Nejmladším dětem jsem musela pomoci se závěrečným stříháním.

Obrázek č. 46 – Lepení špachtlí

Obrázek č. 47 – Domečky s námrazou

6.6 Sněhulák

Cíl: osvojení si elementárních poznatků o číslech 1 – 5, seznámení se s hudební činností (zaspívat píseň)

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, modrý papír A4, červený papír, nůžky, lepidlo, vatové tampony, fixy

Organizační forma: individuální nebo ve dvojici

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení fixem, lepidlem

Motivace: píseň Malé vločky (Kružíková, 2010, s. 23)

MALÉ VLOČKY

Vel-mi jem - ně, po - ta - jí,

ma - lé vloč - ky pa - da - jí.

Co nám to u - dě - la - ly?

Chod-ní - ky po - sy - pa - ly.

2. Vločky jsou větší, větší,
blíží se nebezpečí.
Blíží se do ulice
sněhová metelice.

3. Sněhu veliká hora
najednou spadla shora.
Po usilovné práci
jsou z hory sněhuláci.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Vatové tampony si připravíme na modrou čtvrtku (1 tampon, 2 tampony na sobě, 3 tampony na sobě). Vatový tampon představuje kouli sněhuláka.
- 3) Vatové tampony přilepíme.
- 4) Fixem dokreslíme sněhulákovi uhlíky, oči, nos.
- 5) Další vatový tampon rozstříhneme na 4 stejně veliké díly.
- 6) Dva díly přilepíme do prostřední části sněhuláka.
- 7) Z červeného papíru vystříhneme hrnec pro sněhuláka (3 x 3 cm + ucho).
- 8) Nad poslední vatový tampon dolepíme hrnec.
- 9) Můžeme nad sněhuláky napsat číslovku, podle toho kolik má sněhulák sněhových koulí a ještě označit puntíky.

Obměna: místo černých puntíků možno nalepit čočku

Reflexe: Na pěti sněhulácích pracovaly 4 děti ve věku 4 – 5 let. Názorně jsme si ukázali, jak vatové tampony budeme lepit. Děti si pomáhaly při lepení a závěrečném značení puntíků. Já jsem předepsala číslovky. Hrnce vystříhaly samostatně. Názornou pomůcku jsme s dětmi opětovně využívali.

Obrázek č. 48 – Lepení hrnce

Obrázek č. 49 – Sněhuláci

6.7 Zamrzlý rybník s bruslaři

Cíl: vytváření povědomí o zimních sportovních aktivitách, rozvoj spolupráce

Časová náročnost: 40 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, čtvrtka A3, vata, houbička na nádobí, modrá tempera, nůžky, omalovánky bruslařů a hokejistů, zelený papír, tekuté lepidlo, štětec, pastelky, papír, obyčejná tužka

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení lepidlem, práce s nůžkami

Motivace: báseň s pohybem

Zimní hry (Kolektiv autorů, 2011, s. 60)

„Na rybníce zmrzla voda, (stoj snožmo, ruka kreslí kruhy)

to však není žádná škoda, (ruce i hlava ukazují - ne)

můžeme tam hokej hrát, (držíme hokejku a odpálíme puk)

a bruslení trénovat. (z místa nohama bruslíme)

Začít musíme však hned, (stoj na místě, zdvihneme ukazováček)

než nám roztaje zase led.“ (prsty třepotáme od vrchu dolů)

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na čtvrtku A3 tužkou předkreslíme tvar rybníka.
- 3) Na čistý papír připravíme modrou barvu, kterou mírně rozetřeme.
- 4) Houbičku na nádobí přestříhneme na polovinu. Z rozměru 8 x 5 cm uděláme dvakrát 4 x 5 cm.
- 5) Uchopíme houbičku z vrchu třemi prsty (správný úchop) a namáčíme do modré barvy.
- 6) Houbičkou nemalujeme, ale tečkujeme led rybníka (máme vyznačeno na čtvrtce).
- 7) Takto vytvoříme celou ledovou plochu a necháme zaschnout.
- 8) Omalovánku bruslaře (8 x 10 cm) vymalujeme pastelkami.
- 9) Bruslaře vystříhneme.
- 10) Volný prostor na čtvrtce natřeme tekutým lepidlem.
- 11) Nalepíme kousky vaty.
- 12) Na ledovou plochu lepíme omalovánky bruslaře.
- 13) Na zelený papír předkreslíme tužkou stromy, které vystříhneme.
- 14) Stromy nalepíme okolo ledové plochy.
- 15) Na špičky stromů nalepíme vatu.

Obměna: podobným způsobem znázorníme sjezdovku s lyžaři

Reflexe: Činnost jsem dělala s 8 dětmi ve věku 3 – 4 roky. Využila jsem omalovánky. U větších dětí bych omalovánky nevolila, nechala bych je obrázek nakreslit. Pomohla jsem dětem vymezit ovál a ukázala jim, jak budeme nanášet barvu. Na jednom rybníku se podílely 4 děti. Modrou barvu nechaly zaschnout a nalepily vatou. Předkreslila jsem jim šablony stromů a pomáhala se stříháním. Na závěr děti lepily svoji omalovánku a stromy. Činnost byla rozdělena do tří dnů z důvodu časové náročnosti. Jen samotné lepení vaty dětem zabralo hodně času. Při reflexi jsme shrnuli společně dosažené výsledky. Dále jsme si povídali o bruslení. Kde bruslíme, jaké vybavení potřebujeme, o vhodném oblečení a především o bezpečnosti při bruslení.

Obrázek č. 50 – Lepení vaty

Obrázek č. 51 – Rybník s bruslaři

6.8 Oblékáme kamarády

Cíl: rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám

Časová náročnost: 1 hodina 30 minut

Pomůcky: podložka na pracovní plochu, voda, kelímek, vodové barvy, temperové barvy, fix, velké archy papíru, kusy látek, barevné papíry, tekuté lepidlo, štětec, šablony oblečení

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami

Motivace: vyprávění medvídky + básně s pohybem

„V zimě je to prima, se sněhem se dá užít pořádné zábavy. Můžeme stavět sněhuláky nebo sáňkovat. Důležité je správné oblečení. Pomocí jednoduché básničky to spolu zvládneme hravě. Pojďte se ji se mnou naučit,“ povídá medvídek Míša dětem.

Zima (Kolektiv autorů, 2011, s. 59)

„*To je zima, to to zebe,* (stoj snožmo, ruce hladí tělo)
když padají vločky z nebe. (dřep)
Oblékнем si rukavice, (stoj snožmo, třeme ruce o sebe)
bundy, šály i čepice, (stoj snožmo, ukazujeme na příslušnou část těla)
vyjdem mezi paneláky, (chůze na místě)
budem stavět sněhuláky.“ (stoj snožmo, ruce naznačují obrys sněhuláka)

Popis:

- 1) Arch papíru položíme na zem.
- 2) Na arch papíru si lehne dítě, dítě tužkou obkreslíme.
- 3) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 4) Temperovými barvami obrys dítěte vymalujeme.
- 5) Na čtvrtku položíme šablonu trička, čepice, kalhot, rukavic... obkreslíme.
- 6) Vystřihujeme jednotlivé kusy oděvů ze čtvrtky.
- 7) Kusy oděvů ze čtvrtek barvíme temperovými barvami nebo na ně lepíme barevné papíry či kusy látek.
- 8) Jednotlivé kusy oděvu můžeme na panáčka nalepit.

Obměna: postavy můžeme vyrobit i na menší formát nebo je můžeme dávat na magnetickou tabuli, viz obrázek č. 53

Reflexe: Výroba figur probíhala v heterogenní skupině 10 dětí ve věku 2,5 – 5 let. Byla rozdělena do tří dnů. První den si děti vybraly kamaráda, kterého jsem obkreslila. Děti postavu vymalovaly. Druhý den jsem dětem dala šablony, které obkreslovaly a stříhaly. Třetí den buď šablony malovaly nebo na ně lepily kusy látky. Na závěr jsme s dětmi hodnotili, které oblečení je na zimu vhodné a které vhodné není. Příkládali jsme k postavě jednotlivé kusy vytvořených oděvů. Formou hry jsme oblékání zkoušeli také názorně. Děti oblékaly nejen samy sebe, ale i své kamarády ve třídě.

Obrázek č. 52 – Nástěnka s figurou

Obrázek č. 53 – Figury na magnetické tabuli

6.9 Sněhulák

Cíl: rozvoj a užívání všech smyslů, seznámení se s materiálem (kokos, krepový papír), práce s přírodninami

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: strouhaný kokos, sklenice, krepový papír, černý papír, větvičky, tekuté lepidlo, štětec, tavná pistole

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou a lepidlem, manipulace s tavnou pistolí

Motivace: cvičení

Cvičení na písničku Sněhuláci – dle předlohy DVD Cvičíme s Míšou 5.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Sklenici natřeme tekutým lepidlem.
- 3) Na lepidlo sypeme kokos, přitiskneme prsty.
- 4) Necháme zaschnout.
- 5) Připravíme dvě malá černá kolečka.
- 6) Z krepového papíru zmuchláme kuličku.
- 7) Oči a nos nalepíme na sklenici.
- 8) Větvičky upravíme do potřebné délky (cca 5 cm) a přilepíme tavnou pistolí.
- 9) Můžeme vložit svíčku.

Obměna: sněhuláka vyrobíme z papírové ruličky, viz obrázek č. 55

Reflexe: Sněhuláky tvořilo 8 dětí ve věku 2,5 – 5 let. Každý si vyrobil sněhuláka ze skleničky i z papírové ruličky. První den děti natřely lepidlem sklenici + obalily v kokosu. Nechali jsme pořádně zaschnout. Druhý den děti s mou pomocí lepily oči, nos a pusy. Větvičky jsem lepila tavnou pistolí. Stejným způsobem jsme s dětmi vyráběli sněhuláky z papírové ruličky. Místo obalování v kokosu jsme na ruličky natřeli bílou barvu. Dle předlohy si některé děti vyrobily další sněhuláčky i doma. Pomocí sněhových vloček jsem s dětmi celou činnost reflektovala. Zjistila jsem, že u všech dětí měla úspěch.

Obrázek č. 54 – Sněhulák - svícen

Obrázek č. 55 – Sněhuláci z papírové ruličky

6.10 Stromy v zimě

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné i hrubé motoriky, seznamování se s meteorologickým jevem (sníh)

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: barevné papíry, kancelářský papír, černý fix, bílá tempera, vatová tyčinka, lepicí tyčinka, obyčejná tužka

Organizační forma: individuální nebo ve trojici

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou a lepidlem

Motivace: vyprávění medvídky Míši + improvizace se sněhovými vločkami na hudbu Padá snížek, hudba Jiří Pavlica / text Blanka Šváblová a Jiří Žáček, zpěv Alice Holubová

„Zatímco padá sníh za oknem, i my si tady můžeme udělat pořádnou chumelenici. Jak na to? Je to úplně jednoduché. Každý z vás se stává jedinečnou a originální sněhovou vločkou. Stačí, když budete poslouchat hudbu a pohybovat se v jejím rytmu. Kdo by přece jen trochu váhal, koukněte se z okna ven. Vločka se řídí větrem, stromem nebo kamarádkou vločkou. Vybírá si místo, kam dopadne. Nebojte se a dejte se do toho, já se na vás rád podívám,“ řekl dětem poklidným hlasem medvídek Míša.

Dětem z CD přehrávače pustíme píseň „Padá snížek“. Nejdříve si s dětmi písničku společně poslechneme, seznámíme se s rychlostí a textem. Poté dětem rozdáme sněhové vločky z papíru a společně s dětmi volně improvizujeme na hudbu.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na modrý barevný papír tužkou předkreslíme vlnkatý okraj cca 3 cm od kraje papíru.
- 3) Podle předkreslených čar vystříháme.
- 4) Na různě barevné papíry si nakreslíme obyčejnou tužkou tři menší trojúhelníky.
- 5) Trojúhelníky vystříháme.
- 6) Na bílý kancelářský papír nalepíme modrý papír.
- 7) Na modrý papír nalepíme trojúhelníky.
- 8) Dokreslíme černým fixem dělicí čáru trojúhelníku a další čáry.
- 9) Pokračujeme dělicí čarou trojúhelníku až na modrý papír.
- 10) Doděláme tímto způsobem zbylé dva trojúhelníky.
- 11) Vatovou tyčinku namočíme do bílé tempéry a děláme puntíky na modrý papír.

Obměna: obdobným způsobem vytvoříme zasněžené domy, vystříhnutí jiných tvarů (čtverce, trojúhelníky)

Reflexe: Stromy v zimě vytvářelo 8 dětí ve věku 3 – 6 let. Nejstarší děti mi pomohly se stříháním trojúhelníků a modrého podkladu. Pro ně jsem připravila na stromy šablony. Samostatně je obkreslily a vystříhly. Na trojúhelníky bylo potřeba dodělat fixem proužky, což jsme s dětmi dělali společně. Po přípravě základu jsme začali pracovat v kompletní

skupině dětí. Nalepili jsme modrý podklad a jednotlivé trojúhelníky. Bílou barvou jsme tečkovali puntíky. U činnosti bylo žádoucí zapojit starší děti kvůli pomoci s náročnějšími aktivitami, které by mladší děti nezvládly. Po zaschnutí si děti vzaly obrázky do ruky a snažily se o popsání svého obrázku. V komunitním kruhu jsme opakovali barvy stromů z jejich obrázků. Z okna jsme pozorovali zasněžené stromy a poletující sněhové vločky. Přírodu venku jsme porovnávali s našimi obrázky.

Obrázek č. 56 – Lepení podkladu

Obrázek č. 57 – Zasněžené stromy

7 Jaro

„Po zimě, kdy příroda odpočívala, nastává roční období jaro. Hezky se děti usad'te a já vám o něm začnu vyprávět,“ povídá medvídek Míša.

„Oficiálně jaro začíná jarní rovnodenností 20. března. Pro meteorology začíná jaro první březnový den. Změnami, které se objevují již ke konci února, nám zima dává najevo, že už odchází a vystřídá se s jarem. Díky slunečním paprskům tají poslední zbytky sněhu a zahřívá se promrzlá půda. Tající sníh plní řeky a potoky kalnou vodou. Ta jako zběsilá uhání dál a dál, až docestuje do moře. Podle lidové pranostiky se říká: Březen – za kamna vlezem, duben – ještě tam budem. To znamená, že i když máme již jaro, nesmíme zapomínat na správné oblečení, abychom nenastydli. Zima se nechce vzdát své zimní vlády a ukazuje jaru, jak ho ještě může ranními mrazíky pozlobit. Jaro má dost síly a ve spolupráci se sluníčkem se mu podaří zimu přemoci.

Na zahrádkách mají cibulky v zemi hodně práce. Mezi první květiny, které můžeme na jarní procházce pozorovat, patří sněženky. Sněženka není celé její jméno. Podobně jako děti, které mají jméno a příjmení, kytičky mají nejméně dvě jména. Jedno mají „obyčejné“ a druhé dokonce latinské. Některé mají i třetí jméno, které dostaly podle toho, jak vypadají (Opravilová, 2003). Sněženka podsněžník je nejranější cibulovinou. Cibulovina znamená, že kytička vyrůstá z cibulky, která je uložena v zemi. Vykvétá velice časně s tajícím sněhem, někdy bývá ještě sněhem zasypaná. Je vysoká zhruba jako hrníček, má zelený stvol a jeden nebo dva vonné bílé květy se zelenou skvrnou. Bledule jarní je její kamarádka, má název jaro oznamující. Může být vyšší než sněženka a má jeden stopkatý zvonkovitý květ, který je tvořen bílými volnými okvětními lístky se žlutou skvrnou na koncích (Haragsim, 2008). K těmto dvěma časným otužilým jarním kytičkám se přidávají i zářivé květy krokusu čili šafránu jarního. Poznám ho podle úzkých listů s bílými proužky a krásného fialového nebo žlutého květu. Šafrán se vyskytuje buď ve větším množství, kdy vytvoří květinové koberce, nebo i samostatně (Zoun, 2016). Podběl patří též mezi první posly jara. Má listy s jemnými chloupky a jeho žlutavé květy sbírám pro jeho léčivé účinky. Při trhání dávám pozor, abych utrhl jen květ a nepoškodil zbytek rostliny. Bílé květy má sasanka. Petrklíč se pyšní dlouhým stvolem a voňavými květy nejčastěji žluté barvy.

Obrázek č. 58 – Sněženky

Obrázek č. 59 – Bledule

Nejen v lese pozoruji sluníčko, jak probouzí život v keřích a ve stromech. Přes zimu byly keře a stromy holé. Obdivuji, jak raší pupeny s budoucími listy a květy. Pupeny jsou rozdílné. Mohu vidět pupeny malé, dlouhé, protáhlé, chlupaté nebo lepkavé. Každý pupen je charakteristický podle toho, kde a na jaké rostlině vyrůstá (Opravilová, 2003). Jaro je okouzující tím, jak vše raší a roste. I doma můžeme pozorovat kousek jara. Stačí, když si připravíme menší vázičku s vodou a čerstvou větvíčkou. Pozorujeme pupeny, které se pomalu otevírají. Nejvhodnější je výběr větvíčky z keře, který zlatožlutě kvete. Nazýváme ho zlatý dešť. U lidí je oblíbený pro krásnou žlutou barvu. Vysazují ho do zahrádek a já mám co obdivovat.

Obrázek č. 60 – Petrklíč

Obrázek č. 61 – Zlatice

Kromě všech rostlinek, keřů a stromů je jaro časem, kdy se některá zvířátka probouzí ze zimního spánku a rodí se mláďátka. S oblibou pozoruji první včely medonosné, které se snaží vysát šťávu z květů. Pozoruji je z dostatečné vzdálenosti a v klidu, aby neměly

pocit ohrožení. Mohly by do mě totiž bodnout své žihadlo a mě by to moc bolelo. Kromě poletujících včeliček sleduji slunéčka sedmitečná.

Slunéčko sedmitečné, lidově beruška, je brouček se dvěma červenými krovkami a černými tečkami. Když si jemně chytnu berušku a pozoruji ji, zjistím, že některá beruška má jenom dvě tečky, ale jiná až sedm, přičemž jedna tečka je společná pro obě krovky (Kadlíková, 2004). Při manipulaci s beruškou musím dávat pozor, při špatném úchopu začne vypouštět oranžovou tekutinu. Beruška umí poznat hodného člověka. Brzy se na mé pacce rozkouká a já ji povím moji oblíbenou říkanku: Sluníčko, sluníčko, kam poletíš, do nebička nebo do peklíčka? Setkat s beruškou se můžu ve městě i na vesnici.

S jarem přichází období líhnutí kuřátek, kachňátek či housátek. Babička s dědou mají kurník a v něm žijí slepice. V kurníku slepice snášejí vajíčka a sedí na nich necelý měsíc. Já chodím slepičky kontrolovat a netrpělivě každyčický den očekávám, kdy už se kuřátka z vajíček vylíhnou. Slepice i kuřátka mají křídla, ale daleko nedolétnou. Jejich tatínek se jmenuje kohout. Od slepičky je rozeznatelný tím, že má delší ocasní pera a větší hřebínek. Malá kuřátka pípají, slepice kdáká a kohout kokrhá (Pospíšilová, 2014). Ze začátku se mi stávalo, že jsem si pletl kuřátko s housetem nebo kachnětem. Kachně má totiž také žlutou barvu, ale jiný zobáček. Maminka se jmenuje kachna a tatínek kačer. House má bílé peří a delší krk. Stejně jako jeho maminka, která se jmenuje husa a tatínek houser. Kuřátka, kachňátka, housátka se volně pohybují na dvorku, a když se na jaře všechna vylíhnou, je tam opravdu živo.

Obrázek č. 62 – Kachna s kachňaty

Obrázek č. 63 – Kohout, slepice s kuřaty

Jaro je také doba narození mláďat hospodářských zvířat. Z chlívků na to dovádění dohlíží koza domácí, která má momentálně spoustu práce s právě narozenými kůzlaty. Je tam s ní

v chlívků i kozel a společně si o všem povídají mečením. Mně samotnému to připadá jenom jako mééé. Koza i kozel mají rohy a čtyři nohy. Srst může mít různou barvu třeba bílou nebo černou. Naše koza jménem Róza má srst bílé barvy. Koza nám dává mléko. Mléko dává také kráva, ale tu babička nemá. Kráva by se babičce a dědečkovi do chlívků nevešla, je větší než koza. Bučení krávy mě přiláká k sousedům, kde kravička oznamuje šťastnou novinu o narození telátka. Stejně jako koza má vemeno a dává mléko. Tatínek je býk (Pospíšilová, 2014). Mléko mám hrozně rád, nejenže mi chutná, ale je i pro mé tělo moc důležité. Obsahuje vápník, díky kterému jsou mé kosti a zuby zdravé. Běžím zpátky k babičce a dědečkovi, oznámit jim radostnou novinu, že se u sousedů právě kravičce narodilo telátko. Babička jde kravičku pohladit a sama jde zkontrolovat své ovečky. I ty už jsou v očekávání narození mládětek – jehňátek. Ovcí od kozy rozeznám díky hustému kudrnatému kožichu. S beranem si povídá bečením (Pospíšilová, 2014). Kromě těchto hospodářských zvířat má babička s dědou pejska a kočičku. Pes jménem Žeryk na všechno dohlíží. Svým štěkotem hlídá všechna zvířata a ukazuje případnému nepříteli, kdo je tady doma. Kočka jménem Micka už hodně odpočívá. Za pár dnů bude mít totiž koťátka. Babička s dědou ji často hladí a ona spokojeně vrní, na Žeryka občas zamňouká místo pozdravení. Tatínek koťátek je kocour, ale ten je pořád někde na cestách.

V babiččině zahrádce rozkvétají na jaře samou radostí tulipány. Babička mě poučila, že tulipán je cibulovitá květina, jejíž okvětní lístky jsou vzpřímené. Babiččiny tulipány jsou žluté a červené. V zahrádkách můžeme vidět různé barvy tulipánů. S přibývajícím sluníčkem a teplejším počasím odkvétají úplně všechny první jarní květiny. Po nich začínají kvést pampelišky. Smetánka lékařská neboli pampeliška je květem trochu podobná podbělu. Většinou je vyšší a roste kdekoli v hojném počtu. Má zubaté listy a stonek se žlutými květy. Je jedinečná tím, že po odkvetení semena vytvoří ochmýřenou kouli (Staňková-Kröhnová, 2009). Pampeliška je v léčitelství jednou z nejcennějších bylin, i mně dělá velkou radost. Kromě toho, že si z květů tvořím věnce nebo náramky, sbírám i její květy, ze kterých pak dělám med.

Obrázek č. 64 – Tulipány

Obrázek č. 65 – Pampeliška

Ale už dost povídání a raději vyrazíme ven. Pozorovat rozkvetlé květiny, pučící poupata, právě narozená mlád'átka a zpívající ptáky.

Mezi jarní měsíce se řadí březen, duben a květen,“ zakončuje vyprávění o jaru Míša.

7.1 Domáci drůbež – životní cyklus

Cíl: vytváření elementárního povědomí o zvířatech (například slepice)

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, žlutý papír, nůžky, lepidlo, černý fix, tempery, obyčejná tužka, skořápka, dekorační sláma, lepící oči, barevný papír

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zašpinění oděvu temperami, práce s nůžkami

Motivace: vyprávění medvídka Míši + názorná ukázka

Medvídek sděluje: „Občas přemýšlím nad tím, jak přijde nějaké zvířátko na svět. Koťátko se narodí mamince kočce, ale co kuřátko? Maminka slepice snáší vajíčka, ne žádná kuřátka. Jak to je? Maminka slepice snese vajíčko. (Ukázka vyfouknutého vajíčka.) Na vajíčku sedí, ale nebojte se děti, nerozsedne ho. Vajíčko zahřívá a v něm se postupně vyvíjí kuřátko. Sedí na něm, dokud se z vajíčka kuřátko nevyklube. (Ukázka skořápky od vajíčka, obrázek kuřátka). Kuřátko roste, stává se z něho slepice nebo kohout (obrázek slepice a kohouta).“

Popis:

- 1) Na celou plochu čtvrtky nakreslíme obyčejnou tužkou vejce.
- 2) Vejce vystříháme.
- 3) Určíme obyčejnou tužkou 4 body – nahoře, dole, vpravo, vlevo.
- 4) Tužkou nakreslíme na čtvrtku 2 vajíčka o velikosti cca 6 cm.
- 5) Vystříháme obě vajíčka, obrys obtáhneme černým fixem.
- 6) Jedno vajíčko nalepíme do pravé části (na určený bod).
- 7) Na nalepené vajíčko dokreslíme líhnoucí se kuřátko.
- 8) Druhé vystřižené vajíčko vybarvíme žlutou temperou.
- 9) Nalepíme na dolní bod.
- 10) Z oranžového barevného papíru vystříháme zobák.
- 11) Zobák nalepíme do vrchní části žlutého vajíčka.
- 12) Červenou temperou natřeme dlaň a prsty levé ruky.
- 13) Uděláme obtisk na levý vyznačený bod.
- 14) Necháme zaschnout.
- 15) Po zaschnutí dolepíme zobák, hřebínek a nohy.
- 16) Vajíčku, kuřátku i slepici nalepíme oči.
- 17) Na vrchní bod nalepíme kousky dekorační slámy.
- 18) Ze čtvrtky vystříháme vejce cca o velikosti 3 cm.
- 19) Na slámu nalepíme malé vajíčko.
- 20) Kuřátku dokreslíme černým fixem křídla.
- 21) Nyní doděláme čtyři závěrečné šipky vedoucí od vrchního bodu směrem k pravému bodu, dále k dolnímu bodu, od dolního bodu směřuje šipka k levému bodu a od levého k hornímu bodu.

Obměna: z vajíčka se může vyklubat jiný pták

Reflexe: Tuto aktivitu jsem s dětmi uskutečňovala v heterogenní skupině, kterou tvořilo 6 dětí. Činnosti byly rozvrženy dle věku. Starší děti plnily náročnější úkoly – stříhání vajíček, lepení očí a drobných částí. Menší děti malovaly temperovými barvami a obtiskovaly svoji ruku. Já jsem dětem vystříhla drobné části (nohy, zobáky, hřebínek). Šipky jsem předkreslila obyčejnou tužkou, děti si je zvládly obtáhnout fixem samy. Dbala jsem na bezpečnost při stříhání. Pracovalo se v menší kolektivě, kde děti respektovaly

své úkoly i jeden druhého. U dětí měla činnost velký úspěch, vajíčko jsme využívali v komunitním kruhu.

Obrázek č. 66 – Natírání ruky barvou

Obrázek č. 67 – Životní cyklus

7.2 Barevná zahrádka – pokus

Cíl: posilování přirozených poznávacích citů (zvědavost, radost z objevování)

Časová náročnost: 15 minut (míchání barev s vodou, vložení květin) + minimálně 4 hodiny čekání

Pomůcky: sněženky, potravinářské barvivo (zelené, oranžové, červené), voda, 4x sklenička od jogurtu

Organizační forma: skupinová

Obměna: využití jiné květiny - kopretina, karafiát

Možná rizika při činnosti: zbarvení oblečení potravinářskými barvami

Motivace: cvičení na písničku Jaro dělá pokusy (Uhlíř, Svěrák, 2005)

„Jaro dělá pokusy

(dřep)

vystrkuje krokusy.

(postupné zvedání + vlnění)

Dříve než se vlády chopí

(postupné rozpažení)

vystrkuje periskopy.

(napodobení periskopu na obě strany)

<i>Než se jaro osmělí vystřkuje podběly. Ty mu asi dolů hlásí čerstvé zprávy o počasí.</i>	<i>(vystrčení nohy, jako do vody) (postupné zvedání + vlnění) (ruce jako hlásná trouba) (napodobení deště)</i>
<i>Jaro! Je to v suchu, zima už nemůže, stoupá teplota vzduchu, a míza do růže.</i>	<i>(skok do výšky) (nenene – prstem) (postupné zvedání, rozpažení)</i>
<i>Jaro! Je to v suchu, vichry už nedujou. Nahlas nebo v duchu, lidi se radujou, lidi se radujou.</i>	<i>(skok do výšky) (nenene – prstem) (točení ve dvojici) (točení ve dvojici)</i>
<i>U dopravní cedule vyrostly dvě bledule. Blízko telegrafní tyče vyrostly dva petrklíče.</i>	<i>(postupné zvedání + vlnění) (postupné zvedání + vlnění)</i>
<i>Mravenci už pracujou, holky sukně zkracujou, slunce svítí, led je tenký, jaro vem si podkolenky.</i>	<i>(předvádění kopání s motykou) (rotace trupu, jako se sukni) („blikání“ prsty) (znázornění natahování ponožek)</i>
<i>Jaro! Je to v suchu... ...lidi se radujou. Stromy se radujou. Keře se radujou. Ryby se radujou. Mouchy se radujou. Myši se radujou. Okna se radujou.</i>	<i>(velký skok) (točení ve dvojici) (točení ve dvojici) (točení ve dvojici) (napodobení ryby) (rozpažení) (utvoření uší na hlavě) (točení ve dvojici)</i>

Dveře se radujou. (točení ve dvojici)

Opice se radujou. (točení ve dvojici)

Kočky se radujou. (točení ve dvojici)

Sloni se radujou. (točení ve dvojici)

Ministři se radujou.“ (točení ve dvojici)

Popis:

- 1) Každou skleničku od jogurtu naplníme z ¼ vodou.
- 2) Jednu skleničku dáme stranou.
- 3) Do ostatních skleniček vsypeme potravinářské barvivo a dobře promícháme.
- 4) Do každé skleničky dáme jednu květinu.
- 5) Pozorujeme zabarvení květů. Čím budou sněženky v obarvené vodě déle, tím se více obarví.

Reflexe: Pokus jsem dělala s heterogenní skupinou 12 dětí. Všechny děti se na pokusu podílely. Činnosti při pokusu nejsou náročné, nebylo třeba rozdělovat děti podle věku. Děti si samy plnily skleničky vodou a míchaly potravinářské barvivo. Pouze jsem kontrolovala dotažení uzávěru u sklenice. Po důkladném pozorování a povídání o sněženkách (kde rostou, kdy rostou, popis květiny, barvy...) je děti vložily do skleniček s vodou. K mírnému zabarvení sněženek došlo po několika hodinách, museli jsme pozorovat hodně zblízka. Nejvýrazněji bylo vidět zabarvení sněženky u červeného potravinářského barviva.

Obrázek č. 68 – Promíchávání vody s potravinářským barvivem

Obrázek č. 69 – Sněženky ve skleničkách

7.3 Včelky s úlem – velký výrobek

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky, vytváření elementárního povědomí o živé přírodě

Časová náročnost: 1,5 hodiny + schnutí

Pomůcky: papírové ruličky, žlutá a černá tempera, štětec, černý fix, pravítko, obyčejná tužka, nůžky, korkové zátky, černé chlupaté drátky, lepidlo, barevný papír (modrý, žlutý)

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zbarvení oblečení potravinářskými barvami, práce s nůžkami, manipulace s tavnou pistolí

Motivace: pohybová hra Včely, vosy a sršně (Burešová, 2008)

Pomůcky: různě velké kruhy pro označení včelích úlů

„Každé dítě má svůj úl, ve kterém hlídá med. Včelí královna má největší úl. Několik dětí představuje vosy a sršně, kteří nemají svůj úl a chtějí se zmocnit úlu včel. Ty z úlu vylétají za včelí královnou. Na zvolání: Pozor vosy, všechny včelky letí zpět do úlu, vosy a sršně se snaží využít situace a obsadit úl. Ten, kdo je v úlu jako první, jej obsadí. Děti, na které se úl nedostane, v další hře představují vosy a sršně.“

Popis včel:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.

- 2) Korkové zátky nabarvíme žlutou temperou.
- 3) Necháme zaschnout.
- 4) Na boky korku nakreslíme černou temperou pruhy.
- 5) Necháme zaschnout.
- 6) Nakreslíme včele oči + pusy.
- 7) Obmotáme chlupatý drátek kolem korku a ustrihneme ho o trochu delší.
- 8) Drátek omotáme a nad očima zakroutíme.
- 9) Drátek přilepíme ke korku.
- 10) Na modrý papír si nakreslíme obyčejnou tužkou křídla.
- 11) Křídla vystříhneme.
- 12) Za zakroucený drátek naneseeme lepidlo.
- 13) Na lepidlo přitiskneme křídla.

Popis úlu:

- 1) Změříme obvod papírové ruličky.
- 2) Rozměr vydělíme šesti.
- 3) Použitá rulička měla obvod 14 cm.
- 4) Obvod ruličky si rozdělíme na šest stejných částí.
- 5) Od těchto bodů rýsujeme čáry po celé ruličce.
- 6) Na ruličce od vrchu označíme 1,5 cm.
- 7) Tuto část odstříhneme.
- 8) Pokračujeme ve stříhání 1,5 cm až do skončení ruličky.
- 9) Na jeden úl potřebujeme 20 kousků ruličky.
- 10) Každý kousek ruličky vytvarujeme pomocí pravítka dle nakreslených čar.
- 11) Kousky nabarvíme ze všech stran žlutou temperou.
- 12) Necháme zaschnout.
- 13) Kousky poskládáme a postupně slepujeme k sobě.
- 14) Přilepené kousky položíme na žlutý papír.
- 15) Tvar úlu obkreslíme obyčejnou tužkou.
- 16) Vystříhneme.
- 17) Úl z ruliček od toaletního papíru vystříhneme.
- 18) Na žlutý papír naneseeme lepidlo a přiložíme úl z papírových ruliček.
- 19) Přitlačíme a necháme zaschnout.

Popis včel a úlu:

- 1) Zvolíme místa, kde budou včelky.
- 2) Na zvolená místa nanese se lepidlo.
- 3) Včely přiložíme a přidržíme.

Dokončení výrobku:

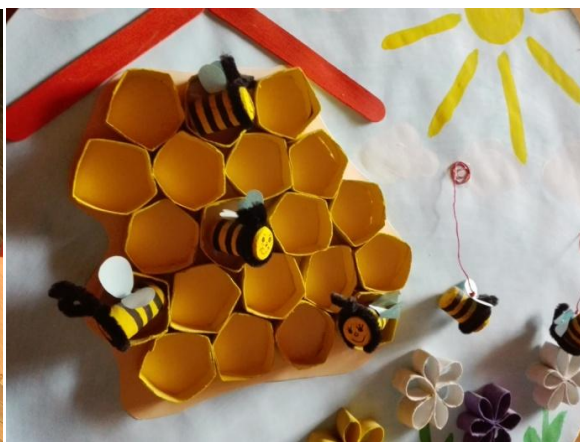
- 1) Arch papíru natřeme modrou barvou.
- 2) Přilepíme vytvořený úl.
- 3) Nad úl dolepíme špachtle.
- 4) Do prostoru nalepíme včelky.

Obměna: místo korkových zátek lze využít plastová vajíčka z vajíček s překvapením

Reflexe: Výrobek byl tvořen v heterogenní skupině o kapacitě 12 dětí. Činnosti byly děleny dle věku. Mladší děti měly za úkol nabarvení papírových ruliček, dřevěných špachtlí a korkových zátek. Pod mým vedením předškolní děti stříhaly papírové ruličky. Poté jsem musela ruličky vytvarovat do požadovaného tvaru. Všichni jsme se podíleli na lepení jednotlivých částí úlu. Pracovala jsem s tavnou pistolí, děti podávaly jednotlivé kousky a přidržovaly je. Včely jsem dodělávala já, lepili jsme společně. Pozadí obrazu natřely vodovými barvami nejstarší děti. Obraz jsme dokončili společně. Po zaschnutí jsme celou činnost pomocí včelek reflektovali a zopakovali informace o včelách. Po čase jsme dodělali pod úl květiny. Děti opět malovaly, stříhaly a lepily, já pracovala při úpravě tvaru ruliček. Úl slouží jako dekorace na chodbě.

Obrázek č. 70 – Barvení ruliček

Obrázek č. 71 – Úl se včelami

7.4 Ovečka

Cíl: rozvoj a užívání všech smyslů, seznámení s materiálem (vločky), vytváření elementárního povědomí o zvířatech (ovce)

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, obyčejná tužka, šablona ovce, pastelky, nůžky, lepidlo, štětec, ovesné vločky, černý fix

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: práce s nůžkami, zašpinění oblečení lepidlem

Motivace: vyprávění medvídky Míši + báseň

„Povím vám básničku o ovečkách. Pozorně poslouchejte. Společně si pak o básničce popovídáme a znovu si ji řekneme. Kdo v básničce vystupoval, co jsme se dozvěděli o ovečkách,“ říká medvídek Míša dětem.

Při rozboru se zaměříme na to, kde se ovce pasou, kdo je pase a co nám dávají.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na bílou čtvrtku obkreslíme šablonu ovce.
- 3) Vybarvíme pastelkami.
- 4) Celou ovci kromě hlavy a noh natřeme lepidlem.
- 5) Na tato místa sypeme špetkovitým úchopem ovesné vločky.
- 6) Vystříhneme.
- 7) Černým fixem nakreslíme oči.

Ovečky (Hublová, 2012)

*„Ženu ovce ovečky
na zelené kopečky.*

Na kopečkách dobrá tráva,

ovce za ni mléko dává.

Mléko, vlnu huňatou,

abych mohl najedený,

přítom teple oblečený,

do práce jít za tátou.“

Obměna: využití nakroucených proužků papírů, viz obrázek č. 73

Reflexe: Pracovala jsem v heterogenní skupině 5 dětí ve věku 3 - 4 roky. Před činností jsme si s dětmi povídali o ovcích. Kde žijí, čím se živí, čím jsou užitečné, jaké vydávají zvuky a jak se jmenují jejich mláďátka. Pak už jsme se dali do samotné činnosti. Děti dostaly předkreslenou ovečku. Úkolem bylo na tělo ovečky nanést lepidlo. Pomáhala jsem s rozetřením lepidla do všech rohů. Na něj nasypaly špetkovitým úchopem vločky. Činnost děti zvládly samy. Já jsem ovečku vystříhla. Ovečky jsme s dětmi využili při pohybové hře a v komunitním kruhu, kde jsme si zopakovali nové vědomosti.

Obrázek č. 72 – Natírání oveček lepidlem

Obrázek č. 73 – Ovečky s vločkami a nakroucenými proužky papíru

7.5 Tulipány

Cíl: vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s neživou přírodou, rozvoj jemné motoriky

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: papírová rulička, zelená tempera, štětec, barevné čtvrtky (červená, zelená), lepidlo, nůžky, lepidlo

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami

Motivace: hádanka

Tulipán (Musilová, 2016)

„Každý na to kouká, civí.

Na jaře se dějí divy - rozkveté vždy jeden pán.

Víte který?“

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Papírovou ruličku po celé její ploše nabarvíme zelenou temperou.
- 3) Zelenou čtvrtku či papír o velikosti 15 x 15 cm přehneme na polovinu.
- 4) Vznikne obdélník o velikosti 15 x 7,5 cm.
- 5) Tento obdélník dáme před sebe tak, že nám jde otevřít spodní část, nahoře je spojena.
- 6) Obyčejnou tužkou předkreslíme na zelený obdélník listy ke květině, na jedné straně nakreslíme špičku listu „za čtvrtkou“.
- 7) Stříháme listy.
- 8) Po vystříhnutí nám drží listy na jedné straně u sebe.
- 9) Na druhé straně slepíme špičky listů lepidlem.
- 10) Na červenou čtvrtku obyčejnou tužkou nakreslíme květ tulipánu o velikosti 9 x 9 cm.
- 11) Květ tulipánu vystříhneme.
- 12) Nabarvenou ruličku postavíme a uděláme do její vrchní části nůžkami dva stříhy.
- 13) Tyto stříhy naproti sobě jsou hluboké zhruba 1,5 cm.
- 14) Na ruličku nasadíme listy, případně upravíme lepidlem.
- 15) Do horní části vsadíme vystřížený květ tulipánu.

Obměna: výroba jiných květů, viz obrázek č. 75

Reflexe: Tulipány vyrábělo 12 dětí různého věku (2,5 – 6 let). Činnosti byly děleny dle věku. Nejmladší děti barvily temperami papírové ruličky. Starší děti pracovaly s nůžkami a lepidlem. Vyráběly listy a květ tulipánu. Při dokončování činnosti byly všechny děti přítomny. Pomáhala jsem se zasazováním květin do papírové ruličky a při přilepování listů. V komunitním kruhu děti vzájemně hodnotily a popisovaly vzniklé tulipány. Činnost se zdařila a vznikla jarní výzdoba do prostor školky.

Obrázek č. 74 – Barvení ruliček

Obrázek č. 75 – Tulipány

7.6 Sněženky

Cíl: vytvoření základního povědomí o okolní přírodě, vztah člověka k ní, seznámení s novou technikou, rozvoj jemné motoriky

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: velký arch papíru, plochý štětec velikosti 16, vodové barvy, kelímek s vodou, bílý papír, nůžky

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami, postříkání okolního prostředí barvami

Motivace: pohybová improvizace Jak rostou sněženky (Buchwaldková, 2006)

Ťuk, ťuky, ťuk. Kdopak to ťuká? - To jsem já, Jaro. - A kdepak jsi? My tě nevidíme. - Ještě nenastal můj čas na vystřídání paní Zimy. Prozatím jen podávám jarní pozdrav, něžnou bílou kytičku. Je celá bílá, aby paní Zima nepoznala, že jsem už tady. Bílé kvítky se v tajícím sněhu snadno schovají. Bystrým očím neuniknou.

Pojďte si hrát na sněženky! K improvizaci si pustíme písničku Sněženky z CD Rok – Písničky pro nejmenší dětičky. Tóny písně zní jako ze zámku. Představují sněženky, jemné a křehké, jako princezny. Nastoupí zvuk elektrické kytary, kytara představuje chlad, ve kterém se kytičky prodírají na svět. V písničce se dozvídáme, že sněženky jsou otužilé

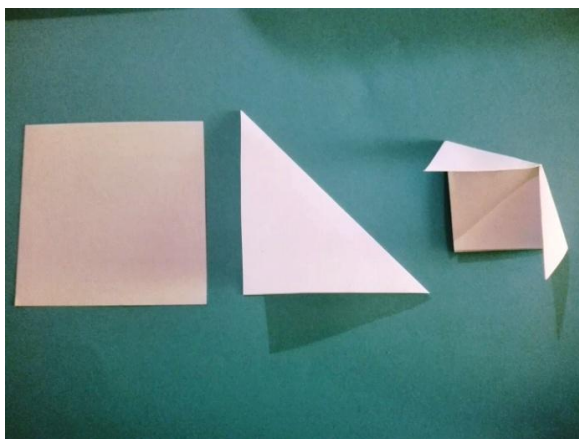
kytičky. Sníh kolem jim neublíží. Děti se schoulí do klubíčka, přehodíme přes ně bílé prostěradlo představující sníh. Děti pohybově znázorní růst květiny prodírající se přes sníh. K improvizaci si pustíme písničku Sněženky

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Arch papíru umístíme na šířku.
- 3) Vybereme modrou vodovou barvu, kterou vytvoříme pozadí pro květiny.
- 4) Štětce uchopíme do levé ruky (pokud je naše lateralita pravá) a ukazováčkem pravé ruky klepáme do štětce v levé ruce, stříkáme na papír.
- 5) Zkoušíme různé možnosti štětce – pouze klepání do štětce nebo ohýbání štětín, které stříkají.
- 6) Do horní části archu papíru modrou barvou vytvoříme pozadí.
- 7) Stejnými technikami vytvoříme i dolní část, nyní zelenou barvou.
- 8) Necháme zaschnout.
- 9) Mezitím skládáme dle přiloženého návodu květy sněženek.
- 10) Zelenou barvou pomocí štětce nakreslíme stonky a listy.
- 11) Na spodní stranu květů nanese štětcem lepidlo.
- 12) Květy přilepíme a přidržíme.

Obměna: skládáním květů z barevného papíru a jejich lepením visle vzniknou tulipány

Reflexe: Sněženky tvořilo 6 dětí ve věku 4 - 5 let. Postupně se střídaly a zkoušely možnosti práce se štětcem. Při této činnosti je nutné mít zakrytý stůl i jeho okolí. Barva stříká hodně daleko. Skládání květů sněženek dle návodu probíhalo bez problémů. Děti vyčkávaly na pokyny. Po zaschnutí nakreslily stonky a každý si nalepil své vyrobené květy. Činnost byla pro děti zajímavá. Seznámily se s novou technikou a uvítaly skládání papíru.

Obrázek č. 76 – Skládání květu z papíru

Obrázek č. 77 – Sněženky

7.7 Rozkvetlý strom

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace oko ruka), rozvoj povědomí o živé a neživé přírodě, pochopení, že změny jsou přirozené

Časová náročnost: 10 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, vodové barvy, kalíšek na vodu, voda, hnědá tempera, lepidlo, štětec, popcorn

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, lepidlem

Motivace: vyprávění medvídka Míši + báseň Jak se chytá vítr (Miloš Kratochvíl, 2012)

*„Víš, jak se chytá jarní vítr?
Vezmeš lepidlo, nejmíň litr,
natřeš jím všechny větve stromů
a pak se rychle schováš domů.
Až jarní vítr poletí,
lep na větvích ho přilepí,
větve ho sevrou jako kleště,
vytřesou z mraků jarní deště,
to vítr zkrotí – tak a je to.
Potom už může přijít léto.“*

„My nebudeme chytat jarní vítr, ale budeme chtít pochyťat na stromy květy. Aby hezky kvetly. Dělalý nám nejen radost, ale hlavně, aby je včely mohly opylovat. Tak se pojd' me pustit do práce, protože rozkvetlé stromy k jaru zkrátka patří,“ oznámil dětem medvídek.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku položíme na výšku.
- 3) Do spodní části naneseeme zelenou vodou barvu.
- 4) Do horní části modrou barvu, vytvoříme tak pozadí.
- 5) Necháme zaschnout.
- 6) Na štětec naneseeme hnědou temperu, kterou nakreslíme strom.
- 7) Necháme zaschnout.
- 8) V koruně stromů určíme místa, kam umístíme popcorn.
- 9) Na tato místa naneseeme tekuté lepidlo.
- 10) Přípravený popcorn pokládáme na lepidlo a přitiskujeme do ztuhnutí.

Obměna: využití květů z děrovačky a jejich lepení na strom

Reflexe: Činnost jsem vytvářela s 12 dětmi. Věkové složení dětí 3 – 5 let. Každý pracoval individuálně. Činnost jsem rozdělila do tří dnů. První den jsme malovali podklad. Druhý den strom a třetí den jsme lepili popcorn. Pomáhala jsem u kresby stromu a s lepením popcornu. Během aktivity se neobjevila žádná překážka. Děti projevily svoji kreativitu. V komunitním kruhu děti ukazovaly vzájemně své práce. Povídali jsme o koloběhu ročních období a o tom, proč stromy kvetou.

Obrázek č. 78 – Malování stromů

Obrázek č. 79 – Stromy s popcornem

7.8 Jarní klíč se sněženkou

Cíl: vytvoření povědomí o změnách v přírodě, uvědomění si, že jsou přirozené a samozřejmé, svět má svůj řád, rozvoj řečových schopností (výslovnost, vyjadřování, mluvní projev)

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: voda, kelímek, zelená tempera, štětec, čtvrtka A4, nůžky, šablona klíče, obyčejná tužka, bílý papír, houbička, lepidlo, papírové květy sněženky

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami

Motivace: pohybová hra Vyháníme zimu (Jaro - příroda, 2014)

Vybereme jedno dítě, které znázorňuje jaro. Stojí proti ostatním dětem, které představují zimu. Po odříkání říkanky běží dítě, které znázorňuje jaro proti ostatním dětem a snaží se někoho chytit. Koho chytne, ten se stane jeho pomocníkem.

*„Zimo, zimo, táhni pryč,
nebo na tě vezmu bič!
Odtáhnu tě za pačesy
za ty hory, za ty lesy.
Až se vrátím nazpátek,
svleču zimní kabátek.“*

Zimu vyženeme nejdříve pohybovou hrou. Z papíru vytvoříme klíč a půjdeme s dětmi odemknout školní zahradu.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na zelenou čtvrtku A4 nakreslíme obyčejnou tužkou dle předlohy klíče.
- 3) Klíč vystříhneme.
- 4) Houbičku uchopíme do tří prstů a jemně nanášíme barvu na spodní část klíče. Barvou nepotíráme, ale „tečkujeme“.
- 5) Pomocí štětce zelenou barvou nakreslíme stonek a listy ke sněžence.
- 6) Nalepíme připravený květ sněženky.

Obměna: květ sněženky namalujeme

Reflexe: Na aktivitě se podílelo 9 dětí heterogenního věku. Vzniklo sedm klíčů. Dvě nejstarší děti stříhaly dle nákresu klíče, ale bylo potřeba jim pomoci. Dále skládaly dle návodu květy sněženek. Sedm mladších dětí potom pracovalo na samotné úpravě klíče. Houbičkou nanasly barvu a dolepily květ. U činnosti bylo třeba korigovat nanášení barvy a lepidla. Děti měly nejen radost ze společné práce a z rozvržení úkolů, ale především z následného využití. Pomocí vyrobených klíčů jsme odemkli školní zahradu a přivítali jaro. Na školní zahradě jsme si zopakovali znaky jara.

Obrázek č. 80 – Nanášení barvy

Obrázek č. 81 – Jarní klíče

7.9 Kytičky z obtisku

Cíl: seznámení s umělým materiálem ze svého okolí, vytvoření povědomí o možnosti dalšího využití materiálu, upevňovat poznávání barev

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: voda, kelímek, žlutá, modrá a zelená tempera, štětec, čtvrtka A4, PET lahev včetně víčka

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou

Motivace: vyprávění medvídky Míši, demonstračními obrázky, pracovní list

Medvídek povídá směrem k dětem: „Pomocí pracovního listu (Příloha C) si spolu zopakujeme barvu květu narcisky, sněženky a tulipánu. Až pracovní list doděláme, povím vám, co budeme dělat dále.“

„Pracovní list máme hotový, každý květ už je vybarven správnou barvou a já mám pro vás děti překvapení. Dnes budeme tvořit květinu červené barvy. Mám různé obrázky květin

(sněženka, bledule, petrklič, narciska, krokus, sedmikráska, pampeliška, tulipán, kopretina a gerbera). Nyní musíme z nabízených obrázků vyloučit květiny, které mají jinou barvu než červenou (sněženka, bledule, narciska, krokus, sedmikráska, pampeliška, kopretina). Co nám zůstalo? Petrklič, tulipán a gerbera. Kterou květinu na zahrádce vidět nemůžeme? Na zahrádce můžeme vidět tulipán a petrklič. Zůstala nám gerbera, a protože ji na zahrádkách nenajdeme, vytvoříme si ji,“ dopověděl medvídek.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Dno PET lahve natřeme červenou barvou.
- 3) Dno PET lahve obtiskneme na čtvrtku.
- 4) Víčko od lahve natřeme žlutou temperou.
- 5) Víčko obtiskneme místo středu květiny.
- 6) Zelenou barvou pomocí štětce dokreslíme stonk a listy květiny.
- 7) Můžeme dokreslit i trávu.

Obměna: květy mohou vznikat obtiskováním víček, střed + obtisky kolem středu

Reflexe: Kytičky tvořilo 12 dětí. Třída byla heterogenní (3 – 5 let). Děti bez problému nabarvily štětcem dno PET lahve. Bylo třeba dohlédnout, aby byla barva všude a také, aby štětcem neublížily sobě nebo kamarádovi. Při obtiskování jsem dohlédla na to, aby si při obtisku daly záležet a na lahev přitlačily. Stejným způsobem jsem korigovala střed květiny. Domalování stonku nebyl problém. Obtiskování pomocí plastových lahví a víček děti zaujalo. Je třeba zvolit vhodné PET lahve, proto je dobré předem obtisk vyzkoušet.

Obrázek č. 82 – Nanášení barvy na PET lahve

Obrázek č. 83 – Kytičky z obtisku PET lahví

7.10 Bledule

Cíl: rozvoj dovedností v oblasti jemné motoriky, rozvoj znalostí o rostlinách (sněžěnka, bledule)

Časová náročnost: 40 minut

Pomůcky: voda, kelímek, žlutá a zelená tempera, štětec, čtvrtky A4, lepidlo, tužka, izolepa, nůžky, šablony květů a listů

Organizační forma: individuální

Možná rizika při činnosti: zamazání oblečení barvou, práce s nůžkami

Motivace: pohybová pantomima růstu květiny + názorná ukázka pomocí demonstračních obrázků

Medvídek Míša ukáže dětem demonstrační obrázky, na kterých je znázorněno, jak květina roste. Povídá si o tom společně s dětmi a karty správně seřazuje. Dále děti vyzve k vlastní pohybové pantomimě.

Všechny děti se spustí do hlubokého dřepu. Sedí na patách, trup mají pěkně vzpřímený a ruce v bok. Pomaličku, plynule, téměř neznatelně se začnou zvedat až do stoje na špičkách se vzpažením.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na čtvrtky A4 obkreslíme dle šablony listy, stonek a květ.
- 3) Listy, stonek a květ vystříháme.

- 4) Zelenou temperou vybarvíme listy.
- 5) Žlutou temperou vybarvíme konce květů.
- 6) Necháme zaschnout.
- 7) Jednotlivé části bledule slepíme k sobě.

Obměna: tímto způsobem vytvoříme jinou květinu

Reflexe: Před zahájením činnosti jsme s dětmi zkoumali rozdíly mezi sněženkami a bledulemi. Také jsme určovali jejich společné znaky. Poté jsme se dali do činnosti. Na vzniku čtyř bledulí se podílelo šest dětí ve věku 4 - 5 let. Bylo nezbytné jim pomoci při obkreslování šablon i při samotném stříhání. Vymalování jednotlivých částí temperami už nebyl problém, stejně jako slepení. Ze závěrečné reflexe vím, že děti byly nadšené z výzdoby do oken.

Obrázek č. 84 – Malování

Obrázek č. 85 – Bledule na okně

8 Léto

„Nejteplejší ze všech ročních období je léto. Léto nám nabízí nejdelší dny v roce. Slunce vychází velmi časně, v poledne setrvává vysoko na obloze a pozdě večer zapadá. Dlouhé letní dny nabízí čas k objevování přírody a já vám o tom budu vyprávět,“ řekl medvídek Míša a pomyslíl na léto.

„Díky teplu ze sluníčka nemusím řešit čepici, šálu a rukavice jako v zimě. Dá se vyběhnout ven jen v tričku a kraťasech. I když mám teplo a slunce moc rád, musím být v létě opatrný. Nesmím pobývat dlouho na sluníčku bez pokrývky hlavy. Potom, co si obléknu tričko a kraťasy, bych se měl namazat opalovacím krémem. Pokožka není přes zimu a jaro zvyklá na slunce a mohla by mi zarudnout. Bez čepice by mě mohla bolet hlava. Po kontrole vhodného oblečení a pokrývky hlavy můžu konečně vyrazit ven.

Dozrávající jahody na záhonech nebo červenající se třešně na stromech ukazují na skutečnost, že jaro se definitivně vzdává své vlády a přenechá žezlo létu. Jahodová buхта, mňam tu bych si dal. Kde jahody rostou?“ medvídek na chvíli zapřemýšlel a dal se zpátky do vyprávění.

„Jahodník je název rostliny, která plodí jahody. Můžu se s ní setkat ve městě v zahrádkách, na louce či v lese. Jedná se o bylinu, která kvete drobnými bílými květy. Plod červené barvy se nazývá jahoda. Je bohatý na vitamíny a jeho konzumace podporuje imunitu. Pomáhá bojovat s bacily a nemocemi, kterými by mohlo být tělo ohroženo (Staňková-Kröhnová, 2009). Plody můžu jíst samostatně, výborné jsou v jogurtu a nejradyji je mám v ovocných knedlicích. Pokud šetrně z jahodníku utrhnu pár lístků a doma si je nasuším, mohu je v zimě použít při výrobě čaje. Třešně oproti jahodám, které hledám u země, rostou výš. Mají také červenou barvu a rostou na stromě, který se nazývá třešeň. Když strčím do pusy sladkou kuličku, musím myslet na pecku, kterou třešně mají. O pecku bych si mohl vylomit zub nebo ji spolknout, proto ji raději vyplivnu.

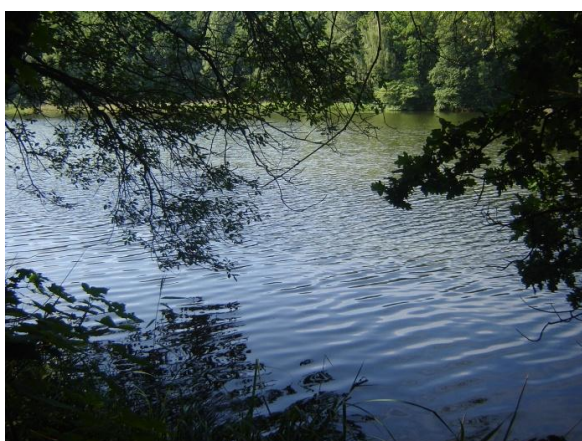

Obrázek č. 86 – Jahody

Obrázek č. 87 – Třešně

V horkém letním dnu může přijít bouřka. To, že bude pršet, poznám podle parna a černých mraků. Příroda začíná reagovat. Pozoruji hmyz, který létá nízko nad zemí nebo vodou a květy se začínají zavírat. Zvířata a rostliny mi umožní se na bouřku připravit a schovat se před ní do domu, kde se mi nemůže nic stát. V létě se rád koupu v rybníku. Někdy na druhé straně rybníka pozoruji čápy. Fascinují mě svými dlouhými nohama a zobáky. Občas se z nějakého koutu ozve žabí kuňknutí nebo vyskočí ryba z vody a zase do ní zpátky spadne. Na vodě se poté objeví veliké kruhy, které postupně mizí. Při koupání nesmím zapomenout na kruh nebo rukávky a doprovod dospělé osoby. Pak se nemusím ničeho bát.

Obrázek č. 88 – Rybník

Obrázek č. 89 – Žába

Poletující vážka může naznačovat blížící se bouřku. Proto musím rychle z vody ven. Za bouřky se nesmím koupat, blesk při bouřce by mi mohl ublížit. Pokud by mě bouřka nečekaně zastihla na výletě v přírodě a já bych se nestihl schovat do domu, skrčím se

do dřepu a počkám, až bouřka přejde. Z tepla domova rád pozoruji blesky, i když se trochu bojím. Zajímavé je, že první je vidět blesk a až za chvíli uslyším zahřmění. Proč tomu tak je, se budu jednou učit ve škole (Opravilová, 2003). Když se slunce snaží vystrnadit bouřku, ale zbytkové dešťové kapičky ještě padají na zem, stává se krásný úkaz. Já ho nazývám barevným zázrakem a tím zázrakem myslím duhu. Duha se projevuje rozmanitými barvami, které jsou uspořádané do různě velikých kruhů. Mezi sedm barev duhy, které mohu spatřit, patří červená, oranžová, žlutá, indigo, zelená, modrá a fialová (Kolářová, 2016). Většinou zřetelně rozeznám červenou, oranžovou, žlutou a zelenou. Modrá a fialová barva může na obloze trochu zaniknout. Při pozorování přírodního jevu radostí vískám. To můžu, duha se mě nelekne a neutěče. Na obloze setrvá vždy jen několik minut. Naštěstí si duhu můžu, za krásného slunečného dne, pomocí hadice vyrobit sám. Je to prima zábava a letní osvěžení.

Přes den sleduji slunce. Je poutavé, jak sluníčko vychází na jedné straně města, přes den si pluje po obloze a večer zapadá na druhé straně města. Občas si pohraje s mraky, které ho na chvíli mohou zakrýt. Předměty díky sluníčku vrhají stíny. To mohu pozorovat tak, že si ráno položím svoji oblíbenou hračku na čistý papír. Hračka vrhá stín na papír. Ten si obkreslím a s hračkou nehýbu. Po obědě se půjdu na hračku podívat znovu, bude to vypadat, že se má hračka pohnula, ale nepohnula. Stín bude dopadat jinak díky sluníčku. Pozoruji celý den. Musím vědět, že sluníčko by hračce mohlo ublížit. Slunce má velikou sílu a zářivé barvy na hračce by mi mohly postupně vymizet a ztratit svůj jasný odstín. Dá se to bez problémů vyzkoušet na barevném květináči. Vyzkoušel jsem to minulé léto. Červený květináč jsem postavil na parapet doma v pokojíčku. Zasadil jsem do něho květinu, celé léto jsem ji pečlivě zaléval a dělala mi radost. Na konci léta jsem chtěl kytičku dát i s květináčem na jiné místo. Byl jsem překvapen, jak strana květináče, která byla na přímém slunci, ztratila barvu a proměnila se ve světle růžovou. Občas o tom přemýšlím. Barva na předmětech kvůli sluníčku bledne, ale na ovoci se úplně mění. Například u jablek z prvotní zelené barvy vzniká oranžová a nakonec červená barva. Příroda je opravdu mocná a kouzelná.

Obrázek č. 90 – Duha

Obrázek č. 91 – Slunce

Školky i školy mají v létě prázdniny. Trávíme více času mimo domov a objevujeme svět s dospělými. Babička s dědečkem mi ukazují krásy přírody na vesnici. Mlád'átka, která se narodila na jaře, už povyroستla. Kuřátka jsou už k nerozeznání od maminky slepice. A koťátka? Ta už svojí hravostí škádlí psa Žeryka. Vše je jak má být. Babička mě bere do lesa. Budeme trhat malé sladké kuličky. V duchu si pomyslím, že jahody znám a moc se na ně těším. K mému udivení mě babička bere k malým keříkům s modrofialovými kuličkami. Borůvka černá, tak se jmenuje keř, na kterém vidím lesní plody borůvky. Při sběru první kuličky si zašpiním prsty modrofialovou barvou, která vystříkla z borůvky. Babička se začne smát a modrofialovou barvou mi pomaluje obličej. A teď jsme indiáni na dobrodružné výpravě za borůvkami. Výprava se pro mě ihned stává mnohem zajímavější a sbírám modré kuličky do kelímku. Babička část borůvek usuší na zimu. Ze zbylých udělá borůvkovou marmeládu. Už se mi sbíhají sliny na chléb s marmeládou. Jak postupuji při trhání, narazím na cosi kulatého a růžového. Babička mě poučí, že jsou to maliny. Vytáhne další kelímek a dáme se do sbírání voňavých malin. Listy maliníku, stejně jako jahodníku nebo borůvčí můžeme natrhat a usušit na čaj. V chladných zimních večerech se nám budou hodit.

Obrázek č. 92 – Maliny

Obrázek č. 93 – Borůvky

Babička mě upozorňuje na možné nebezpečí v lese. Musím se tu chovat tiše. Pokřikování a hluk zvířátka ruší. Také musím dávat pozor na to, co sbírám. Mohlo by se stát, že v nadšení bych si do kelímku mohl natrhat i plody, které jsou jedovaté. Proto sbírám plody pod dohledem dospělého. Po cestě domů si s babičkou povídáme o květinách, které rostou na louce. Příroda si na travách a květinách dala opravdu záležet. Každá rostlina se usmívá na svět svojí jedinečností. Liší se délkou stébla, stonku, tvarem listů, uspořádáním, barvou, velikostí květů. Modravý zvonek a bílou kopretinu snad nikdo nezamění. Na ostatní květiny si budeme muset vzít s babičkou herbář rostlin, abychom je správně pojmenovali. Pomalu se vracíme domů.

Dědečka najdeme v zahradě, má v ruce hrábě a obrací posekanou trávu, kterou suší na seno. Senem se v zimě krmí králíci, ovce či krávy. Dědeček na mě volá, zda jsem viděl na louce motýly. Motýlů existuje mnoho druhů. Kromě vzhledu se liší i rozdílnými leteckými schopnostmi. Někteří jsou chabí letci, jiní bez problému uletí stovky kilometrů (Pope, Durrell, 1980). S dědečkem obdivujeme jejich krásu. Hrají všemi barvami světa a jsou vyzdobeni barevnými skvrnami, kroužky, tečkami, špicemi nebo vykrajováním. Nejprapodivnější je, že motýlí miminko je housenka, která se později zakuklí. Dědeček se na mě usmívá, když vidí můj udivený výraz. Po pozorování motýlů doběhnu babičku. S ní se domluví, že zítra vyrazíme na zahrádku otrhat z keřů rybíz, angrešt, jostu a ze stromu meruňky.

Obrázek č. 94 – Motýl

Obrázek č. 95 – Květiny na louce

Ještě jsem zapomněl zmínit výlety. Když nejsem u babičky a dědečka na vesnici, vyrážím za dobrodružstvími na hrady a zámky. V letních měsících jsou tyto památky otevřeny a poskytují v teplých dnech úkryt před sluníčkem. Dříve se většinou stavělo z kamene. Kámen je chladivý a nepropustí teplo ze sluníčka dovnitř do hradu. Na hradě mohou vidět brnění rytíře, starou kuchyni či děsivou hladomornu, ze které raději prchám rychle pryč. Zámek je oproti hradu noblesnější. Zde vidím pokoje pro prince a princezny. Zámecké zahrady bývají bohaté na květiny a bonsaje, tedy malé stromečky, o které pečuje zahradník. Většinou se v létě podívám do zoologické zahrady. Zde vidím zvířata, která běžně na louce, v lese nebo ve městě nepotkám a znám je jenom z obrázkových knížek. Nejvíce obdivuji žirafy a jejich dlouhé krky.

Až se vykoupu v rybníku, pomůžu babičce a dědečkovi na vesnici, poznám nová místa, léto mi dá chladnějšími večery najevo, že už slábne. S koncem léta se v zahrádkách a na polích objevují rostliny se žlutými květy. Jmenují se slunečnice. Jsou vyšší než já nebo dokonce maminka. Střed květiny obsahuje olejnatá semena, která můžeme sklídit. Semena i květy jsou moc zdravé, obsahují vitamíny a správně zpracovaný květ může pomoci při boji s horečkou (Staňková-Kröhnová, 2009). Červen, červenec, srpen uběhnou jako voda a já budu obohacen o další zážitky. V září předá léto vládu podzimu a ten mi nabídne možnost provádět činnosti, které k tomuto ročnímu období patří,“ dopoví vyprávění medvídek.

8.1 Motýl – životní cyklus

Cíl: vytváření elementárního povědomí o zvířatech (motýl), seznámení se s materiálem (těstoviny), rozvoj řečových schopností (výslovnost, vyjadřování, mluvní projev)

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: čtvrtka A3, čtvrtka A4, houbička, tempery, černý fix, obyčejná tužka, nůžky, různé druhy těstovin, lepidlo

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami, práce s tavnou pistolí

Motivace: vyprávění medvídky Míši + báseň

„Jak to mají motýli na světě zařízené? Narodí se úplně malý motýlek, který vyroste? Nebo je to úplně jinak? Poslouchejte pozorně básničku, kterou vám teď povím, třeba se něco o motýlech dozvíme a pak si o tom povyprávíme,“ vypráví medvídek Míša.

Kukla (Čarek in Opravilová, 2003)

*„Byla jedna kukla
a ta kukla pukla,
vyletěl z ní jarní svět,
motýl krásný jako květ.*

*Potkala ho včelička,
udivená celičká:
Ach, co ty jsi za stvoření,
vždyť jsi jako kytička.*

*Motýlek jí ale řek:
Což některá z kytiček lítá,
lítá, jen se kmitá?
Já jsem přece motýlek.“*

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Na čtvrtku A3 si nakreslíme obyčejnou tužkou květ.
- 3) Květ vymalujeme pomocí houbičky libovolnými barvami.
- 4) Necháme zaschnout.

- 5) Na menší čtvrtku nakreslíme obyčejnou tužkou motýla.
- 6) Motýla vystříhneme.
- 7) Houbičku uchopíme z vrchu a „tečkujeme“ motýla, až zaplníme celou plochu.
- 8) Necháme zaschnout.
- 9) Nyní vezmeme těstoviny a fazole.
- 10) Připravíme fazole, které nalepíme do pravého křídla do horní části.
- 11) Do dolní části pravého křídla nalepíme těstoviny ve tvaru vrtule.
- 12) Do levého křídla (dolní části) nalepíme těstoviny ve tvaru mušle.
- 13) Do vrchní části levého křídla nalepíme těstoviny ve tvaru mašle.

Obměna: k těstovinám opatříme cedulky s názvy – vajíčka, housenka, kukla a motýl

Reflexe: Činnost probíhala v homogenní skupině 4 dětí ve věku 5 let. Pracovaly samostatně a tečkování houbičkou zvládaly bez potíží. Upozornila jsem je na prázdná místa. Při stříhání jsme dbali zvýšené opatrnosti, nedostatky jsem po konzultaci s nimi opravila. Těstoviny jsme lepili pomocí tavné pistole, se kterou jsem pracovala já. Děti přikládaly těstoviny. Měly radost z názorné ukázky i využití těstovin. V rámci tématu jsme se k činnosti vrátili. Nejenže jsme reflektovali proces činnosti, ale probírali jsme s dětmi i charakteristiku motýlů.

Obrázek č. 96 – Motýl bez těstovin

Obrázek č. 97 – Motýl s těstovinami

8.2 Duha – pokus

Cíl: seznámit se s přírodním jevem pomocí praktické ukázky

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: zahradní hadice s vodou

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: žádná

Motivace: pohybová hra Duhové děti

Pomůcky: barevné šátky, obrázek duhy, písnička Prší prší a Hřej sluníčko hřej

Popis: V místnosti nebo venku umístíme dětem obrázek duhy. Na obrázku si ukážeme, jak na sebe navazují barvy duhy. Barvy duhy mají přesně dané pořadí. Dětem ovážeme kolem pasu barevné šátky. Na klavír hrajeme nebo z CD přehrávače pustíme píseň Prší prší. Jakmile píseň Prší, prší dohraje naváže písnička Hřej sluníčko hřej. To je pro děti pokyn, aby vytvořily řadu dle předlohy. Na zemi mohou mít barevné puntíky, aby seřadily správně barvy. Než dohraje písnička Hřej sluníčko hřej, děti by měly být seřazeny.

Popis výroby duhy:

- 1) Pustíme vodu zahradní hadicí.
- 2) Vytvoříme co nejjemnější kapky vody.
- 3) Hledáme správný úhel kroupení.
- 4) Pozorujeme duhu a její barvy - červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigo, fialová.

Popis pokusu s bonbony:

- 1) Bonbony s barvivem naskládáme na okraj talíře dle barev duhy.
- 2) Pomalu lijeme vodu na talíř, až se lehce začne dotýkat okraje bonbonů.
- 3) Čekáme, až bonbony pustí barvivo.
- 4) Pozorujeme vzniklý obrazec duhy.

Obměna: duha na talíři, viz obrázek č. 99

Reflexe: Na pokusu s vodou a sluníčkem se podílelo 12 dětí z heterogenní třídy. Duhu venku jsme s dětmi tvořili společně. Děti se střídaly v držení hadice. Důležitý byl výběr slunečného dne a místa na zahradě. Je třeba počítat s tím, že po stříkání vody bude trávník delší dobu mokrá. Duhu se nám podařilo vytvořit. Duha z bonbonů probíhala

bez komplikací. Děti postupně pokládaly bonbony dle předlohy jeden za druhým. Nakonec jsme vlili trochu vody. Při pozorování jsme nemuseli být příliš trpěliví, voda se zabarvila během krátké doby.

Obrázek č. 98 – Duha nad bazénem

Obrázek č. 99 – Duha na talíři

8.3 Hrad – velký výrobek

Cíl: rozvoj kooperativních a komunikativních dovedností

Časová náročnost: 2,5 hodiny + schnutí

Pomůcky: čtyři papírové krabice různé velikosti tvaru kvádra, žlutá a hnědá tempera, kancelářský papír, štětec, lepidlo, barevný papír (modrý a hnědý), černý fix, nůžky, tavná pistole, papírové ruličky, izolepa

Organizační forma: skupinová

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami nebo lepidlem, práce s nůžkami, manipulace s tavnou pistolí

Motivace: vyprávění medvídka Míši + demonstrační obrázky

Medvídek Míša dětem zadává úkol týkající se demonstračních obrázků: „Děti, prohlížejte si obrázky hradů a zámků. Co je na nich stejného, čím se některé liší? Z nabízených obrázků vyberte pouze hrady, kterými se můžeme při pracovní činnosti inspirovat. Které postavy žijí na zámcích a hradech? Koho tam můžeme potkat a jak se tyto postavy oblékají?“

Mezitím co si děti prohlíží obrázky, medvídek sděluje ucelené informace a ukazuje demonstrační obrázky.

„Hrad je mohutnou kamennou stavbou, bývá doplněna opevněním. Ta sloužila především k plnění vojenských posláních a míst odkud panovník řídil svou zemi. Rostoucí nároky bohatých pánů znamenaly opouštění hradů a stěhování se do zámků, které byly honosné a bohatě zdobené. Po přestěhování šlechty do vznešených zámků začaly hrady chátrat, až se z nich staly zříceniny,“ povídá medvídek.

„Z pohádek všichni známe prince a princezny. Jedná se nejen o potomky králů a královen, ale i jiných panovníků. Ale vezměme to pěkně popořádku. Označení císař a císařovna nosili panovníci, kteří ovládali větší území, proto je tento titul považován za významnější než král a královna. Zpočátku tento titul mohli nosit jen muži, ale po čase se ukázalo, že i ženy mohou dobře pečovat o stát, tudíž byl dovolen i nástup královen. Kníže a kněžna je nejnižším panovnickým titulem. Na panství se můžeme setkat i s postavením hrabě a hraběnka. Jednalo se o královské úředníky. Vévoda a vévodkyně patří k vyšším šlechtickým titulům, ale má nižší postavení než císař nebo král. Z pohádek známe ještě rytíře. V panství se jednalo o zkušené a odvážné bojovníky z řad šlechty, slávu si dobývali na bitevním poli. Drželi se čtyř hlavních zásad: statečnost, věrnost, štedrost a zdvořilost,“ dopověděl informace medvídek.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Krabice, které máme k dispozici, stavíme na sebe, vybíráme variantu, která je nejvhodnější.
- 3) Pokud nemáme papírové krabice čistě bílé, olepíme je bílým papírem.
- 4) Na každé krabici určíme spodní stranu, kterou nebudeme malovat temperou.
- 5) Zbylé strany krabice natřeme žlutou temperou.
- 6) Necháme zaschnout.
- 7) Sedm papírových ruliček o výšce 9,5 cm nabarvíme hnědou temperou a necháme zaschnout.
- 8) Z modrého barevného papíru vystříháme 16 oken zhruba o velikosti 3,5 x 4 cm.
- 9) Okna domalujeme černým fixem.
- 10) Okna nalepíme na námi vybrané tři krabice.
- 11) Z hnědého papíru vystříhneme vrata, která domalujeme černým fixem.
- 12) Vrata od hradu nalepíme na největší krabici na námi určené místo.
- 13) Žlutě natřené krabice nalepíme na sebe.
- 14) Změříme obvod posledních dvou krabic.

- 15) Dle délky každého obvodu ustříhneme hnědý pruh papíru.
- 16) Do pruhu papíru vystříháme obdélníky, vznikne nám cimbuří.
- 17) Cimbuří nalepíme na určené krabice a místo.
- 18) Stejným způsobem nastříhneme i papírové ruličky.
- 19) Klasická rulička o průměru 5 cm vychází na 8 stříhnutí → 4 „zuby“.
- 20) Ruličky nalepíme tavnou pistolí na určená místa.

Obměna: z krabic vytvoříme město s domy, papírové ruličky využijeme při výrobě stromů

Reflexe: Hrad tvořilo 10 dětí ve věku 3 – 5 let. Činnosti byly rozděleny do celého týdne. Čekali jsme na zaschnutí barvy. Krabice nebyly čistě bílé, obalila jsem je bílým papírem. Děti samy natřely krabice žlutou barvou, společně jsme je nalepily na sebe. Okna z modrého papíru vystříhaly starší děti, já jsem částečně pomáhala. Okna jsem domalovala fixem a nalepili jsme je společně. Věžičky děti vyrobily samy. Ukázala jsem jim, jak je nabarvit a ustříhnout. Ochoz u hradu vyrobily podle předlohy děti. K hradu jsme během tématu vyrobili ještě prince, princezny a návštěvníky hradu. S dětmi jsme si povídali, zda už někdo hrad nebo zámek o prázdninách navštívil.

Obrázek č. 100 – Části hradu

Obrázek č. 101 – Hrad

8.4 Slunečnice

Cíl: rozvoj a kultivace estetického vnímání, citění a prožívání, seznámení se s rostlinou (slunečnice), rozvoj smyslového vnímání

Časová náročnost: 30 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, štětec, žlutá, hnědá a zelená tempera, černý fix, korek, plastová vidlička, obyčejná tužka, nůžky

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami

Motivace: hádanka

Slunečnice (Tomášková, s. 65)

*„Kulaté a celé žluté,
sluníčko to ale není!
Kdo ví, děti, co to bude?
Tmavý kout moc neocení.*

*Otáčí se za sluníčkem,
dlouhá kytky zářívá,
když je vítr, naklání se,
včelky k sobě vábívá.*

*Že to bude slunečnice?
Výborně! No, je to tak!
Krásná, žlutá tanečnice,
co je vidět v zahradách.“*

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Do vrchní části čtvrtky nakreslíme obyčejnou tužkou kruh o poloměru 2,5 cm.
- 3) Korek uchopíme z vrchu třemi prsty (palec, ukazováček a prostředníček). Namočíme ho do hnědé barvy.
- 4) Do připraveného kruhu děláme puntíky a zaplníme celý kruh.
- 5) Plastovou vidličku namočíme do žluté barvy.
- 6) Nyní s ní děláme tahy od hnědé kruhu směrem ven.
- 7) Uděláme tímto způsobem celé kolo.
- 8) Zelenou temperou pomocí štětce dokreslíme stonek a listy.

Obměna: stejným způsobem vyrobíme pampelišky (vynecháním hnědého středu)

Reflexe: Aktivitu tvořilo 8 dětí ve věku 3 – 6 let. Starší děti pomáhaly dětem mladším například při obkreslování, malování stonku a listů. Děti zaujala práce s plastovou vidličkou. Zde jsem musela pomáhat a ukázat, že je na ni nutné nanést hodně žluté barvy. Motivace reálnou květinou se osvědčila. Každý měl možnost si květ prohlédnout. Nejvíce děti zaujal pyl a vůně. Výsledek předčil očekávání. Práce nevyžadovala zvýšenou pozornost.

Obrázek č. 102 – Květ slunečnice

Obrázek č. 103 – Slunečnice

8.5 Rybičky

Cíl: rozvoj tvořivosti, rozvoj hudební dovednosti, upevňování poznávání barev

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, štětec, tempery, černý fix, prstové barvy

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami

Motivace: píseň Rybička maličká (Stojan, 2000, s. 15)

Rybička maličká

Mírně *Moravská*

C G⁷

Ry - bič - ka ma - lič - ká po Du - na - ji pla - ve,

G⁷ C

chy - til ji šo - ha - jek u sa - mé - ho kra - je.

1. Pusť mě zas, šohajku, do té čisté vody,
jsem ještě maličká, dopřej mi svobody.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku připravíme na šířku.
- 3) Vybereme barvu.
- 4) Při pravé lateralitě uchopíme štětec do pravé ruky a levou ruku otočíme hřbetem dolů, roztáhneme prsty.
- 5) Prsty i dlaň natřeme barvou a uděláme obtisk levé ruky na připravenou čtvrtku.
- 6) Omyjeme ruku.
- 7) Štětcem dokreslíme rybičku.
- 8) Černým fixem nakreslíme oči a pusu.
- 9) Vybereme zelenou barvu a pomocí štětce dokreslíme vodní rostliny.
- 10) Modrou prstovou barvou doděláme bublinky.

Obměna: akvárium – společná práce, viz obrázek č. 105

Reflexe: Rybičku zhotovilo 10 dětí ve věku 2,5 – 6 let. U nejmladších dětí jsem dohlížela na obtisk celé ruky a tečkování jedním prstem. Na výrobě akvária se podílelo 19 dětí

ve věku 3 – 6 let. Každé dítě obtisklo svoji ruku na čtvrtku. Nejstarší děti potom jednotlivé ruce vystříhaly a dokreslily oči a pusy. Mladší děti se podílely na lepení do připraveného obrysu akvária. Pomocí houbiček nejstarší děti doděly zeminu v akváriu a rámeček celého obrazu. Aktivita byla rozdělena do dvou dnů kvůli schnutí jednotlivých částí. K aktivitě jsme se vraceli vícekrát, využili jsme ji mimo jiné k procvičování barev.

Obrázek č. 104 – Rybičky

Obrázek č. 105 – Akvárium

8.6 Jahody v zahrádce

Cíl: vytváření elementárních poznatků o přírodě, rozvoj zdravého životního stylu, práce s přírodninami

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, štětec, zelená tempera, černý fix, červená prstová barva, listy z jahodníku

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami

Motivace: báseň

Jahoda (Chudobová, s. 77)

*„To, jež chuti lahodí,
dává přednost jahodí,
plody jahodníku zralé,
nejen chutné, ba i zdravé.*

*Velká, zralá jahoda,
je pro všechny lahoda,*

*víme, že všem sladce chutná,
výsadba je proto nutná.
Jahodí se květem bělá,
malé jahůdky v něm dělá,
teplé slunce plodům svědčí,
rostou a svůj objem zvětší.*

*Červenat se plody začnou,
úrodu nám slíbí značnou,
vězí v tom však malý háček,
na plody se vrhnul špaček.*

*Jahody v tom teple zrají,
chuť i vůni všichni znají,
začínají chutné hody,
zveme všechny na jahody!*

*Vtom se zpustí kapky deště,
dotrhat jsme stihli ještě,
nezralé se v blátě máčí,
ke sluníčku plody stáčí.*

*Mnohé z nich se k sobě tísňí,
napůl nahnílé i s plísňí,
stopy deště jsou tu znát,
začaly však opět zrát.*

*Čerstvých jahod máme mnoho,
něco na zub bude z toho
a ostatní zmrazit dáme,
to si v zimě pochutnáme!“*

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku připravíme na šířku.
- 3) Na podložku položíme list z jahodníku.
- 4) Natřeme ho pomocí štětce zelenou barvou.
- 5) List obtiskneme na čtvrtku.
- 6) Ukazováček namočíme do červené prstové barvy.
- 7) Prst obtiskujeme k listům.
- 8) Necháme zaschnout.
- 9) Na červené oválky doděláme černým fixem tečky.

Obměna: stejným způsobem vytvoříme maliník

Reflexe: Jahody v zahrádce vytvářelo 10 dětí z heterogenní třídy ve věku 3 – 5 let. Děti nejvíce zaujala práce s přírodním materiálem a obtiskování vlastních prstů. Činnost nebylo potřeba dělit do více dnů. Děti při obtiskování nadšeně pozorovaly své kamarády. Druhý den jsme v komunitním kruhu vzájemně obdivovali své práce a podrobněji zkoumali listy jahodníku.

Obrázek č. 106 – Obtiskování prstů

Obrázek č. 107 – Jahodníky s jahodami

8.7 Žáby na leknínu

Cíl: seznamování se s ekosystémem, vytváření povědomí o sounáležitosti člověka s přírodou

Časová náročnost: 40 minut + schnutí

Pomůcky: čtvrtka A4, houbička, modrá tempera, černý fix, lepidlo, bílý + barevný papír (zelený, červený, hnědý, žlutý), nůžky, obyčejná tužka

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: práce s nůžkami, zašpinění oblečení barvami

Motivace: básně

Žába (Pospíšilová, 2007, s. 86)

„Když zajdete k rybníku,

uslyšíte muziku.

Žába nutí žabáka,

ať hlasitě zakváká.“

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku připravíme na výšku.
- 3) Obyčejnou tužkou ji rozdělíme na polovinu.
- 4) Vybereme modrou temperu, kterou vytvoříme pozadí.
- 5) Houbičku uchopíme z vrchu a namáčíme do modré barvy.
- 6) Houbičkou „razítkujeme“ vyznačenou půlku papíru, necháme zaschnout.
- 7) Ze zeleného papíru tmavší barvy vystříhneme ovál, který bude znázorňovat leknín.
- 8) Ze světlejšího papíru vystříhneme kruh o poloměru 4 centimetry.
- 9) Ze stejného papíru vystříhneme 4 končetiny o délce 5 cm a šířce 1 cm.
- 10) Z bílého papíru vystříhneme 2 ovály (oči) a z červeného papíru menší ovál (jazyk).
- 11) Nyní poskládáme díly žáby na leknín a slepíme dohromady.
- 12) Černým fixem dokreslíme oči.
- 13) Z červeného barevného papíru vystříhneme kruh o poloměru 5 cm.
- 14) Kruh přestříhneme na dvě stejné části.
- 15) Vezmeme jednu polovinu kruhu, kterou přeložíme.
- 16) Máme před sebou čtvrtinu kruhu, který začneme skládat do harmoniky.
- 17) Harmoniku rozložíme.
- 18) Z hnědého papíru vystříhneme tyč k deštníku.
- 19) Nyní k žábě dolepíme tyč a připravený červený papír.

Obměna: místo skládání deštníku využijeme cukrářské papírové košíčky

Reflexe: Žáby vyrábělo 8 dětí ve věku 3 – 5 let. Nejstarší děti pracovaly téměř samostatně. Mladším dětem starší děti pomohly se stříháním a skládáním. První den jsme připravili podklad, druhý den jsme stříhali papír. Dětem jsem připravila šablony, které obkreslily a stříhaly podle předloh nebo vlastní fantazie. Děti vyžadovaly pomoc při skládání deštníku. Lepení jednotlivých částí probíhalo bez problému. Po závěrečné reflexi, kdy každý pojmenoval svého žabáka, jsem pomocí demonstračních obrázků dětem sdělila základní informace o žábách.

Obrázek č. 108 – Stříhání leknínů a žab

Obrázek č. 109 – Žáby s deštníky

8.8 Obkreslování stínu

Cíl: zachycení stínu předmětu na papír

Časová náročnost: 15 minut

Pomůcky: pastelky, plastové zvířátko, papír o velikosti A3, obyčejná tužka

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: nevhodný výběr času a nedostatek slunečního počasí, ideální odpoledne kolem 16 hodiny, kdy je větší stín než kolem oběda

Motivace: pracovní list (Příloha D)

Děti pomáhají medvídkovi pojmenovat zvířata, spojují je s jejich stíny a potravou.

Popis:

- 1) Vybereme předmět, který nám poslouží k obkreslování stínu.
- 2) Položíme papír a k němu plastové zvíře. Zjišťujeme, zda se nám obkreslovaná věc vejde na papír. Případně s papírem nebo zvířetem manipulujeme.

- 3) Obyčejnou tužkou kreslíme zvíře dle stínu.
- 4) Zvířátko vybarvíme.

Obměna: obkreslujeme cokoliv jiného – jablko, hrnek, kopretinu

Reflexe: Důležitý byl výběr předmětů, které jsou pro děti atraktivní. Nejnadšenější byly z plastových zvířátek. Chlapci z dinosaurů, dívky neměly vymezenou určitou skupinu. Při prvním obkreslování jsem zvolila formát A4, který nebyl vhodný, protože se stíny nevešly na papír. Větší formát je vhodnější. Děti v závěru své kresby vybarvily pastelkami. Pracovala jsem s heterogenní skupinou (10 dětí) ve věku 3 – 5 let. Vhodnější je pro starší děti, mladší děti nedokázaly kreslit dle stínu.

Obrázek č. 110 – Obkreslování stínu

Obrázek č. 111 – Obkreslený stín

8.9 Loďka na vodě

Cíl: zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky, práce s netradičním materiálem (písek)

Časová náročnost: 25 minut

Pomůcky: čtvrtka A4, plochý štětec, lepidlo, modrá tempera, písek, barevný papír, obyčejná tužka

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami, lepidlem

Motivace: pohádka O lodičce (Vondrová, 2008, s. 17)

„Na okraji jezírka kotvilo několik lodiček. Každá z nich se při vyprávění pyšnila, kolikrát už objela jezero, kolikrát už byla na řece nebo dokonce i u moře. Jen jedna malá lodička stála na druhé straně jezírka a nemohla vyprávět nic. Již dlouho na ní nikdo nejel, nikdo ji nepoužíval. Jednoho rána se lodička probudila a podivila se tomu, co se dělo. Na lodičce se objevil tatínek se dvěma kluky. Kluci si vzali kbelíky, kartáče, hadry a začali loďku čistit. Tatínek si vzal štětku, otevřel plechovku s barvou a začal lodičku natírat. Během dvou dnů byla lodička jako proměněná. Všechny lodě okolo ji obdivovaly, jaká je nyní krásná a barevná. Třetí den vyplula lodička s tatínkem a kluky na jezírko. O prázdninách dokonce povozila kluky i na moři. Už nemusela být smutná a mohla ostatním lodím také vyprávět, co všechno se jí během cesty přihodilo.“

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku připravíme na šířku.
- 3) Obyčejnou tužkou čtvrtku rozdělíme na polovinu – vodu a pláž.
- 4) Štětec namočíme do modré barvy.
- 5) Pokládáním štětín plochého štětce znázorníme vodu.
- 6) Druhou polovinu čtvrtky natřeme tekutým lepidlem.
- 7) Na lepidlo sypeme písek.
- 8) Necháme zaschnout a mezitím skládáme z barevného papíru loďku.
- 9) Na modrou část čtvrtky nanese lepidlo.
- 10) Na lepidlo přilepíme vytvořenou loď.

Popis skládání lodičky:

- 1) Papír o velikosti A4 přeložíme na polovinu.
- 2) Na hraně označíme polovinu a přeložíme k ní oba rohy.
- 3) Přehneme dolní okraje a jejich přečnávající rohy založíme na druhou stranu. Vznikne nám čepice.
- 4) Čepici roztahujeme prsty. Skládáme ji do té doby, než dostaneme čtverec.
- 5) Spodní rohy čtverce přehneme podle čárkovaného označení každý na jednu stranu.
- 6) Vznikne trojúhelník. Máme další malou čepici, nyní bez manžet.
- 7) Poté co ji znovu roztáhneme, a to tak, že dva krajní rohy uchopíme a roztahujeme je od sebe, vznikne nám lodička.

Obměna: tvorba rybníku na větší formát – skupinová práce

Reflexe: Aktivitu jsem dělala s 8 dětmi ve věku 3 – 5 let. Pokládání štětce bylo pro všechny děti nové. Spodní část čtvrtky jsme natřeli lepidlem. Písek jsme měli připravený v kelímku. Čtvrtku jsme si umístili do velké plastové misky kvůli snazšímu úklidu písku. Sypání písku na čtvrtku bylo zajímavé pro všechny děti. Papírovou loďku skládaly děti nejstarší. Bylo třeba jim jednotlivé kroky několikrát ukázat a pomáhat při skládání. Papírové loďky jsme pouštěli na vodě v umyvadle. S dětmi jsme si při reflexi činnosti povídali o vodě. Kde ji najdeme, k čemu ji využíváme, o koloběhu vody, ale také o bezpečnosti při vodních aktivitách.

Obrázek č. 112 – Sypání písku

Obrázek č. 113 – Loďky na vodě

8.10 Čáp u vody

Cíl: seznamování se s ekosystémem, rozvoj pozitivního vztahu k přírodě, upevňovat poznávání barev, rozvoj řečových schopností (výslovnost, vyjadřování, mluvní projev)

Časová náročnost: 20 minut + schnutí

Pomůcky: čtvrtka A4, štětec, vodové barvy, barva, tempery, černý fix, lepidlo, kapesník

Organizační forma: jednotlivá

Možná rizika při činnosti: zašpinění oblečení barvami nebo lepidlem

Motivace: pohybová hra Čáp ztratil čepičku

Určíme dítě, které představuje čápa. Jeho úkolem je pochytat žáby – ostatní děti. Společně všichni říkají říkanku a klapou přitom nataženými rukama před sebou (zobák čápa). Říkanka zní takto: „Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku...“. Na místo doplněných teček se řekne barva. Úkolem žab je co nejrychleji tuto barvu najít a dotknout se jí. Jakmile

se barvy dotknou, jsou v bezpečí před čápem. Dokud se však barvy nedrží, může je čáp chytit. Koho chytne jako první, střídá si s ním místo. Chycené dítě se stává čápem pro další kolo.

Popis:

- 1) Zakryjeme pracovní plochu ubrusem.
- 2) Čtvrtku připravíme na výšku.
- 3) Vybereme modrou vodovou barvu, kterou vytvoříme pozadí.
- 4) Štětce uchopíme do levé ruky (pokud je naše lateralita pravá) a ukazováčkem pravé ruky klepeme do štětce a stříkáme na papír.
- 5) Zkoušíme různé možnosti štětce – pouze klepání do štětce nebo ohýbání štětín, které stříkají.
- 6) Necháme zaschnout.
- 7) Papírový kapesník zmuchláme do koule.
- 8) Zhruba do poloviny čtvrtky nanese štětce lepidlo.
- 9) Na připravené lepidlo položíme kuličku papírového kapesníku, přitiskneme a chvíli přidržíme.
- 10) Od kapesníku směrem dolů červenou temperou nakreslíme nohy.
- 11) Bílou temperou směrem nahoru nakreslíme krk a hlavu, červenou zobák.
- 12) Necháme zaschnout.
- 13) Černým fixem dokreslíme čápovi oko, můžeme zvýraznit obrys těla a dolních končetin.

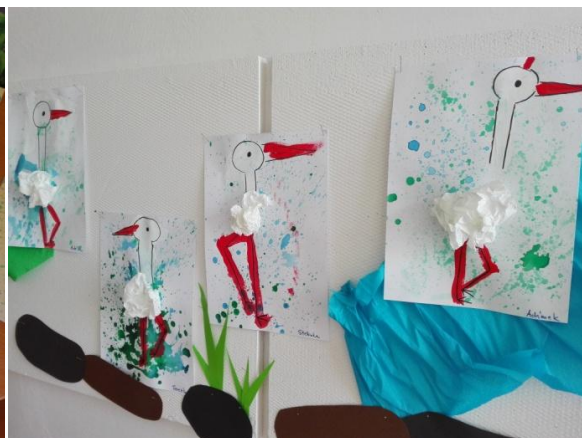
Obměna: místo papírového kapesníku použijeme jiný druh papíru, například krepový papír

Reflexe: Čápa jsem vytvářela s 10 dětmi ve věku 3 - 5 let. Zaujala je práce se štětce, kdy klasicky nemalovaly, ale barvu z něho stříkaly. Činnost byla rozdělena do dvou dnů. První den děti připravily podklad. Druhý den jsme pracovali na čápovi. Nejprve jsme zmačkali a nalepili papírový kapesník. Děti bílou temperou namalovaly hlavu, červenou barvou nohy a zobák. Samy černým fixem po zaschnutí nakreslily oko. Na konci činnosti jsem sama obtáhla obrys čápa černým fixem, aby byl lépe vidět. Děti měly velkou radost z plastického čápa. Při rozboru obrázků jsem zjišťovala, zda už někdo z nich viděl čápa na živo. Protože nikdo z dětí čápa na živo neviděl, připravila jsem na druhý den pro děti

video s čápy. Pomocí krátké video ukázky se dozvěděly nové informace. Činnost není náročná na přípravu ani na provedení. Výsledek předčil očekávání.

Obrázek č. 114 – Podklady pod čápy

Obrázek č. 115 – Čápi

9 Résumé realizace praktické části

Realizace praktických činností ovlivnila obě zúčastněné strany. Pro mě, jako pro učitelku, bylo uskutečnění námětů s dětmi velmi přínosné. Měla jsem možnost se zdokonalit v přípravě na činnosti, nezapomenout na detaily a seznámit se s novými technikami a pomůckami. Nejpřínosněji hodnotím samotnou práci s dětmi. Jelikož jsem pracovala s heterogenní skupinou dětí, získala jsem praxi s odlišnou věkovou skupinou, kdy je třeba zohledňovat věkové možnosti dětí. Dětem příliš nepomáhat a nedělat činnosti za ně. Zároveň jim ale pomoci, když je potřeba. Nechat je pracovat samostatně, aby mohly využít svoji tvořivost. Neopomíjet při realizaci bezpečnost a zároveň se věnovat dětem dle jejich individuálních potřeb. Být pro děti vzorem a správně se vyjadřovat. To vše vyžaduje po učitelce profesionalitu a připravenost. Uvědomila jsem si, že je zapotřebí nabízet dětem pestrou nabídku aktivit, která je bude lákat k činnosti. Nabízet jim různé druhy materiálů a zkoušet rozdílné druhy motivace. Oživující pro mě i pro děti byly plastické náměty. Každý moment s dětmi mi pomohl prohloubit pedagogickou praxi.

Podzimní náměty byly realizovány v rámci pracovní stáže na Slovensku v Mateřské škole Buková v Banské Bystrici. Tato školka mi jako první dala zkušenost pracovat s dětmi v heterogenní třídě. Pod vedením zkušených učitelek jsem získala praxi ve vytváření aktivit pro věkově odlišné děti. Na základě této praxe byla realizace ostatních námětů snazší. Mateřská škola Buková pracuje s tematickými příběhy. Ty jsou plné improvizovaného pohybu, který umožňuje dětem vstoupit do děje. Samy příběhy žijí, dochází díky tomu k lepšímu rozvoji po všech stránkách. Získávají pocit jistoty, sebedůvěry, sebeuplatnění a získávají nové poznatky. Tento způsob práce byl inspirativní. Tykání mezi všemi zaměstnanci i rodiči uvolňuje atmosféru v mateřské škole a napomáhá při spolupráci s rodiči. Děti oslovují paní učitelky jménem. Jazyková bariéra mezi českým a slovenským jazykem nenastala. V mateřské škole probíhá radostné a zároveň kvalitní vzdělávání předškolních dětí.

Náměty na zimu, jaro a léto byly uskutečněny v Mateřské škole Antonie v Hradci Králové. Soukromá mateřská škola o kapacitě 15 dětí poskytuje individuální přístup, který byl důležitý při realizaci námětů. Mohla jsem se dětem podle jejich osobních potřeb věnovat. Mateřská škola je umístěna v klidnější části města. Blízký potok a prostorná zahrada nabízí dětem mnohé příležitosti k přímému pozorování přírody, což bylo využito při motivačních

činnostech před realizací námětů. Prostory a kapacita školky umožňují na rozdíl od slovenské mateřské školy vzdělávání rodinného typu.

Děti se pomocí medvídka Míši, který je provázel, seznámily s ročními obdobími. Pestrá nabídka námětů děti rozvíjela po fyzické i psychické stránce. Provedení aktivit ukázalo, že činnosti byly vhodně zvolené a respektovaly zručnost dětí. Náročnější a méně bezpečné úkony jsem prováděla já za pomoci dětí a dbala u nich zvýšené bezpečnosti. Všechny děti měly stejné možnosti při práci a účastnily se dle svých možností. Za nejdůležitější pokládám tvůrčí atmosféru a radost z dosažených výsledků.

Závěr

Diplomová práce je zaměřena na metodické náměty pro předškolní vzdělávání, které jsou řazeny podle ročních období.

Teoretická část charakterizuje předškolní vzdělávání, věnuje se dítěti předškolního věku, učiteli mateřské školy. Je nastíněn Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Poukazuji na důležitost pedagogického dokumentu a propojenost mezi jednotlivými vzdělávacími oblastmi. Mezi činnosti dítěte v předškolním vzdělávání byla zařazena hra, učení, pracovní a tvořivé činnosti. U těchto činností je ukázána souvislost s metodickými náměty.

V praktické části byly vytvořeny metodické náměty, které se opírají o pozorování přírody. Podporují rozvoj vyjadřování, slovní zásobu, motoriku, tvořivost, spolupráci. Především u dětí probouzí kladný vztah k přírodě. Všechny náměty byly ověřeny v praxi. Ukázalo se, že činnosti jsou vhodné pro děti předškolního věku.

Cílem diplomové práce bylo popsat aktivity v mateřské škole, které mají tematiku ročních období. Praktická část seřazuje náměty dle ročních období a podrobně popisuje každý námět.

Přínos diplomové práce spočívá v sestavení metodických námětů, které jsou inspirovány ročními obdobími. Jednotlivé body u každého námětu nabízí komplexní náhled na celé provedení. Závěrečná reflexe a fotodokumentace dokládá ověření z praxe, ukazují na uskutečnitelnost provedení námětu. Ačkoliv jsou na českém trhu uvedeny publikace s náměty pro děti předškolního věku, není příliš mnoho publikací, které by sumarizovaly aktivity podle ročních období a zaměřovaly se v nich na přírodu. Tato diplomová práce se může stát inspirací pro každého, kdo chce u předškolních dětí vzbudit zájem o přírodu kolem nás.

Zdroje

ARDLEY, Neil (2014). *101 great science experiments*. London: DK children, 120 s. ISBN 978-1-4654-2826-4.

BAINBRIDGE, Alan. Children's learning. In Nurse A. (Ed). *The new early years professional: dilemmas and debates*. London: Routledge, 2007, s. 55 – 67. ISBN 978-1-84312-423-8.

BAUDYŠOVÁ, Veronika (2009). Kamarád. *Predskolaci.cz cz* [online]. 2009 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/kamarad/8351>

BÁRTA, Jiří. Zimní přikrmování volně žijící zvěře. *Příroda.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-22-02]. Dostupné z: <http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=2544>

BEZDĚČKA, Pavel (2004). *Kouzelník Futuro a jeho přátelé*. Uherské Hradiště: Futuro, 93 s. ISBN 80-903235-3.

BIČIŠŤOVÁ, Martina. Předpovídejte počasí podle přírody! *Studentpoint.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-22-02]. Dostupné z: <http://www.studentpoint.cz/2014/08/02/predpovidejte-pocasi-podle-prirody/>

BUCHWALDKOVÁ, Soňa. Projekt. *Metodický portál: RVP.CZ* [online]. 2006 [cit. 2017-24-03]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/r/PAB/507/PROJEKT.html/>

BUREŠOVÁ, Iva. Děti pilné jako včelky – 2. část. *Metodický portál: RVP.CZ* [online]. 2008 [cit. 2017-24-03]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/1987/DETI-PILNE-JAKO-VCELICKY---2-CAST.html/>

CEPÁK, Jaroslav a VOŘÍŠEK, Petr. Zimní přikrmování ptáků. *Česká společnost ornitologická* [online]. 2002 [cit. 2017-22-02]. Dostupné z: <http://www.cso.cz/index.php?ID=42>

ČECHOVÁ, Věra. Dechová cvičení. *Msklenci.webnode.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-20-03]. Dostupné z: <https://msklenci.webnode.cz/logopedicka-prevence/dechova-cviceni/>

EINONOVÁ, Dorothy (2002). *Rozvoj tvořivosti: naše dítě*. Havlíčkův Brod: Fragment, 143 s. ISBN 80-720-0614-2.

FISCHER, Václav (1991). *Hádej, hádej co to je?* Praha: Eventinum, 63 s. ISBN 80-85277-41-7.

GRŮZOVÁ, Lucie a SYSLOVÁ, Zora (2015). *Dvouleté dítě v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova Univerzita, 64 s. ISBN 978-80-210-8114-7.

HARAGSIM, Oldřich (2008). *Včelařské byliny*. Praha: Grada, 104 s. ISBN 978-80-247-2157-6.

HELUS, Zdeněk (2009). *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 286 s. ISBN 978-80-7367-628-5.

HONZÍKOVÁ, Jarmila (2006). *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: ZČU, 115 s. ISBN 80-7043-453-8.

HUBLOVÁ, Pavlína. Básničky a písničky o zvířátkách. *Metodický portál RVP*. online]. 2012 [cit. 2018-20-02].

Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/index.php?title=Kabinet/Ucebni_texty/%C5%98%C3%ADkanky/B%C3%A1sni%C4%8Dky_a_p%C3%ADsni%C4%8Dky_o_zv%C3%AD%C5%99%C3%A1tk%C3%A1ch#Ove.c4.8dky

CHUDOBOVÁ, Ivana. Jahoda. In Kolektiv autorů. *Předškoláci – Z pohádky do pohádky*, Olomouc, s. 77. ISSN 1804-3615.

JANOVEC, Jan (2013). *Technické materiály v primárním a preprimárním vzdělávání*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Pedagogická fakulta, 77 s. ISBN 978-80-7414-596-4.

JARNÍKOVÁ, Ida (1927). *Výchovný program mateřských škol: Přehled výchovných prostředků a jak jich užívati ve výchově malých dětí*. Praha, 162 s. ISBN neuvedeno.

Jaro – příroda. *Výtvarná výchova* [online]. 2014 [cit. 2017-24-03]. Dostupné z: <http://vytvarena-vychova.cz/jaro-priroda/>

JENČKOVÁ, Eva (2012). *Podzimní zpívání 1. díl*. Hradec Králové: Tandem, 52 s. ISBN 978-80-903115-8-X.

KADLÍKOVÁ, Lenka. Slunéčko sedmitečné. *Příroda. cz* [online]. 2004 [cit. 2017-20-03]. Dostupné z: <http://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=100>

KARAS, Pavel. Sněhová vločka může mít víc podob, než je atomů ve vesmíru. *Česká televize* [online]. 2017 [cit. 2017-22-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/veda/2011555-snehova-vlocka-muze-mit-vic-podob-nej-je-atomu-ve-vesmiru>

KLANTEN, Robert a EHMANN, Sven (2009). *Play all day: design for children*. Berlin: Gestalten, 239 s. ISBN 978-3-89955-236-2.

KOLÁŘOVÁ, Ilona. Sedm barev duhy. *i60.cz cz* [online]. 2016 [cit. 2018-19-01]. Dostupné z: <https://www.i60.cz/clanek/detail/15280/sedm-barev-duhy>

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a PUPALA, Branislav (2001). *Předškolní a primární pedagogika = Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, 455 s. ISBN 0-7178-585-7.

KOLEKTIV AUTORŮ (2011). *Předškolákův rok – do školy jenom krok*. Brno: Computer Press, 208 s. ISBN 978-80-251-3279-1.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2014). *Dítě a mateřská škola – Co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada, 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi: význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her*. Vyd. 1. Praha: Grada, 184 s. ISBN 80-247-0852-3.

KRATOCHVÍL, Miloš (2012). *Krtčí metro*. Praha: Triton, 16 s. ISBN 978-80-7387-481-0.

KRUŽÍKOVÁ, Marie (2010). *Písniček II*. Stařeč: Infra, 54 s. ISBN 978-80-86666-33-4.

MIKLÍN, Jan. Sníh pod lupou: Jak vznikají sněhové vločky. *100+1 zahraniční zajímavost* [online]. 2013 [cit. 2017-22-02]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednicka.cz/snih-pod-lupou-jak-vznikaji-snehove-vlocky>

MINOLOVÁ, Soňa a MALEŇÁK, Martin (2004) Sněženka. *Rok – písničky pro nejmenší dětičky* [zvukový záznam na CD]. Havířov: Music land.

MIŠURCOVÁ, Věra a SEVEROVÁ, Marie (1997). *Děti, hry a umění*. Praha: ISV, 195 s. ISBN 80-858-6618-8.

MUSILOVÁ, Jitka. Hádanky pro děti na jaro. *PravopisČeský.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-20-03]. Dostupné z: <https://www.pravopiscesky.cz/hadanky-pro-deti-na-jaro-pra-1155-9582-0q-oleandr+na+ja%C5%99e.html>

NEČAS, Tomáš (2010). *Pěstujeme hrušně a kdouloně*. Praha: Grada, 102 s. ISBN 978-80-247-2500-0.

OPRAVILOVÁ, Eva (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 224 s. ISBN 978-80-247-5107-8.

OPRAVILOVÁ, Eva (2004). *Předškolní pedagogika II*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 35 s. ISBN 80-7083-786-1.

OPRAVILOVÁ, Eva (2003). *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 496 s. ISBN 80-7178847-3.

POPE, Joyce a DURRELL, Gerald (1980). *Children's nature encyclopaedia*. London: Octopus, 253 s. ISBN 0 7064 0676 1.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana (2007). *Hrajeme si s básničkou*. Praha: Grada Publishing, 148 s. ISBN 978-80-247-1709-8.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana (2014). *První encyklopedie: pro děti od 2 let*. Praha: Grada, 152 s. ISBN 978-80-247-4853-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 322 s. ISBN 80-7178-822-8.

Předškolní věk. *Růstový hormon* [online]. 2017 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.rustovyhormon.cz/predskolni-vek>

Rampouch. *In-počasí* [online]. 2007 [cit. 2017 22 02]. Dostupné z: <http://www.in-pocasi.cz/clanky/teorie/rampouch/>

SOCHA, Radomír (2014). *Pohádkový atlas hub*. Praha: Grada, 128 s. ISBN 978-80-247-5044-6.

SPLAVCOVÁ, Hana a VATALOVÁ, Jaroslava (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha, 50 s. ISBN neuvedeno.

STAŇKOVÁ – KRÖHNOVÁ, Magdaléna (2009). *Bylinky pro děti a maminky*. Praha: Grada, 263 s. ISBN 978-80-247-2312-9.

STOJAN, Jaroslav (2000). *Maličká su 1: učebnice hudební výchovy pro děti mateřské a základní školy*. Přerov: Jasto, 48 s. ISBN 80-86086-09-7.

STOJAN, Jaroslav (1997). *Maličká su 2: učebnice hudební výchovy pro děti mateřské a základní školy*. Přerov: Jasto, 48 s. ISBN 80-901932-6-9.

SUCHÁ, Romana (2015). *Veršované kresbičky pro kluky a holčičky*. Praha: Grada, 72 s. ISBN 978-80-247-5411-6.

SUCHÁNKOVÁ, Eliška (2014). *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 182 s. ISBN 978-802-6206-989.

SVĚŘÁK, Zdeněk a UHLÍŘ, Jaroslav (2005). *Jaro dělá pokusy. ...aby bylo přímo veselo* [zvukový záznam na CD]. B&M Music

SVOBODOVÁ, Eva. Hra v předškolním vzdělávání. In Hornáčková V. (Ed.) *Hra je krásnou přípravou k vážným věcem*. Hradec Králové: Gaudemus, 2014, s. 64 – 74. ISBN 978-80-7435-390-1.

SVOBODOVÁ, Eva (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9.

SYSLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 214 s. ISBN 978-80-7478-354-8.

ŠMELOVÁ, Eva (2004). *Mateřská škola - Teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 168 s. ISBN 80-244-0945-8.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona (2004). *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 76 s. ISBN 80-204-1187-9.

ŠULOVÁ, Lenka. Repetitorium vybraných poznatků vývojové psychologie. In Mertin, Gillernová (eds.) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010, s. 13 – 22. ISBN 978-80-7367-627-8.

ŠVEC, Vlastimil (1999). *Pedagogická příprava budoucích učitelů: problémy a inspirace*. Brno: Paido, 163 s. ISBN 80-85931-70-2.

TOMÁŠKOVÁ, Dagmar. Slunečnice. In Kolektiv autorů. *Předškoláci – Z pohádky do pohádky*, Olomouc, s. 65. ISSN 1804-3615.

VÁCLAVÍK, Vladimír. Organizační formy výuky. In Kalhous, Zdeněk, Otto Obst a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002, s. 293 – 306. ISBN 80-7178-253-X.

VÁGNEROVÁ, Marie (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 531 s. ISBN 978-80-246-2153.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava (2002). *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. Praha: Univerzita Karlova, 51 s. ISBN 80-7290-077-3.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In Walterová E. (ed.) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2001, s. 19 - 46. ISBN 80-7290-059-5.

VONDROVÁ, Petra (2008). *Výtvarné hrátky a pohádky - Pro děti od 2 let*. Praha: Grada, 111 s. ISBN 978-80-2471-789-0.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a SAMOHÝLOVÁ, Alena (2007). *Květiny z papíru, textilu, keramiky, šustí a dřeva*. Praha: Grada, 48 s. ISBN 80-2472-212-2.

VONKOVÁ, Hana. Organizační formy vyučování. In Vališová, Kasíková. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007, s. 173 – 182. ISBN 978-80-247-1734-0.

ZOUN, Martin. Zářivé květy krokusu čili šafránu: pěstování v trávníku, na skalce, v nádobách. *iReceptář.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-22-03]. Dostupné z: <http://www.ireceptar.cz/zahrada/okrasna-zahrada/zarive-kvety-krokusu-cili-safranu-pestovani-v-travniku-na-skalce-v-nadobach/>

Seznam příloh

Příloha A – Pracovní list

Příloha B – Pracovní list

Příloha C – Pracovní list

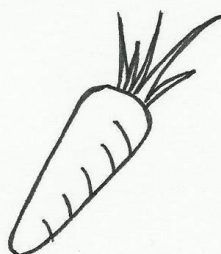
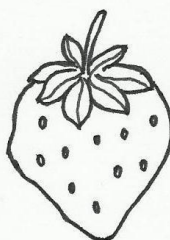
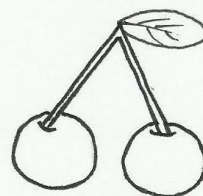
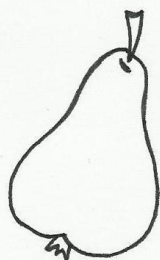
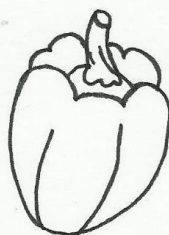
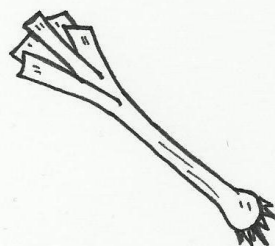
Příloha D – Pracovní list

Příloha A

Pracovní list

Medvídek si není jistý v rozlišování ovoce a zeleniny. Pomoz mu pojmenovat ovoce a zeleninu. Ovoce vybarvi, zeleninu zakroužkuj.

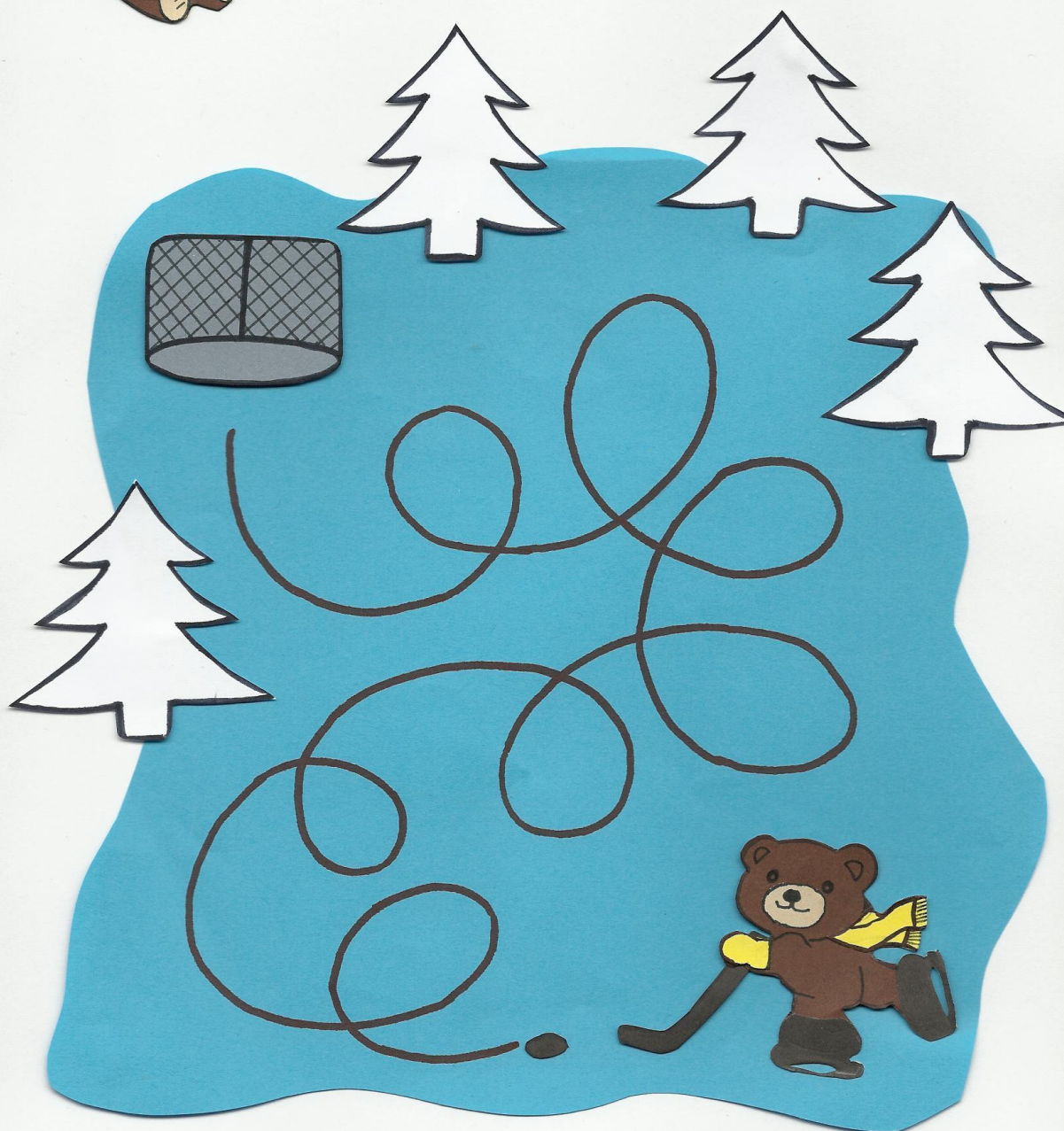

Příloha B

Pracovní list

Pomoz medvídkovi dostat puk do branky.
Obtáhni zvýrazněnou cestu. Stromy vymaluj.

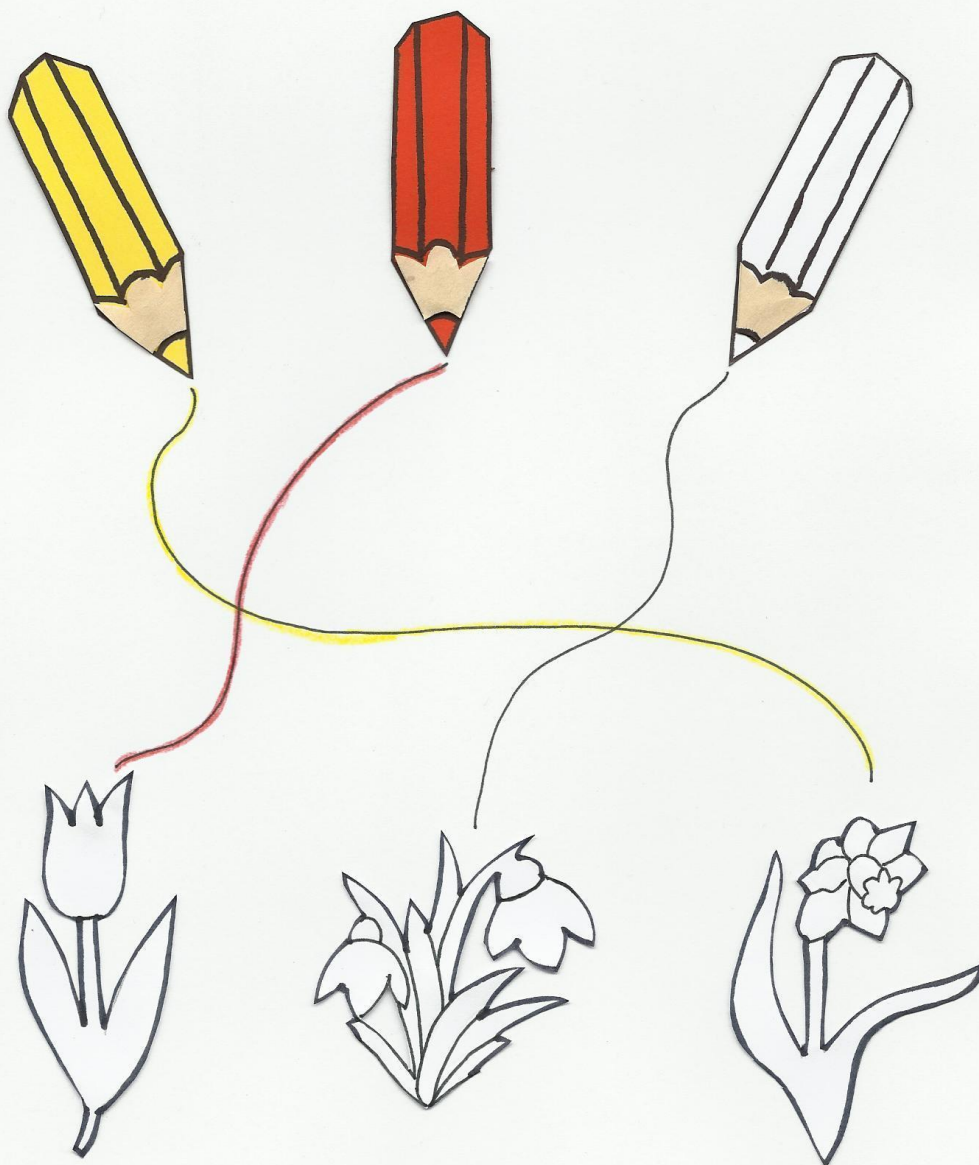

Příloha C

Pracovní list

Pomoz medvídkovi vybarvit květiny. Barva pastelky určuje barvu květů, stonek vybarvi vždy zelenou barvou.

Příloha D

Pracovní list

Medvídek potřebuje pomoci s pojmenováním zvířátek. Spoj je s jejich stínem a najdi jim krmení.

